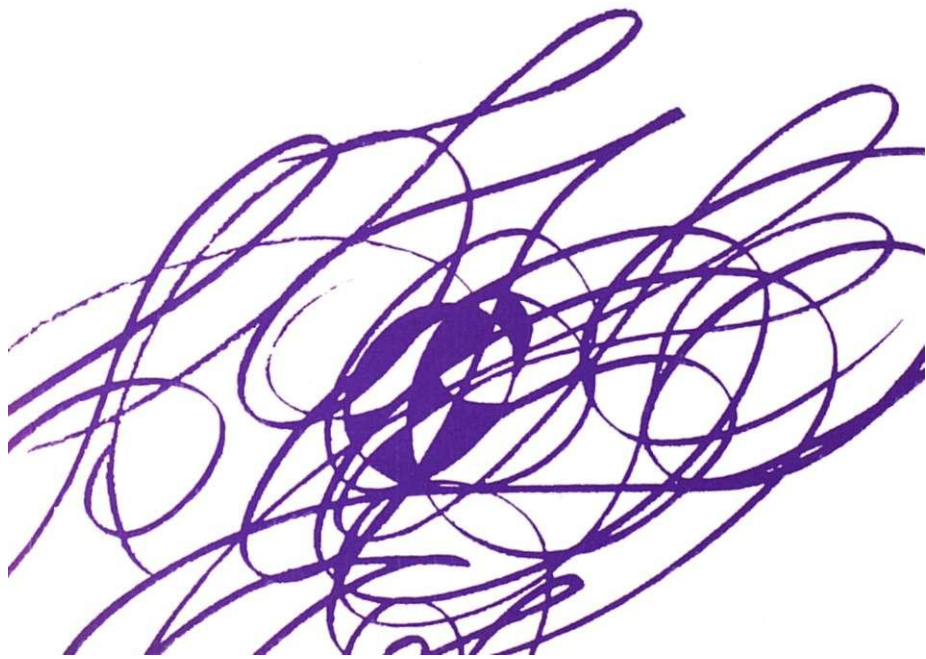

Lidové
tance
z Čech,
Moravy
a Slezska

VI.

Brněnsko

část 1.

LIDOVÉ TANCE Z ČECH. MORAVY A SLEZSKA

Díl VI.

část 1.

B R N Ě N S K O

POPISY TANCŮ

ke stejnojmenné videokazetě

Zpracovala:

Zdenka Jelínková

Ústav lidové kultury

Strážnice

1997

Redakční rada:

Prof. Zdenka Jelínková

Mgr. Jan Miroslav Krist

PhDr. Hannah Laudová, CSc.

PhDr. Karel Pavlišťík, CSc.

LIDOVÝ TANEC V BRNĚ A NA BRNĚNSKU (Druhy tanců. Prameny)

Brněnskem bývá označováno území mezi Hanou, Horáčkem a Slováckem. Jeho střed tvoří moravská metropole Brno s četnými, donedávna ještě samostatnými, převážně zemědělskými obcemi, které se při růstu velkoměsta staly brněnskými předměstími. Většina těchto obcí si uchovává až do současné doby alespoň pro slavnostní příležitosti kroje. Ke zvykům a tradicím udržovaným lidovým slavnostem pak patří "mladé" a "staré" hody. (v Komíně se např. konají obojí, jinde - Ostopovice - se pořádají místo starých hodů novější "babské" hody). V mnoha obcích se konají ostatky. V Tuřanech trvají doposud 2-3 dny a účastní se jich jak mladí, tak staří. V Omicích, Ořešíně, Medláncích aj. chodí dokonce o ostatcích maškary. Jinde se udržovaly zvláštní masky o svatbě - v Ořechově u Brna to jsou typicky "brněnští" koníci ze dvou říčic, koňské hlavy ze slámy s ozdobnými vyšíváními bílými plachtami ("čabrákami"). Poněkud jiného ustrojení je ostatkový kůň z Omic. Na jaře se chodí se "smrtkou" a s májíčkem (Starý Lískovec, Troubsko, Jundrov, Komín atp.). Kde se nekonají ostatky, tam mají aspoň krojový ples. kde se tančí jednak besedy, jednak alespoň některý z domácích tanců (mazurky, třásáky, hulán, zahradník, ševcovský, šotyška, řeznická a sousedská, zvaná např. v Tuřanech "lendler"). A i tam. kde se už žádný z vyjmenovaných nebo i dalších tanců či tanečních her (hubičková. Eliška, pometlové) netančí, nikdy se nezapomíná na kola. tančená ženami i muži buď každý zvlášť, nebo smíšeně, za zpěvu různých písní. Na začátku hodů. po příchodu hodové chasy k máji na návsi, je to nejprve obřadně laděné kolo Ta komínská (tuřanská, omická...atd) mája tenká, viděl sem ju ze Špimberka. Dále pak se tančí téměř o každé přestávce mezi tancem kola nejrozličnějšího druhu (rychlou chůzí, cvalovými skoky, běhovými krůčky při písních živých nebo rychlých). Při valčíkovém tempu se kola otáčejí valčíkovými kroky a je-li kol více (soustředné kruhy), pak se obvykle jednotlivá kola otáčejí protisměrně. Jakmile začne opět hrát hudba, kola se ještě prudce zatočí a pak si tanečníci rozebírají tanečnice k tanci přímo z kola. Tanec o hodech a ostatcích se řídí tradicí zaužívanými pravidly za dozoru chasou zvolených stárků. Obřadnost spojená s veselím (chlapci i děvčata

bujně při tanci výskají), dodržování krojového vybavení (někde se alespoň jedny hody konají v dnes dosažitelnějších kyjovských krojích!) - to vše svědčí o stále ještě přežívající tradici. To potvrdily konečně i výzkumy lidových písní a tanců, konané od 50. let v některých případech až podnes.

Pojem Brněnsko se tedy vztahuje především na nejbližší okolí Brna. Někdy se však hovoří i o "širším" Brněnsku, které pak představuje širší prstencovitě rozložené území, sahající na severovýchod až po okraje Dražanské vysočiny, dále k Vyškovu. Slavkovu u Brna. na jih ke Kloboukům u Brna a západně k Rosicím, Oslavanům a Ivančicím.

Brněnsko užší i širší tvoří z hlediska lidového kroje, ale také co do písní, tanců, hudby a zvyků zcela osobitou oblast, která pro množství "hanakismů" bývá nazývána i krajem brněnských Hanáků.

Pozornost ke zvykoslovným, pěveckým, hudebním i tanečním projevům lidu z Brněnska obrátila koncem 80. let min. stol. Lucie Bakešová se svým manželem F. X. Bakešem již v r. 1888, kdy 15. července uspořádali za přispění dalších místních činitelů ve Velkém Ořechově (dnes v Ořechově u Brna) - v místní části Ořechovičkách národopisnou výstavku a slavnost u příležitosti výjezdního zasedání Vlasteneckého musejního spolku olomouckého. Slavnosti byly přítomny nejvýznamnější osobnosti naší kultury a národopisu (např. moravský vlastivědný pracovník P. Ignát Wurm). Jak dosvědčuje sborník písní, vydaný při této příležitosti pod názvem Staré zpěvy národní při výstavní slavnosti ve Velkém Ořechově dne 15. července 1888, byly na slavnosti předvedeny m. j. i výseky ze svatby, dožínky a znovuoživené ořechovské královničky, krátce předtím objevené a zapsané Lucií Bakešovou u babičky Anny Párové a u dalších pamětnic. Jejich popis spolu s nápěvy a klavírními úpravami královských písní z pera Frant. Xav. Bakeše vyšel tiskem již v roce 1889.

Sběratelské dílo Lucie Bakešové a Františky Kyselkové, provdané do Ořechova za učitele a řídícího Františka Kyselku, zachránilo mnoho dalších písní a tanců, jak dokládá již další výstava a slavnost v Ořechově 28. srpna 1892 (viz katalog Národopisná výstavka v Ořechově 1892). To už vstupuje do sběratelské a organizační práce před Národopisnou výstavou československou v Praze v r. 1895 Leoš Janáček. V blízkém

Troubsku pak vzniká další centrum národopisné činnosti předvýstavní pod vedením domácích činitelů, především učitele, sběratele a hlavního organizátora troubské výstavy a slavnosti s troubskými královničkami a zajímavými obřadními svatebními a hodovými zvyky a tanci ("kohótek", "vobcházení" stárků kolem berana, tanec s broušením šavlí a "husarská") K. Sojky. Vyvrcho-
lením této činnosti sběratelské, publikační i organizační a nacvičovatelské byla účast vybraných skupin na NVČ v Praze 1895. mezi nimiž z Brněnska vyniklo Troubsko se svatbou a ořechovské královničky v podání dívčích skupin z více obcí Brněnska.

Je známo, že každá historicky i kulturně významná epocha se odrazila i v hudbě a tanci, a to nejen u jednotlivých národů, ale i v jednotlivých národopisných regionech. Tak na Brněnsku, podobně jako na Horácku a hlavně na Hané, byl znám v 17. - 18. století tanec, pocházející z Hané a nazývaný proto hanácká (jiný název cófavá) nebo též hanácký tanec, který pronikl mezi lid nejen do sousedních oblastí Hané. ale stal se předmětem zájmu i hudebních skladatelů u nás a v dalších státech střední Evropy. V archivu v kroměřížském zámku, jednom z největších center zámecké hudby na Moravě, kde jsou uloženy m. j. skladby komponované pro věhlasnou zámeckou biskupskou kapelu, je několik skvělých dokladů této kompoziční činnosti, prozrazující vliv lidového tanečního umění a hudby na hudbu umělou.

Hanácká jako tanec, tančený ještě začátkem 19. století na Brněnsku a Horácku, byl zde zaznamenán jako jeden z nejstarších a v době guberniálních sběrů v r. 1819 také jako jeden z nejpočetněji zastoupených tanců. U mnoha záznamů je připojena poznámka, že je to "starý tanec", někdy je dokonce uvedeno, že "jej tančili před padesáti nebo sto lety". Jeho záznamy jsou buď z míst. kde byly zámky nebo hrady (a tím patrně také zámecké kapely. ve kterých hrávali i kantoři a dobří vesničtí muzikanti) - viz záznamy z Pernštejska. Nebo např. z Tuřan u Brna. kde byl výborný varhaník a regenschori a zřejmě i vynikající kapela. Další hanácká z Brněnska je zaznamenána pod názvem Do kola z Komína - folklorně zajímavé a doposud silné obce s vlastním kostelem. Další hanácké z Obřan u Brna a ze Zábrdovic nalézáme ve 2. pol. 20. let min. stol. u Frant. Sušila (objevují se zde i další názvy - viz níže). Podobně v okolí Vrchoslavic na Nezamyslicku.

Nejstarší zpráva o hanácké ze širšího Brněnska však je z poloviny 18. stol., z r. 1755, kdy Marie Terezie pobývala na návštěvě u svého tehdejšího kancléře hraběte Kounice na zámku ve Slavkově u Brna. Píše o tom ve svých patrně pracovních denících císařovnin dvorní hofmistr kníže J. J. Khevenhüller-Metsch, nejnověji publikováno pod názvem Theater, Feste und Feiern zur Zeit Maria Theresias 1742 - 1776. Nach den Tagebucheintragungen des Fürsten Johann Joseph Khevenhüller-Metsch, Obersthofmeisters der Kaiserin. Eine Dokumentation von Elisabeth Grossegger. Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien 1987, Kap. III, s. 156n. Podle tohoto deníku zjišťujeme, že pro císařovnu a její doprovod (byl patrně přítomen i pozdější císař Josef II.) byly připraveny různé slavnosti, koncerty a radovánky. Tak jí byl předveden i "hanácký tanec" venkovanů, dokonce ve dvojí podobě. Hned 29. července 1755 odpoledne panstvo shlédlo slavnost speciálně připravenou pro dvůr, která spočívala "in einem hannakischen Dantz von etwann 12, neu weissleinwandenen mit rosafarbenen Bändlern Garnierten Kitteln gekleideten Paaren...".

Druhého dne (30. července 1755) pak zajelo panstvo na asi hodinu cesty vzdálený "Mayerhoff" (majír) - dvůr, kde se choval hovězí dobytek. Zde bylo panstvo pohoštěno patrně v obydlí správce tohoto dvora. Mezitím tančili před okny na nádvoří hanáčtí sedláci a selky při hře dudáka bosí a ve všedních šatech svůj tanec (vor den Fenstern danzten einige hanackische Bauern und Bäuerinnen bei einem Dudelsack baarfuss und in ihren täglichen und wegen des Regens nass - und kottigen Lumpen...). (Šlo patrně rovněž o "hanácký" tanec - kmenový tanec obyvatel střední části Moravy, ke kterým bylo počítáno i obyvatelstvo širšího Brněnska a tedy i v okolí Slavkova u Brna). Hanácká, zvaná na Slavkovsku podle Sušila i "blatská", v Komíně Do kola. atp. jako starobylý krajový tanec byla předváděna jako kuriozita za doprovodu dudácké hudby (dudáka nebo dud a houslí), i při dalších příležitostech. Tak v r. 1833 byli představeni krojovaní venkované z Brněnska, ale i dalších moravských krajů se svými zvyky, tanci, zpěvy a hudbou v Brně císaři Františkovi I. Podobně v srpnu 1836 na lužánecké slavnosti u příležitosti korunovace císaře Ferdinanda V. Zdali se krojovaní obyvatelé Brna a Brněnska účastnili se svými tanci a zpěvy vítání prvního vlaku z Vídně

do Brna, není známo. Je popsáno pouze podobné vystoupení v Břeclavi. Zato v programu olomoucké slavnosti při zahájení železničního spojení Praha - Olomouc v srpnu 1845 vystupovala v programu, nazvaném "National Tänze", skupina z Brněnských Ivanovic v sousedství Tuřan s dožínkovým průvodem za doprovodu kapely, složené z dvojích houslí, dvou klarinetů a cimbálu. Co Ivanovičti tančili ve vlastním programu, není známo. Určitě to byly tance, které známe z Guberniální sbírky i ze Sušilových záznamů z okrajových osad Brna: z Obřan, Maloměřic, Židenic, Zábřovic. Mezi nimi byla na prvním místě hanácká, zvaná i "do kola", ale též "moravská", dále pak 2/4 skočná, čapatá (chlapecký tanec z Obřan s určitými prvky, připomínajícími odzemek nebo hajduka, zapsaného koncem 19. století Frant. Svobodou od ovčáků v Líšni, nebo zbojnickou z Uherskobrodska, dokonce i lašský skok z Beskyd).

Z těchto zpráv i z Hornových vyobrazení krojovaných postav z jednotlivých částí Moravy z lužánecké slavnosti (vyšlo tiskem r. 1837) vyplývá, jaké bylo obsazení lidových hudeb, doprovázejících vystoupení. Na Brněnsku - podobně jako i jinde v tu dobu to byly zmíněné již dudy a housle. Kromě toho je potvrzen na Brněnsku i cimbál (malý), který se uchoval ve Střelcích a Tuřanech až do konce 30. let tohoto stol. Byl však též v Troubsku (podle národopisného dotazníku). V Tuřanech ještě po 2. světové válce hrávala hudba s velkým cimbálem. (Byl uchován v rodině p. Hloužka.)

První soustavnější pohled na lidové tance na Brněnsku a v sousedních oblastech přináší citovaná již Guberniální sbírka z r. 1819. Obsahuje záznamy tanců, které vytvářely především obecné, širěji rozšířené typy a druhy, které byly součástí běžného tanečního repertoáru přibližně od r. 1800 (některé nejméně od poloviny 18. století přibližně do 30. let 19. století). K těmto typům patřily především tance, charakterizující jednotlivé národopisné regiony nebo národy. Jsou to tance: hanácká, uherská, maďar-maďera, dajč-tajč, lendler, štajeriš, kozácká. Guberniální sbírka však zachycuje i tance regionálně specifikované, ať už jde o tance zábavného rázu nebo o tance příležitostné (např. o hodech při stínání berana aj.). Jako protějšek 3/4 hanáckých se objevuje v mnoha záznamech živá 2/4 skočná. Vedle hanácké se podle záznamů v Guberniální sbírce objevoval od téměř začátku 18. stol.

v krajích střední i západní Moravy menuet - zvaný někdy i minet. V lidovém podání se často propojoval s hanáckou (viz píseň Orala, orala s ...volama, známou z hanácké v četných krajích Moravy, ale též zaznamenanou jako píseň k menuetu, v případě Zemánkova záznamu dokonce až z východních Čech - srov. Jos. Zemánek. Chrudimsko a Nasavrcko). I když záznam menuetu z Brněnska v Gub. sbírce postrádáme, jeho existenci dosvědčuje s jinými shora jmenovanými tanci svatební veršované říkání družičky, pronesené "po stolech" v rámci svatby na ořechovské slavnosti v r. 1888 jako výzva k tanci:

*... Pan družba to dobře zařídí,
nejprve se stůl odklidí.
Necht' je **minet** nebo **landryš**,
kozaradyš nebo **štajryš**,
budem hodně veselí...
Vivant, páni muzikanti!*

Dalším významným zdrojem informací a záznamů tanců a tanečních písní z Brněnska jsou rukopisné a tištěné písňové sbírky Františka Sušila. Jeho informace a zprávy sahají přibližně od roku 1824 do 60. let minulého století. Zvláště poznámky a charakteristiky tanců z Brněnska a z Hané. nalezené v pozůstalosti ve Státním archivu v Brně. publikované jednak H. Laudovou, jednak Z. Jelínkovou (viz literaturu) podávají dostatečně přesný přehled o dobovém tanečním repertoáru a o tanečních družích a formách první poloviny 19. století na střední Moravě především v oblasti Brna a užšího i širšího Brněnska, Rousínovska a Hané. Sušilovy záznamy především potvrzují uvedené již dva základní typy, známé z guberniálních sběrů: hanáckou a skočnou. Oba tance uvádí v mnoha družích i pojmenování: hanácká (Tuřany, Komín), do kola, vláčitá (Maloměřice, Obřany), stará hanácká - vláčitá (Zábřdovice), coufává - poklekavá (Brněnsko), hanácký tanec kolem berana (Obřany, Maloměřice, Husovice), moravská (Maloměřice, Obřany), blatská (od Slavkova u Brna, ale též na Hané), kolíbvavý tanec při kráčkách (od Brna, Bohutice), kolíbvavý tanec hanácký - moravský (od Brna, Maloměřice nebo Obřany), vláčitá (Maloměřice).

Druhý typ - dvoudobý živý skočný tanec - patrně skočná polka na způsob komínského nebo protivanovského třasáku, někdy s pří-

dupy, nazývaný skočná, se tančívala často ihned po hanácké (viz "skočná po vláčité" v Maloměřicích), skočná (Obřany), skočná při kráčkách (od Brna, Maloměřice nebo Obřany), skočná cupavá - maďar (Maloměřice), cupavá na způsob uherské (Maloměřice nebo Husovice).

Hanácké jsou po hudební stránce příbuzné tancům polonézového rázu ("tance kráčivé"). Podle Sušilových poznámek šlo o několik choreografických druhů tohoto tance a jeho pohybového provedení. Vlastním tanečním krokem je jednak obyčejná chůze (3 kroky v taktu), obvykle mírně v kolenou vypérovaná. Jindy je krok proveden s mírným přičapáváním (viz u vláčité - přičapávané z Kuřimi, tančené na píseň Vranovské kostelíčku...) na způsob krumvířské zaváděky. (Podle Bartošovy pozůstalosti ve St. archivu v Brně, sign. G 33/K 10 - vláčitá. Podobně podle Blah. Uhlíře se tančila zaváděka "na řádky" o hodech ve Šlapanicích).

Hanácká ve Vranově u Brna měla podle Eberharda Janaka, Procházka Moravou, Ost und West, 1841, č. 25, s. 103, formu hanácké cófavé, neboť o pouti na Vranově..." baví se tancem, ... neustále opakovaným kráčením páru tímtéž krokem vpřed a vzad..."

Hanácké cófavé o různém počtu kroků střídavě vpřed a vzad se podobaly zmíněné již druhy hanácké, např. blatská a hanácká na tři kroky z Brněnska.

Jiným pohybovým typem hanácké je vláčitá, tančená v kolovém držení zavřeném vyšlapávaným otáčivým krokem (v taktu 3 kroky) s mírným vertikálním výkyvem ("kolíbáním") na způsob sousedské, patrně jeden z jejích předchůdců. Tento krok se objevuje i v podtáčení dívky nebo v jejím samostatném otáčení, zatímco chlapec postupuje stejným krokem za ní vpřed. Tentýž krok snad v menší obměně, způsobené držením dvojice dívek čelem proti sobě (volné držení "v objetí"), se objevuje i při otáčení na místě při "kolíbabém tanci při kráčkách" s výkyvy dvojice horní částí trupu ve směru nohy výkročné (Sušil).

Krok hanácké - vláčité se objevuje i v záznamech tanců z Tikovic a Ořehova z konce 80. a začátku 90. let u Lucie Bakešové, která navázala na Sušila. Mnohdy jde o více prokomponované taneční celky, které podržují ráz hanácké (Aj, za tó našó stodolenko aj.).

Hanácká - vláčitá - blatská z Brněnska včetně tanců typu hanácké z královniček a dalších tanců 3/4 taktu ze záznamů

Bakešové z 80. let typu Stodolenky má zhruba tři základní druhy krokového vyjádření.

K prvnímu druhu náleží volná polonézová chůze (3 kroky v taktu), prováděné střídavě vpřed i vzad v různých početních proporcích.

Dalším druhem je otáčivý krok - každá doba taktu je vyšlapána s výkyvem vertikálním nebo s klony horní části trupu ("kolíbavý krok"). Otáčení se provádí buď v zátočce nebo v kolovém držení s otáčením na místě nebo z místa. S tímto krokem se nejčastěji spojuje název vláčitá. Tento krok se objevuje i v individuální figuře: se samostatným otáčením nebo podtáčením dívky "na prst", zatím co chlapec postupuje stejným krokem za ní.

Variantou vyšlapávaného kroku je krok s přikročením druhé nohy s výponem a s podřepem (krok s "přičapáváním"). Tančí se ve dvojici čelem proti sobě, dívka couvavě - Kuřim, nebo stárci při "vobcházení" máje o hodech sami nebo se stárkou po své levici (Ořechov). I když Sušil sám klade rovnítko mezi jednotlivými názvy (blatská = hanácká = coufavá = přiklekává), nejsou přece tyto jednotlivé i další jím uváděné druhy hanáckých co do základního tanečního kroku, jednotlivých tanečních figur i vzájemného postavení a vztahu tančících totožné. Vztahuje se to i na tance typu hanácké ze záznamů Bakešové, a konečně i na zprávy z Bartošovy pozůstalosti z pera různých zapisovatelů. Naším úkolem je všechny druhy seřadit, provést pohybovou a choreografickou analýzu a utřídit je. Zde se však vyskytují mnohé potíže pro neujasněnost terminologickou a hlavně pro nestejnou kvalitu a přesnost informací. Proto bylo nutno přistoupit ke srovnání s příbuznými jevy v okolních oblastech.

Podobně je tomu se skočnou, která tvoří odrazový můstek ke všem dalším krokům a tancům, jak jsme již uvedli nahoře.

Ze starších tanců figurálních si připomeňme alespoň bujného skočného holána - hulána, který se doposud tančí v Líšni tak, jak jej zaznamenal Sušil v Obřanech a Maloměřicích před více než 170 lety. Možno říci, že celá řada dalších figurálních tanců na Brněnsku přetrvává hluboko od minulého století: kozácká - Spadly klíčky, zahradnická, kalamajka, kanafaska, židovská, sekerenka atp. Odkazem minulého století je i židovská, ševcovská, taneční hry pometlové, hubičková, Eliška, Červená, bílá růžička a mnohé další, které se objevují v našem výběru na videokazetě.

Mnohé tance ze sběrů L. Bakešové z období předvýstavního do současné doby nepřežily. Za to v Líšni se objevily záznamy tanců sběratele, kapelníka a orelského cvičitele Františka Svobody, k nimž lze těžko hledat obdoby jak v bližším, tak ve vzdálenějším okolí této zajímavé a mnoha vlivům vystavované obci. nazývané "špižírnu města Brna." Že jde o umělé vlivy, lze poznat z hudebních několikadílných skladeb, většinou v uměle působících textech tanečních písní a rovněž i v pohybovém a choreografickém pojetí vlastních tanců. Ve srovnání s Bartošovými a Mašíčkovými záznamy líšeňských tanců je i počet Svobodou publikovaných tanců z Líšně mnohonásobně vyšší. Tak v Národních písních moravských z roku 1889 jsou uvedeny nápěvy, texty i popisy těchto líšeňských tanců: galup, hulán, kanafaska, žduchavá, řeznická a šátková (Dež sem jel do Prahe - Šil zahradník do zahrade). V monografii Líšeň pak spolu s Mašíčkem uvádějí kromě již nahoře uvedených tanců ještě mazurku, sósedskou, ševcůvskou, židovskou, taneční hru hotařskou a svatební honění kocoura. Při tanci o hodech pod mají pak popisují dívčí kola. Kromě toho uveřejnil Fr. Bartoš v první písněvé sbírce z r. 1882 několik dalších záznamů líšeňských tanců: Jaká be to haňba bela (šlapák), Sívá holuběnka, šotiška, Liška v jamě a sekeru. Jen pro informaci uvádíme, že v sousedních Šlapanicích, stejného krojového okrsku jako Líšeň, nacvičovala místní spolupracovnice L. Bakešové, M. Lováková v r. 1894 kromě ořechovských královniček určených pro Prahu tyto šlapanické tance: šotyšku, latováka, hulána, Lišku v jamě, groš, kanafasku a údajně sekeru. Většina z nich byla ještě s bublavou a kovářským zapsána ve Šlapanicích začátkem 50. let tohoto stol.

Mezi více jak čtyřiceti líšeňskými tanci F. Svobody se objevují některé názvy jako Latovák atp., ale jde o tanec stejného druhu, jako ostatní tance z jeho záznamů. Nutno říci, že většina jím "zapsaných" tanců se v Líšni ujala díky četným národopisným slavnostem a různým národopisným akcím a v rámci folklorismu zobecněla. Ovšem při porovnání se Svobodovými záznamy, publikovanými r. 1954, mnohé tance doznaly již vlivem různých nacvičovatelů četných změn. Kromě tanců figurálních a tanečních her jsou zde záznamy i líšeňských pastýřských mužských tanců" jako hajduky, vodzemek a druh mužského "cifrování", tzv. figurke.

Lucie Bakešová publikovala své záznamy tanců a her časopisecky i v tzv. Letáčcích Ženské útulny v Brně a v Dívčích besedách. Královničky ořechovské publikovala samostatně se svým manželem i s Janáčkem. Později spolupracovala s Leošem Janáčkem na sešitovém vydání moravských lidových tanců. Ve třech sešitech Národních tanců na Moravě (I. a II. sešit vyšel v Brně 1891, III. tamtéž 1893) vyšly pouze dva tance z Brněnska: hodové obřadní obcházení máje Do kola a figurální tanec koryčanský troják. Při organizování výstavy a slavnosti v Troubsku v r. 1894 byly pak zřejmě za pomoci L. Bakešové popsány Konst. Sojkou královničky troubské. Taneční písně ke královničkám vyšly pak ve sborníku k pražské výstavě 1895 spolu s popisy svatebních písní, tanců (např. kohotka) a písní a tanců hodových (viz seznam literatury).

Osmdesátá a devadesátá léta 19. stol. byla obdobím nejintenzivnějších a sběratelsky neplodnějších výzkumů lidových písní, zvyků i tanců. Bohužel postrádáme publikace sbírky tanců ze sběrů hlavně L. Bakešové, K. Sojky a Fr. Kyselkové. Jejich materiál, propagovanému Lucií Bakešovou i na kurzech tanců, se zmocnili jiní, nepříliš svědomití vydavatelé, zvláště dvojice Sigmund - Haberský a Oháňková - Poš. Pouze Bartoš s Janáčkem otiskli taneční písně a nápěvy bez popisů od L. Bakešové, F. Kyselkové a dalších v Národních písních moravských z r. 1901.

Novodobé výzkumy lidových tanců na Brněnsku byly zahájeny až v r. 1951 v Komíně, tehdy folklorně velmi silné a svérázné lokalitě, kde se pravidelně konaly z tradičních slavností hody. Kromě toho pořádali komínští ve spolupráci se Sborem dobrovolných hasičů národopisné besedy a při dalších různých příležitostech velká národopisná pásma, jako komínská svatba atp. Druhým - jižním protipólem folklorní a národopisné aktivity byly Tuřany. Podobně byla řeč o Líšni. Takto by bylo možno jmenovat četné další obce a předměstí, kde se konávaly hlavně hody: Jundrov, Ochoz, Troubsko, Střelice. A to byly jen ty největší a nejaktivnější obce. Při všech těchto příležitostech se tančily lidové tance vedle běžných kolových tanců: valčíku, polky, třásáku, skočné, mazurky, šotyšky, kvapíku. Mnohé tance už sice vymizely z tanečního kola, ale udržely se v paměti pamětníků. Bylo takto zapsáno velké množství tanců figurálních, tanečních her a hlavně mnoho druhů kol a tanečních rejů: prostorové křivky (had, spirála - šnek, proplétání branami, průplety jako v České

besedě atp.). V některých obcích byla kola zahajována postupným svoláváním jako při hře Na konopky. Kola, stejně jako některé tance obřadní při hodech, svatbě, masopustu, si udržovala stále životnost.

K tancům nyní hrává dechovka. Dříve to byla např. odpolodne (zvláště při hodech pod májí) dechovka a večer v sále "štrajch". O cimbálu jsme se již zmínili. Stejně tak zde byla i dudácká muzika. Poslední dudák byl bývalý pastýř z Omic. Jeho dudy jsou v Národopisném muzeu v Praze. U jeho chalupy se scházely na jaře děti a tančily při jeho hře. Bohužel, do Prahy na Národopisnou výstavu v r. 1895 se již nedostal.

Shrneme-li poznatky o tancích na Brněnsku z pohledu o 250 - 300 let zpět, zjišťujeme, že tancem 18. a téměř první třetiny až poloviny 19. století byla hanácká, s kterou šel téměř ruku v ruce menuet - minet. Hanácká se diferencovala do několika základních druhů (vláčitá). Postupně splývala se sousedskou.

Protějškem hanácké byla skočná, s kterou byly opět spřízněny 2/4 tance maďar - maďera, uherská, cupatá.

Symbolem od 30. let 19. stol. se stávají postupně nové kolové tance valčík - tajč, sousedská, mazurka, polka, třasák, obkročák houpavý a poskočný. Zvláštní oblibě se těšil kvapík - galop. Tyto taneční kroky ovlivnily tance figurální mnohdy s polkovými nebo valčíkovými dohrávkami, vnikly do tanců řemeslnických a do různých druhů šotyšek a jim podobným tancům. Ze starších tanců přetrvává spolu s obkročákem a šlapákem hulán.

Koncem 19. století zanikají definitivně starší taneční formy a druhy. Setrvávají tance vzniklé nebo transformované po 2. polovině 19. stol. do novějších forem.

Od 50. let našeho věku se v mnoha místech regionu spolu s intenzivními novodobými výzkumy lidových písní a tanců objevuje renezance folkloru, krojů i zvyků. Symbolem tance celé této epochy se vedle kolových tanců - valčíků, polek, třasáků - stávají zpěvná kola. Mnohé figurální tance propůjčily již natrvalo svůj nápěv a text kolu. Takovým tancem je v Komíně dvojtanec Když sem jel do Brna pro hrach - Šel zahradník do zahrade.

Přehled o tancích Brněnska ukončíme několika vzpomínkami významných osobností na brněnská kola.

Lucie Bakešová, Brněnsko - Podhorácko. Věstník učitelek ručních prací, roč. VI, 1917, s. 31:

"Kochali jsme se nmohdykráté pohledem na lid kolem Brna, v Troubsku, Šlapanicích, Tuřanech, ve Střelících a jinde, když ve svátečním šatě kolem máje o hodech děvčata se otáčela. Bělo-skvoucí na malé varhánky skládané sukénky jak z cukru, na hlavách červené šátky, bílé rukávce s baňkami, kordulka pestrá vykukovala zpod bohatě vyšité, jak sníh bílé půlky, krášlené často síťovanými krajkami..."

Jan Zrzavý vzpomíná na dětství, domov a mladá léta. Praha 1971, s. 42:

"... Na podzim roku 1905 se tedy začala moje brněnská epizoda. Bydlil jsem v Žabovřeskách, to byla dosud vesnice, chalupy malované, s modrým pruhem dole, doškové střechy. Do Brna jsem chodil pěknou cestou mezi poli. O nedělích bývaly před hospodou muziky. Holky se vzaly kolem pasu, tančily v kruhu a zpívaly Překrásné hvězdičky, jak jste vy maličky..."

Tance v této brožuře jsou opatřeny stejným názvem a alfabeticke-číselným označením jako na videokazetě. V závorce pod názvem tance je uveden čas jeho umístění na videokazetě od začátku programu (v pořadí hodina, minuta, vteřina). Letopočty, uvedené v závorce za jmény interpretů, označují rok jejich narození, příp. úmrtí.

U jednotlivých popisů používáme podobně jako u dalších moravských svazků tohoto programu značky CH = chlapec, muž, D = dívka, žena. Pořadí taktů označujeme arabskými číslicemi (1. takt, 2. takt atd.), doby (čtvrté noty) označujeme malými písmeny (pro 2/4 - a, b, pro 3/4 - a, b, c), je-li potřeba popis dále členit, označujeme osminové noty malým písmenem doby a arabskou číslicí (a1, a2, b1 atd.) s výjimkou 3/8 taktu, kde je označujeme malými písmeny (a, b, c). U složitějších popisů používáme i slovních termínů (1. doba, 1. osmina atp.).

Děkuji všem jednotlivcům i kolektivům, kteří se na vytvoření videokazety jakkoliv podíleli, za ochotnou spolupráci.

A. BRNĚNSKÁ PŘEDMĚSTÍ

(0:02.21)

A. 1 VLÁČITÁ STARÁ (HANÁCKÁ) A CUPATÁ (UHERSKÁ) ZE ZÁBRDOVIC (REKONSTRUKCE)

(0:02.26)

Moderato

Za - hré - te mně do - ko - leč - ka,
je — ta - dy má dě - věč - ka,
za - hré - te mně do ko - la, do ko - la,
je — ta - dy má mi - lá.

Zima velká, vítr fóká,
a já stojím bez klobóka,
vendi, milá, vendi ven, vendi ven,
ať nemrzнем pod voknem.

Te's nechtěla ven vejíti,
se mnó slovo promluvíti,
proto sem já smutný byl, smutný byl,
že sem s tebó nemluvil.

Vivo

Kdo chce hez-kó že - nu mít, mo-sí se za
ňó pře-jít, cen-ke, břen-ke, pod-ko - věn-ke,
mo - sí se za ňó pře - jít.

Jestli já jo dostano,
já se za ňó pojedo,
cenke, břenke, podkověnke,
já se za ňó pojedo.

1. Vláčitá stará - hanácká

Je to starý tanec třídobého taktu, který se tančil ještě začátkem minulého století. Později dozníval v některých obřad- ních tancích (královničky, hodové obcházení kolem berana atp.). Původně se tančil jako jeden z místních tanců u tanečních zábav. Tanečník se postavil před muziku, poručil si tanec a zazpíval 1. sloku jedné z mnoha tanečních písní, které se k tomuto tanci zpívaly. Tanec doprovází gestikulací pažemi, občasným přídupem a zatleskáním. Tanečnice jej sleduje opodál a na jeho pokyn ke konci zpěvu 1. sloky k němu přistupuje tanečním krokem, vykročí pravou nohou s natočením doprava. Asi v posledních dvou taktech se před ním ještě otočí dvěma kroky "hanácké" - sousedské. Na přehrávku tanečního nápěvu hudbou se uchopí k tanci: CH obejmě D stojící čelem proti němu pravou rukou v pase. D mu položí levici ohnutou v lokti přes jeho pravé rameno (prsty směřují k pravé

lopatce). CH pak spojí svoji levou ruku s pravou rukou D a takto spojené ruce si opře hřbetem své levice zezadu o svůj levý bok.

V tomto postavení a držení se otáčí dvojice "hanáckou" - houpavě prováděným krokem sousedské s akcentem při prvním kroku doprava - až do konce přehrávky. Pak se podobně zpívá a tančí druhá, třetí a další sloky. Tanečnice vždy stojí při předzpěvu volně vpravo vedle CH poněkud vzad.

Krok sousedské - "hanácké" se skládá ze tří kroků, houpavě prováděných a našlapovaných na přední část chodidla. První je poněkud s větším akcentem, další dva jsou vyrovnané. Těmito třemi kroky (první obvykle o něco delší než další dva) se otočí vždy dvojice v každém taktu o půl kola. Na začátku tance vykračuje D pravou nohou, CH levou. V sudých taktech pak naopak.

Podobně jako točivé tance končily "záasmažkou" - rychlejším kolovým tancem, i vláčitá stará - hanácká ze Zábřovic končí prudším kolovým tancem skočného rázu.

2. *Cupatá - uherská*

Jde o druh dvojdobého skočného tance typu přibližně dnešního komínského třásáku - skočné. Kolem 30. let minulého století tyto tance zhusta navazovaly jako dovětek na tance třídobé, které byly vláčnější v provedení (proto nazývány vláčité). V některých krajích byl tento tanec nazýván i "maďar, maďara, maďera", pokud bylo možno zjistit často byl jejich základem třásák - tehdy módní tanec - s různými obměnami: přídupy ("cupatá - cupavá"), skočně provedený třásákový krok, který začíná v předtaktí (v průběhu tance ve čtvrté osmině předcházejícího taktu) odrazem z opačné nohy, než-li která vykračuje v dalším taktu. V jednotlivých dobách taktu dopadají chodidla nohou shora tvrdě přední částí na zem a končí jako při skočné ve čtvrté osmině zmíněným již odrazem do výšky.

Cupatá - uherská začíná rovněž předzpěvem první sloky taneční písně - zpívá CH, D stojí opodál. CH doprovází zpěv gestikulací podobně jako při vláčité. Vlastní tanec se provádí v postavení dvojice čelem proti sobě, držení ke kolovému tanci zavřené: CH uchopí D oběma rukama kolem těla (dvojice není těsně u sebe). D mu položí obě ruce ze stran na ramena.

Hudba přehrává přezpívaný nápev k tanci. Dvojice tančí krokem cupaté vpřed po kruhu dokola s otáčením doprava. CH vykročí levou, D pravou nohou.

1. takt - a1: CH dokročí prudce shora pokrčenou levou nohou, D pravou nohou s otočením asi o 45° doprava.
a2: CH i D došlápnu mírně shora druhou nohou přední částí chodidla na zem vedle nohy výkročné s pootočením o dalších 45° doprava.
b1: Přeslap CH i D na nohu výkročnou s dalším otočením - noha došlápne mírně shora přední částí chodidla tvrdě na zem.
b2: CH i D poskok na noze výkročné s dotočením do 180° vpravo a druhá noha vysoko pokrčí přednožmo, chodidlo vodorovně se zemí.

2. takt = 1. takt, ale opačnou nohou.

V těchto dvou taktech se otočí dvojice o 360° doprava a mírně přitom postoupí vpřed po kruhu.

Kroky cupaté jsou krátké, každý proveden s otočením o půl kola doprava. Hlavní intenzita tkví v přídupech a poskocích. Celý tanec má třasákový ráz (při jednotlivých krocích se pěruje v kotnících a v kolenou), pérovaní - mírné natřásání se přenáší páteří až do temene hlavy. Takto se střídavě předzpěvuje a tančí až do konce. Nebo CH si předzpívá na začátku první sloku a pak hudba přehrává předzpívaný nápěv až do konce. Někdy hudebníci střídají přehrávku s vlastním zpěvem dalších slok, v tom případě tanečník zpívá pouze na začátku a pak se již jen tančí cupatá až do konce. Má-li tanečník dosti sil, může se při tanci připojit k hudebníkům rovněž svým zpěvem.

Závěrem připojíme Sušilovu poznámku k provedení tohoto tance v rukopisném materiálu ve Státním archivu v Brně: "Při vláčité se popřed vyzpívá, pak tanečník si na ňu kévna, neb pleskna, a ona se hned točí, potom obejma v půli, o ramena ona ruku na ramena a zatočijó se pak vláčitó začínajó tancovat. A mezi tým tančejí." Poznámka je z konce 20. let 19. století.

Tančí Věra Kovářů (1932) a Stanislav Kříž (1949) z Brna, hraje muzika souboru Májek z Brna ve složení František Černý (1961) prim, Aleš Krejčík (1976) klarinet, Filip Cigánek (1973) a Ondřej Prášek (1974) violy-kontry, Petr Vaněk (1973) cimbálek a Pavel Polák (1962) kontrabas.

A.2 MORAVSKÁ Z OBŘAN A MALOMĚŘIC

(0:04.40)

Moderato

U - dě - lá - me ko - lé - beč - ko,
 na - po - jí - me te - lá - teč - ko,
 má - li te - le vo - du, má mi - lá pa - nen - ko,
 má - li te - le vo - du, má?

Tančí dvojice smíšené podobně jako hanáckou - vláčitou ze Zábrdovic (A. 1).

Tanečník si rovněž nejprve předzpívá první sloku taneční písně. Tanečnice stojí opodál a ke konci zpěvu k němu přichází cupavými krůčky (obměna provedení kroku hanácké). Vlastní tanec se pak provádí v držení ke kolovému tanci zavřeném. Pravice D a levice CH volně napjaty ve směru tance.

Dvojice se otáčí v každém taktu třemi cupavými krůčky o půl kola, na počátku tance vykročí CH levou, D pravou nohou. Přídupy se provádějí celým chodidlem s akcenty v každé době taktu, v první době je akcent nejsilnější. Dvojice může při tanci měnit i směr otáčení. Podle Sušila (stejný pramen jako u hanácké): "Zdrobna přidrobvali. Jednako vždy se cupalo."

Tančí a hrají jako v A. 1.

A.3 VLÁČITÁ Z MALOMĚŘIC (0:06.23)

Moderato

Ze - le - ný roz - ma - rýn, ja - ko trá - va,
že mě má pa - nen - ka za - ne - chá - vá,
1. za - ne - chá - vá, 2. za - ne - chá - vá.

|:A když mě zanechá, nech nechá tak,
šak já si namluvím jiných děvčat, jiných děvčat. :|

Tančí se stejně a stejným stylem jako vláčitá stará - hanácká ze Zábrdovic (A. 1).

Základní forma tance byla pouze dokola (viz Zábrdovice včetně příchodu D k CH za zpěvu a několikerého otočení před ním). Není vyloučeno, že mohly podle různých Sušilových poznámek následovat i kroky dvojice vpřed a vzad stejného pohybového charakteru jako při otáčení.

Jde rovněž o rekonstrukci podle záznamů Sušilových z konce 20. let minulého století.

Tančí Věra Kovářů (1932) a Stanislav Kříž (1949) z Brna, hraje muzika souboru Májek z Brna ve složení František Černý (1961) prim, Aleš Krejčík (1976) a Pavel Polák (1962) zobcové flétny, Ondřej Prášek (1974) viola-kontr, Petr Vaněk (1973) cimbálek a Filip Cigánek (1973) kontrabas, zpívají F. Černý a S. Kříž.

A.4 HULÁN (HOLAN) Z MALOMĚŘIC

(0:09.22)

Con moto

Dohrávka

Hulán byl už od začátku minulého století znám z okrajových obcí - nyníějších částí Brna. Tančil se nejčastěji v kolovém držení zavřeném - v objetí, D a CH navzájem s menším odstupem od sebe. Základní krok je při kolovém držení obkročák poskočný, v každém taktu jeden. CH vykročí levou nohou, D pravou s mohutným přídupem na začátku taktu. Každým krokem se otočí dvojice o půl kola vpravo. Tempo tance se mohlo postupně zvyšovat, tanec tím nabýval na rychlosti a divokosti. Při tanci mohl tanečník tanečnici zvedat do výšky buď v pravidelných intervalech nebo libovolně mezi tancem - v tom případě i dvakrát po sobě.

František Sušil tento tanec líčí koncem 20. let minulého století takto: *"Měla sem ja holana, měla sem ho ráda. Skákali. Byl tuze divoký. Vzhůru dolu vyskakovali, až sukně lítaly, slušně zavržen; za starodávna byl slušný, a tak by mohl podržen býti, an jenom přeskákali a zas zpátky skákali."*

Podle Františka Sušila základem tance byl obkročák poskočný, při kterém se stupňujícím se tempem lítaly ženám sukně až nad hlavu. Divokost tohoto tance podtrhávalo ještě vyvedávání tanečnic tanečníky. Podle závěrečné Sušilovi poznámky *"slušnější formou tance byla ta, při které dvojice přeskákala"*

Po celý tanec se tančí skočný třasák, ale ještě prudčeji nežli při předcházejících tancích. Dvojice tančí v postavení čelem proti sobě, držení ke kolovému tanci zavřené - v objetí, ale volněji (viz hulán A. 4 - 1. variant). Třasákový krok začíná vždy odrazem opačné nohy ve čtvrté osmině předcházejícího taktu.

Skočná - cupavá (maďar) z Maloměřic je pojmenována podle přídupu (cupnutí) dvojice ve 3., 6. a 11. taktu (na slova - hup, krup). V tomto taktu vždy dvojice odrazem z předcházejícího taktu dopadne prudce oběma chodidly souběžně shora na zem do mírného podřepu (první doba taktu), ve druhé době taktu výdrž v podřepu ve stojí snožmo.

Třasák začíná vždy CH levou, D pravou nohou.

Poznámka: Další pojmenování tance maďar svědčí o tom, že jde o divoký tanec s přídupy, skočného rázu, který tanečníkům připomínal maďarský tanec.

Tančí a hrají jako v A. 1.

A.6 VÁLAVÁ (ČAPATÁ) Z MALOMĚŘIC (0:11.50)

Vivace

Pro-sil for-man for-manky, a - by da - la

ko - řal - ky, té dob-ré, té slad-ké,

co je žejd - lík za zla - té.

Ona praví, že nedá,
že mu dala onehdá,
té dobré, té sladké,
co je žejdlík za zlaté.

Jde o rekonstrukci a určité dotvoření tance podle Sušilovy stručné poznámky: "*Wálawá - čapatá (přisedna k zemi). Přisedne, rukú bud'sebe, bud'jiné bijí, a druhou rukou o zem pochyťá.*"

Podle této poznámky jde patrně o mužský tanec snad podobný líšenským "figurkám" či "vodzemku" - "hajduku". Figura, kterou Sušil naznačuje, se podobá figuře z nivnického zbojnického, jak ji známe z podání tanečníků z Uherskobrodsko na videozáznamu slováckých tanců - (2. část VII. dílu této edice, tanec D. 11). Prvek "čapání" byl zřejmě pro tento tanec typický - podobně jako přičapávání v královském "cibulování" (přidřepávání k zemi a vztyk). Název "válavá" souvisel patrně s tím, že při této figuře padali tanečníci na zem.

Válavá (čapatá) z Maloměřic začínala zpěvem, který tanečník doprovázel bohatou gestikulací pažemi, podupy a potlesky. Po předzpěvu písně na začátku se rozvíjí tanec při opakování nápěvu nejprve jednoduššími prvky.

1. takt - a: CH nejprve ve stojí čelem k hudbě střídá potlesky do dlaní ve výši hlavy s potleskem na pravou ohnutou patu.
b: Celé provedeno při poskocích.
 2. takt: Totéž, ale tleská na levou patu.
 3. takt: Tleská pravou rukou na pravou holeň (noha ohnuta přednožmo dovnitř).
 4. takt: Levou rukou na levou holeň.
- V dalších taktech až do konce se otáčí poskoky v podřepu - v každém taktu dva. Při prvním tleskne do dlaní před tělem, při druhém do dlaní za zády.

Pak zpívá druhou sloku. Nyní přehrává hudba nápěv celkem třikrát se stupňujícím se tempem.

1. přehrávka nápěvu:

1. takt - a: CH založí ruce v bok a odrazem snožmo skočí do dřepu.
b: Výskok na pravé noze, levá se opře patou o zem mírně přednožmo vlevo zevnitř.
2. takt = 1. takt, ale pravou nohou mírně přednožmo vpravo zevnitř.
3. - 4. takt = 1. - 2. takt.

5. takt - a1: Odrazem snožmo výskok, nohy pokrčeny přednožmo.
 a2: Potlesk oběma rukama shora na kolena.
 b: Dopad do podřepu snožmo.
6. - 7. takt = 5. takt.
8. takt = 5. takt, ale CH ohne obě nohy zánožmo a tleskne oběma rukama na paty pokrčených nohou.

2. přehrávka nápěvu:

1. takt - a: CH z dřepu přeskok na levou pokrčenou nohu, levá ruka se opře vzadu o zem. Pravá noha vymrští v koleně vpřed do přednožení povýš a pravá ruka z předpažení zevnitř úder dlaní na prsa.
 b: CH přeskok na pravou nohu, levá vymrští vpřed. Pravá ruka vyšvihne vpravo zevnitř. Opor levé ruky zůstává. Levá noha a levá ruka totéž, co v první době pravá.
- 2., 3., 4. takt = 1. takt.
5. - 8. takt: Totéž, ale naopak - pravá ruka se opírá o zem, levá ruka tleská na prsa a vzpažuje zevnitř. Na a) každého taktu vymršťuje opět pravá noha vpřed a na b) při přeskoku na pravou nohu levá noha vpřed.

Poznámka: Výměna opěrné ruky se provádí v druhé době 4. taktu současně s vymrštěním levé nohy vpřed, aby mohl tanečník správně zkoordinovat pohyby na začátek další části.

3. přehrávka nápěvu:

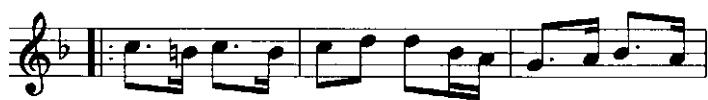
- 1.-4. takt: CH oporem oběma rukama vzadu, pánev nadzvednuta nad zem, tělo v pánvi prolomeno dolů, přeskakuje střídavě na levou (na a) a pravou (na b) nohu. Druhá noha při tomto přeskoku vždy vymrští v koleně přednožmo povýš (celá noha napjata, chodidlo polonapjata).
5. - 8. takt: CH v podporu ležmo obličejem k zemi se odráží současně dlaněmi rukou a chodidly obou napjatých nohou - 2 v taktu - a otáčí se kolem osy kroužku, která je před jeho obličejem, doprava. Do této pozice se dostane na začátku 5. taktu odrazem pravé ruky a přetočením kolem levé ruky doleva obličejem k zemi.

Tančí Stanislav Kříž (1949) z Brna, Hraje muzika souboru Májek jako v A. 1.

A.7 ČARDÁŠ (CIGÁNSKÁ) Z LÍŠNĚ
(rekonstrukce v choreografickém zpracování
Jitky Šafaříkové)
(0:12.55)

Lassunk

Čardáš neb "cigánskou" (protože byl patrně převzat od cikánů) tančil na začátku 20. století bývalý líšeňský pastýř Bartoloměj Smílek. Podle něho se objevovaly v tanci tyto figury:

a) Přisunné kroky stranou (v každém taktu 2/4 jeden přísunný krok. na a) úkrok stranou, napnutá kolena, na b) přísun druhé nohy, kolena povolí). Tančí dvojice smíšené v postavení čelem proti sobě, CH drží D oběma rukama v pase, D mu položí ruce ze stran na ramena.

b) Zátočky v postavení pravými a levými boky u sebe - držení v objetí, obyčejnými kroky - 2 v taktu, vykročí vnitřní noha, kolena napjata.

c) Přísunné kroky stranou. Dvojice se pustí a tančí (ruce v bok) dva přísunné kroky vpravo stranou (v každém taktu 1 přísunný krok, ukončený hmitem podřepmo a 2 kroky přísunné opačným směrem).

d) Natáčení těla s úkroky stranou, držení jako v a) (jedno-kročkové natáčení dvojice na místě). V každém taktu 1 krok přísunný s natočením doprava - vykročí pravá noha. V dalším taktu doleva a vykročí levá noha.

e) Poskoky dvojice v postavení a držení jako v a). Střídavě v lichých taktech a) na levé noze, pravá vyšvihne šikmo přednožmo zevnitř dolů a na b) poskok na levé noze, pravá ohne přípatmo (vysoko zánožmo, až se téměř dotkne patou hýždí). V sudých taktech totéž na opačné noze.

V bodech a) až e) jde o obyčejné taneční figury, které se tančily obvykle v tomto pořadí. Podle informátora - sběratele Františka Svobody - bylo ještě mnoho figur (např. mužských "figurek" - cifer podobně jako v líšeňském hajduku - A. 10 - a otáčení samotné dívky atp.), které znali jen někteří tanečníci. Název čardáš je maďarského původu a druhý název, jak bylo již podotknuto, vznikl pravděpodobně proto, že tanec byl převzat od cikánů. Uvedená skladba využívá původních Svobodou popsaných figur a obohacuje je o zmíněné již figury hajdukové a otáčení děvčat na místě nebo před tanečníkem. Krok otáčení není popsán, a proto jej choreografka zrekonstruovala podle vlastní fantazie, stejně jako doplnění skladby o některé další figury - výměna tanečnic, průplety atp.

Tančí a hrají členové souboru Brněnští gajdoši z Brna Jiří Kulajta (1947) a Hana Fučíková (1965), Vojtěch Nečas (1975) a Lea Kratochvílová (1973), Bruno Obst (1967) a Barbora Kozáková (1977), Ladislav Urbančík (1947) a Lenka Pospíšilová (1968), muzika ve složení Vladimír Meloun (1926) prim, Oldřich Kilián (1932), Otakar Kůrka (1931) a Ewald Vallazza (1942) housle-terc, Pavel Šnajdr (1975) housle-obligát, Milan Holzapfel (1932) viola-kontr, Zora Mezníková (1946) příčná flétna, Otakar Pokorný (1926) zobcová flétna a Martin Schimmer (1975) kontrabas.

A.8 KOZÁCKÁ STARÁ Z MALOMĚŘIC
(REKONSTRUKCE)
(0:19.59)

Allegretto

Ko - zác - kó sem tan - co - va - la,
stře - víc - ke sem roz - tr - ha - la,

1. ko - zác - kó - mně hraj - te,
na ji - ný - mně dé - te.

Trajdá - ra - da trajda - da trajdá - ra - da trajda - da.

Tančí CH a D ve dvou řadách čelem proti sobě, vzdálených od sebe asi 6 kroků. Počet D a CH je stejný. D mají připaženo, CH ruce v bok.

- 1.-4. takt: D postupují proti CH osmi drobnými vypérovanými krůčky, našlapovanými přes přední část chodidla. Vykročí pravá noha. CH stojí na místě nebo se mírně pohupují na obou chodidlech v rytmu dívčích kroků (v taktu 2 pohupy).
5. - 6. takt: CH se se svým protějším D zavěsí za pravé lokty a zatočí se čtyřmi drobnými krůčky, našlapovanými rovněž přes přední část chodidla, o půl kola vpravo kolem (vymění si místa). Vykročí pravá noha.
7. - 8. takt: Zátočka čtyřmi krůčky za levé lokty, vykročí opět pravá noha. D se vracejí na svá místa.
9. - 12. takt: D se vracejí stejnými krůčky nazad na svá místa. Vykročí pravá noha. CH stojí nebo pohupy na místě.

Celé se opakuje ještě dvakrát.

V dalších třech opakováních nápěvu pak totéž, ale nyní postupují k D CH. Tančí se pouze s tím rozdílem, že CH vždy na

konci kroků jednak k D. jednak vzad na své místo, se při posledním kroku současně pokloní hlavou.

Podobně se tančí tanec pod názvem "Spadly klíčky" v Rajhradu a Koryčanech (pouze dívky). Na Tovačovsku pak tančí tanec dospělá mládež pod názvem "Dudy". Podle Sušilova záznamu z konce 20. let minulého století vypadá tanec takto: *"Podle placu 4 či 5 děvčat proti stojícím chasníkům předrobsovali, a přijdouce k nim se s nimi otočivše opět zpátky předrobsovaly; to třikráte udělavše, potom zůstaly státi, a chasníci nyní tolikéž proti nim to činili."*

Tančí a hrají členové souboru Brněnští gajdoši z Brna jako v A. 7, jen O. Pokorný hraje gajdy a zpívá Renata Slepíčková (1953).

A. 9 KUNICKE Z LÍŠNĚ (REKONSTRUKCE)

Sostenuto

(0:21.58)

Vivo

Charakteristickým znakem tance je napodobení pohybů koní, od čehož také vznikl i název tance. Tanec má celkem čtyři oddíly. V oddílu 1. je napodobení hrabání koní, v oddílu 2. cval koní. V 3. oddílu je rychlá polka dokola po kruhu a v posledním oddílu se CH posunou o jedno místo vpřed a tím si vymění tanečnice.

1. oddíl

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu, D po pravici CH. Držení ke kolovému tanci polootevřené.

1. takt - a: Ze stoje na vnitřní noze napodobení hrabání koně pohybem vnější nohy ze skrčení přednožmo mírným přednožením a sunutím nohy přední částí chodidla po zemi, zpět skrčit přednožmo.

b = a.

2. takt: 1 přeměnný krok vnější nohou vpřed.

3. - 4. takt = 1. - 2. takt, ale opačnou nohou.

5. - 8. takt = 1. - 4. takt.

9. - 16. takt: Totéž, ale přeměnný krok se provede vzad.

Může se vykračovat i stejnou nohou, např. hrabání začíná levou nohou ze stoje na pravé atd.

2. oddíl

- 1.-3. takt: Dvojice ve stejném držení čelem do kruhu. Tančí 6 cvalových skoků vpřed vnější nohou.
4. takt: Dvěma cvalovými skoky celý obrat vlevo, CH couvá, takže skončí zády do středu kruhu.
5. - 8. takt = 1.-4. takt. Nyní postupují dvojice cvalovými skoky ze středu a v 8. taktu se otáčejí celým obratem dvěma cvalovými skoky doleva opět čelem do kruhu.
- 9.- 16. takt = 1.-8. takt.

3. oddíl

CH se postaví zády do kruhu, D čelem. CH uchopí D oběma rukama v pase, D mu položí obě ruce ze stran na ramena (prsty směřují k lopatkám). V tomto postavení a držení tančí rychlou hladkou polku dokola vpřed po kruhu. CH vykročí levou, D pravou nohou.

4. oddíl

Po ukončení polky CH pustí D, která zůstanou stát na svých místech. CH se posunou o jedno místo vpřed (mění tanečnici).

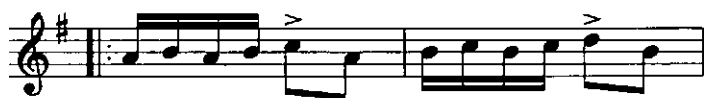
Tanec se tančival zvláště na ostatky v pondělí i v úterý, ale také o svatbách. Cvalové kroky se provádějí tak, že napodobují vyskakování koně. Tanec zaznamenaný na videu zachovává všechny původní prvky, pouze mění půdorys a směr pohybu jednotlivých figur, aby tanec vypadal zajímavěji.

Tančí a hrají členové souboru Brněnští gajdoši z Brna Jiří Kulajta (1947) a Barbora Kozáková (1977), Vojtěch Nečas (1975) a Lea Kratochvílová (1973), Bruno Obst (1967) a Hana Fučíková (1965), Ladislav Urbančík (1947) a Lenka Pospíšilová (1968), muzika jako v A. 7.

A. 10 HAJDUK Z LÍŠNĚ
(0:24.35)

Allegretto

Più mosso

Při opakování rit.

Tanec hajduk a vodzemek na variace tradičního odzemkového nápěvu s dalším hudebním obohacením souvisely v Líšni s životem pastýřů. Posledním pastýřem ovcí byl Bartoloměj Smílek, který tyto tance tančival se svými kamarády na pastvě za svého mládí. Byly to obecné tance ovčáků i ostatních pastevců při dvorech, které patřily k líšeňskému panství. Nápěvy B. Smílek zapískal na lupínek a zahrál na housle sběrateli Františku Svobodovi z Líšně na začátku 20. století. Z celého dlouhého tance si vždy vybavil několik základních figur. Podle něho se vodzemek tančival s holemi, popř. s bičiky v druhé ruce, a tančilo jej 6 - 8 chlapců. S holemi postupují v různých útvarech v kříži i ve hvězdici jedním i druhým směrem. V další části tance krouží po kruhu cvalovými kroky a případně opisují různé obrazce. Na 1. notu posledního taktu zarazí. Při třetí části nápěvu tančí všichni odzemek, každý sám o sobě a každý jinak. Mnohé figury v odzemku ve volné části se podobají figurám hajduchovým, které jsou tančeny na odzemkový nápěv. Vlastní hajduk pak měl nápěv jiný, podložený textem Ej, hajduci, poskočme si... s obsáhlou instrumentální dohrávkou.

Na začátku tance 4 pastýři s holemi nastupují do křížového útvaru. Každý drží v pravé ruce pastýřskou hůl. Hudba hraje první část odzemkového nápěvu (instrumentálního), který v hrubých obrysech připomíná nápěv karpatského odzemku.

1. - 12. takt: 4 CH postupují vpřed obyčejnou ráznější chůzí, v taktu 2 kroky (vykročí levá noha). Na konci 12. taktu jsou ve čtverci, levým bokem do středu. Hole drží vodorovně vpřed v pravých rukou. Ke konci nástupu napřáhnou všichni hole do středu, takže se navzájem dotýkají ve vodorovné poloze.
13. - 16. takt: CH postupují vpřed 4 přísunnými kroky (v taktu vždy jeden), vykročí levá noha. Současně na začátku každého taktu jednotlivý CH, počínaje prvním, zvednou palici nahoru a obloukem jí uhodí shora na hole ostatních CH. Druhý, třetí i čtvrtý podobně. Palice se uvnitř hvězdovitě protínají.
17. - 20. takt = 13. - 16. takt (celé se ještě opakuje).
21. - 24. takt: CH postupují ráznou chůzí vpřed (v taktu 2 kroky, vykročí levá noha), hole ve hvězdici. V 24. taktu třikrát zadupají pravou-levou-pravou nohou a současně se otočí o 180° doprava a hole přitom přechytnou levou rukou.

25. - 28. takt: Totéž opačným směrem, ale vykročí nyní pravá noha, vnější ruce vzpaženy zevnitř. Ve 28. taktu 3 podupy se otočí opět do postavení pravými boky do kruhu a palici uchopí nyní oběma rukama.
- 29.-31. takt: CH držice hole oběma rukama, ale natočení pravým bokem do středu, postupují vpřed dupavým přeměnným krokem ukončeným nízkým podtrhnutím (krok je tančen se sníženým těžištěm). Vykročí levá noha.
32. takt: CH ukončí čelem do středu na a) skokem do dřepu, b) výskokem snožmo na celých chodidlech.
33. - 36. takt = 29. - 32. takt. ale opačným směrem (levým bokem do středu, vykročí pravá noha).
37. - 39. takt: CH čelem do středu drží hole oběma rukama a otáčejí se 6 cvalovými kroky vlevo stranou, vykročí levá noha.
40. takt -a: Zastaví skokem do dřepu.
b: Výskokem do stoje na celých chodidlech (viz takt 32).
41. - 43. = 37. - 39. takt, ale opačným směrem (doprava), vykročí pravá noha.
44. takt: CH se pustí, zvednou hůl v pravé ruce a s gestem se rozejdou do volného rozestupu. Následují volné odzemkové a hajdukové figury.
45. - 48. takt: První CH stoj čelem k hudbě, palici drží vodorovně před sebou oběma rukama.
45. takt -a: Výpon spojný. CH se natočí ve výponu o 45° doprava.
b: Podřep spojný. Paže s palicí vodorovně před tělem.
46. takt = 45. takt: Totéž, ale natočení doleva.
47. - 48. = 45. - 46. takt.
49. takt - a: Jako 45. takt a).
b: Stoj rozkročný v rovině čelné. Špičky nohou mírně dovnitř.
50. takt: První 3 osminy - CH ve výponu snožmo třemi poskoky se otočí o 360° doprava (dva poskoky snožmo, třetí roznožmo s dopadem na celá chodidla o 360° doleva). Ve 4. osmině výdrž.
51. - 52. takt = 49. - 50. takt.
- Druhý CH v taktech 49. - 52. se připojí k tanci prvního sólisty základní jednoduchou figurou (střídavé naskočení do výponu, viz první tanečník v taktech 45. - 48.).
53. takt - a: Druhý CH skok do dřepu snožmo, kolena vodorovně, hůl drží oběma rukama před sebou.

- b: Výskok do stoje roznožmo na patách s natočením o 45° vpravo.
54. takt = 53. takt, ale s otočením o 90° doleva.
55. takt = 53. takt, ale natáčí se o 90° vpravo. K němu se připojí první i další dva tanečníci ze čtveřice.
56. takt - a: Skokem dřep spojný.
b: Odrazem z dřepu do výponu spojného s otočením o 360° doleva. Ukončí ve stoji na celých chodidlech.
57. - 60. takt = 53. - 56. takt.
61. - 68. takt: Nyní probíhají dva a dva CH kroky poskočnými (2 v taktu, vykračuje pravá noha, hůl drží všichni vztyčenu v pravé ruce, levá ruka založena za zády nebo volně upažena) po dráze osmice navzájem se křížující jeden z jedné, druhý z druhé strany. Při setkání si někdy CH třesknou palicemi o sebe. V osmi taktech proběhnou všichni 4 CH celou osmicí dvakrát 16 poskočnými kroky až na svá místa. Přední dva CH hned ze začátku se vytočí zevnitř a postupují po obloučku dozadu na místa dvou zadních CH. Zadní mezitím uvolnili svá místa tím, že vyrazili úhlopříčně vpřed. Při setkání se kříží tak, že levý zadní postupuje první na místo pravého předního a pravý zadní za ním na místo prvního levého. Z rohu pak jdou opačně úhlopříčně a opět se vracejí na svá původní místa. Tím opíšou celou osmicí.
69. - 70. takt = 45. - 46. takt. Tančí první dva ze čtveřice.
71. takt - a: Výskokem stoj spojný, ihned odraz.
b: Výskok snožmo a dopad opět do stoje snožmo.
72. takt -a: Výdrž ve stoji spojném.
b1: Odrazem ze stoje snožmo výskok a dopad do stoje rozkročmo v rovině čelné, špice dovnitř.
b2: Odrazem výskok a dopad do stoje snožmo na celá chodidla.
73. - 76. takt = 69. - 72. takt. ale tančí zadní dvojice.
77. takt - a: Odrazem úskok pravou nohou vpravo stranou, pravá ruka s holí vztyčena, druhá noha odmrští pokrčeně únožmo. Někdy CH natočí hlavu doleva přes levou, volně upaženou paži, jakoby se chtěl podívat na pokrčenou nohu.
b: Výskok odrazem z pravé nohy, levá v letu přinoží a dopad do podřepu snožmo. Paty nezátížený.
78. takt - a: Odrazem z obou nohou skokem do dřepu s natočením vlevo vpřích.

b: Odrazem z dřepu výskok, nohy napjatý a dopad do stoje spojitýho. Hůl se drží v pravé ruce.

79. takt = 77. takt. ale naopak a opačnou nohou.

80. takt = 78. takt. ale s natočením vpravo vpříč.

81. takt - a: Všichni CH skok do dřepu, hůl vztyčena v pravé ruce.

b: Výskok na pravé noze, levá pokrčí vysoko přednožmo. CH podvleče hůl pod pravým pokrčeným kolenem a přechytne ji do levé ruky. Dopad zpět na celé chodidlo.

82. takt = 81. takt, ale na opačné noze a palice se podvleče pod pokrčeným pravým kolenem a přechytne se pravou rukou.

83. - 84. takt = 81. - 82. takt.

85. takt: Všichni CH natočení pravým bokem do středu, hůl drží vztyčenu v pravé ruce kolmo vzhůru. Provedou na a) rázný krok (vykročí pravou nohou) s přikročením levé nohy na b).

86. takt -a: Všichni dřep, paty od sebe. Ruce vzpaženy zevnitř.

b: Vztyk do stoje spojitýho.

87. takt = 85. takt, ale opačnou nohou.

88. takt = 86. takt.

89. - 92. takt: CH paže vztyčeny, hůl v pravé ruce, ráznou chůzí (vykročí pravá, 2 kroky v taktu) projdou prostorem a zčásti si vymění místa.

Nyní následují sóla s hajdukovými - vodzemkovými prvky.

1. sólista:

93. - 96. takt: Skáče vodzemek (hajdukuje) s odhazováním druhé nohy stranou v dřepu, kolena od sebe. Oběma rukama drží hůl vpředu těsně nad koleny.

97. - 100. takt: První pokračuje ve svém hajduku, další dva skáčí "kozáčka" v dřepu se střídavým výskokem z pravé a levé nohy opírající se patou v předu o zem, špička vztyčena.

101. - 103. takt: Dva a dva CH vytvoří dvojice, které v postavení pravými boky u sebe téměř křížíce palice držené pravými rukama, poskakují kolem sebe poskočnými kroky - 2 v taktu, vykračuje pravá. Ke konci posledního taktu se opět rozestoupí volně.

104. takt - a: Každý skočí sám do dřepu, hůl drží oběma rukama před sebou.

b: Odrazem z dřepu snožmo výskok do stoje roznožmo na patách v rovině čelné. Ruce s holí jako prve.

105. - 106. takt = 104. takt.

107. takt: Nakročením na pravou nohu a švihem druhé nohy, která se přiblíží k noze pravé, se otočí prudce o 360° doprava na pravé noze (otáčka začíná z celého chodidla s postupným nadnesením do výponu), paže ve vzpažení zevnitř. Levá noha dokročí v závěru otáčky k pravé noze. Hůl v pravé ruce kolmo vzhůru.

108. takt - a: Odrazem z obou chodidel skok do dřepu spojného, paže ve vzpažení vzhůru.

b: Odrazem z dřepu výskok do pevného stoje rozkročného čelného, doprovázeno zavýsknutím. Paže zůstávají dále v mohutném gestu.

V tanci se střídá organizovaný pohyb v kroužku nebo ve čtveřici nebo v půdorysné kresbě po osmici se sólovými výstupy a s tancem všech silně individualizovaným. Z důvodu přehlednosti se respektuje často nasměrování čelem vpřed - k hudbě, avšak ve skutečnosti bylo možno takto tančit i po kruhu, bokem nebo čelem do středu (úskoky stranou atp.).

Tančí a hrají členové souboru Brněnští gajdoši z Brna Jiří Kulajta (1947), Petr Mičánek (1970), Vojtěch Nečas (1975) a Bruno Obst (1967), na gajdy hraje Otakar Pokorný (1926), na housle Vladimír Meloun (1926).

A. 11 ZAHÁJENÍ HODOVÉ ZÁBAVY A POCTA PŘÍŠTÍM STÁRKŮM V KOMÍNĚ (0:26.51)

Na závěr starých hodů - ženáčských - druhého hodového dne o večerní zábavě v hostinci pod vrškem ozdobené májky, upevněným pod stropem, nastával poslední z hodových obřadů - obřadní předávání ozdobených stárkovských klobouků ženáčskými stárky nově vytipovaným stárkům pro příští hody. Na to následuje sólo, vyhlášené starými ženáčskými stárky novým stárkům. Ženáci pro tento den přebrali stárkovské právo i jejich klobouky pro uspořádání závěrečné hodové zábavy ženáčů, při které pak obřadně a slavnostně nastávajícím stárkům klobouky předali.

Zahájila muzikantská intráda. Na to začala hudba hrát hned pochod. Nejprve nastoupily pochodem ve čtyřstupu ženáčské páry, které přijdou středem sálu až k hudbě a tam se rozdělí do dvou proudů a vytvoří po obvodu sálu špalír. Za nimi jsou seřazeny ve čtyřstupu vpravo z pohledu čelem k hudbě za sebou 4 stárkovské páry staré (ženáčské), stará stárka po levici ženáčského stárka a vlevo z pohledu k hudbě mladí stárce se svými tanečnicemi po pravé straně. Všichni v čtyřstupu přicházejí pochodem čelem k hudbě špalírem ženáčských tanečníků a tanečnic. Před hudbou se zastaví a otočí se čelem dovnitř, starý stárek proti mladému, tanečnice starého stárka proti tanečnici mladého stárka atd. Nyní zvedne první ze starých stárků ozdobený klobouk a zvýšeným hlasem pronese: *"Předávám ti, nové stárku, tento klobók jako symbol práv a povinností pro příští hode."* Poté zahraje hudba tuš a staří stárce jdou ke svým mladým protějškům a všichni předávají ozdobné stárkovské klobouky s rozmarýnovým stárkovským pérem. Současně noví stárce předají své klobouky starým ženáčům. První stárek pak poručí sólo pro nové stárky. Na to začne hrát hudba valčík nebo třasák a stárkovské páry se se svými tanečnicemi roztančí ve středu sálu. Ženáčské páry včetně ženáčských stárků se svými tanečnicemi vytvoří kolem nich vázaný kruh. uchopí se za ruce v připázení nebo vzpažení a za hlasitého výskání se kolem nich otáčejí křepkou chůzí. Při výskání zvednou všichni paže vzhůru. Po dotančení sóla zvednou mladé stárky staří stárce a přítomní muži na ramena a za hlasitého výskání mužů i žen je odnášejí do šenku na zapití jejich příštího stárkovství. Ženy s výskáním pak za nimi odcházejí. Hudba zahraje znovu pochod a za tohoto pochodu, kdo ještě zůstal z mužů a žen v sále, odcházejí v párech pryč.

Tančí Komínáci z Brna-Komína: starší stárkovské páry Emanuel Dvořák - sólo (1944) a Marie Dvořáková (1946), Josef Kunst (1940) a Drahomíra Kyselková (1951), mladší stárkovské páry Vojtěch Nečas (1975) a Anna Nečasová (1952) - vedoucí, Vladimír Půček (1955) a Renata Drtilová (1967), dále Svatoslav Nečas (1944) a Marie Suchánková (1947), Rudolf Pyrochta (1944) a Libuše Pyrochtová (1945), Jiří Suchánek (1946) a Ludmila Caletková (1946), Josef Zedník (1970) a Bohuslava Zedníková (1972), hraje Večerka z Brna-Chřlíc ve

složení František Hamrla (1941) - kapelník, Miroslav Hamrla st. (1943) a Zdeněk Staňa (1973) křídlovky, Jan Handl (1922) klarinet Es, Josef Řehůřek (1933) a Jaroslav Teplý (1964) klarinety B, Jaroslav Hudeček (1934) baskřídlovka-tenor, Miroslav Antoš (1932) baskřídlovka-baryton, Jaroslav Kadlec (1935) a Jaroslav Žampa (1927) trumpety B, Jaromír Kříž (1942) trombon, Václav Žáček (1936) kontrabas, Miroslav Hamrla ml. (1973) malý buben a Karel Špaček (1929) velký buben.

A. 12 HODOVÁ KOLA POD MAJÍ V KOMÍNĚ (0:28.54)

Allegretto

Viděl sem ju, zelená se,
viděl sem ju, zelená se,
|: na ní šáteček, na ní šáteček červená se.:|

|: Muzika nám hrála,
do bílého rána, :|
a já sem vysázel, a já sem vysázel
tolar do cymbála. :|

Hébéte se, sukně na mně, šak mám doma ještě jedne,
hébéte se sukně, na mně, šak mám doma jináčí.

Košili mám bez rukávů, přece držím na parádu,
košili mám bez rukávů, přece držím parádu.

Střevíce mám bez kramflíků, přece držím na muziku,
střevíce mám bez kramflíků, přece držím muziku.

V Komíně tak jako ve všech ostatních obcích Brněnska se tančovalo pod májí kolo, jednak po příchodu hodového průvodu pod májí a jednak o každé přestávce mezi tanečními kousky, kdy muzika odpočívala. Tančilo se kolo smíšené, někdy i více kol soustředných, bylo-li tanečníků mnoho. Při zahájení hodů nikdy nescházela píseň *Ta komínská mája tenká*... Při této písni se uchopili všichni za ruce, natočili se mírně vpravo vpříč a otáčeli se obyčejnou chůzí (v taktu 2 kroky) vpravo kolem. Při další sloce se mohl měnit směr otáčení.

Vyкроčí pravá noha. Spojené paže jsou v klidu. Na začátku druhé sloky se otočí doleva do protisměru při prvním kroku (vykračuje opět pravá noha, nyní mírně křížem přes levou).

Po první písni navazuje druhá píseň - tentokrát 3/4 ve valčíkovém rytmu *Muziko, co děláš, že ty nám nezahráš*... Všichni se otočí čelem do středu, při první sloce se otáčí kolo doprava

valčíkovými kroky: v lichých taktech vykročí při valčíkovém kroku všichni šikmo vpravo vpřed. Spojené paže kmih do středu kruhu. Sudé takty - valčíkový krok, vykročí levá noha vzad s otočením celého těla o 90° doprava. Noha zakročí jakoby křížem za pravou nohu, spojené paže kmih vzad. Při dalším lichém taktu vykročí opět pravá noha šikmo vpravo vpřed, nyní s natočením celého těla o 90° doleva. Při druhé sloce se otáčí kolo doleva. Vykročí opět pravá noha šikmo vlevo dovnitř. Spojené paže kmih vpřed. V druhém taktu zakročí levá noha šikmo vlevo vzad s natočením o 90° doprava. Spojené paže kmih vzad. V dalším lichém taktu vykročí pravá noha šikmo vlevo vpřed s natočením celého těla o 90° doleva. Kmih spojenými pažemi dopředu. V dalším taktu jako ve 2. s natočením o 1/4 kruhu doprava. Kmih spojenými pažemi vzad atd.

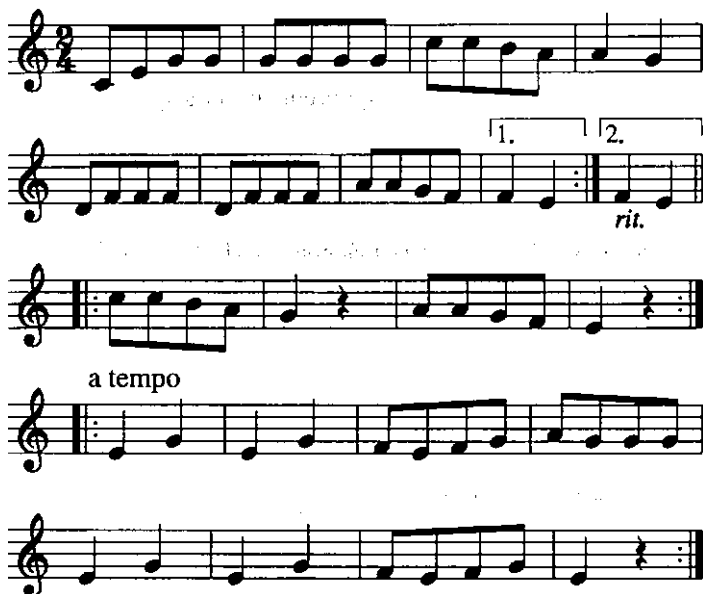
Třetí píseň je opět ve 2/4 taktu s textem *Muzikanti, to není tak, vy musíte lepší fókat...* Všichni se natočí napravo vpřích a drobnými běhovými krůčky se otáčejí vpravo kolem. Spojené paže v klidu. Vykračuje pravá noha. V další sloce nebo při další frázi se natočí doleva a pokračují stejným krokem (vykračuje opět pravá noha vlevo stranou). Do této písně obvykle vpadne hudba nebo začne hrát těsně po jejím dozpívání třeba polkový nebo třasákový nápěv. Dvojice v kruhu se natočí vpravo vpřích, uchopí se za ruce a v mírném předklonu se rozběhnou rychle za hry polkového nápěvu vpravo kolem - běhovými krůčky, 4 v tak- tu. Pak se postupně vytvářejí dvojice a začíná se tančit polka nebo tančící naváží na kola různými tanečními reji, např. tančí řetěz jako v České besedě. Tančí volnějšími nebo rychlejšími (osminovými) krůčky. V závěru mohou opět běžet v kruhu. Toto kolo se pak může dělit na menší kruhy stále stejným krokem a za zpěvu písně, kterou zpívali předtím. Takto se postupně velké kolo dělí na menší a menší kroužky (vždy po určité nápěvové frázi), až se konečně rozdělí na dvojice. Ty pak začnou buď tančit polku, pokud začala hrát nebo již hraje hudba. Anebo se některé dvojice otáčejí na místě kolem společné osy pravými nebo levými boky u sebe (drží se za obě ruce v mírném odpažení) nebo se postaví zády k sobě a uchopí se navzájem za ruce za zády. Jsou-li postaveni levými boky u sebe, je levá ruka každého natažena za zády svého partnera a spojena u jeho pravého boku s jeho v lokti pokrčenou pravicí ("větrníky"). Nakonec zavýskají a pokud již hraje hudba, tančí.

Tančí Komíňáci z Brna-Komína, páry jako v A. 11, jen S. Nečas s A. Nečasovou a V. Nečas s M. Suchánkovou, hraje Večerka z Brna-Chrlic jako v A. 11.

A. 13 ŘEZNICKÁ Z KOMÍNA

(0:32.29)

Vivo

Tančí dvojice smíšené po kruhu, čelem proti sobě, CH levým, D pravým bokem do středu. Drží se za ruce vpředu křížem, pravé nahoře.

- 1 - 16. takt: Dvojice tančí na místě řezanku (2 kroky řezanky v taktu, vykračuje obvykle pravá noha). Spojené překřížené paže při řezance doprovázejí "řezáním". V první době taktu CH napřáhne svoji pravici k pravému boku D a D ji pokrčí.

Spojené levice naopak. Při řezance se dosti vyskakuje a nohy dopadají na celé chodidlo. Více je zatížena přední část chodidla. Předkračující nohy jakoby se vysouvaly vpřed.

17. takt: Dvojice se pustí, CH uchopí pravou ruku D a položí si ji na svoji levou dlaň, dlaní vzhůru. D levou ruku zabočí. CH napřahuje pravou ruku bočním obloukem zdola nahoru a v 18. taktu plácne pravou dlaní do levé dlaně D.
19. takt: D uchopí pravou ruku CH a překloupí si ji na svoji levou dlaň (mužova ruka je rovněž dlaní vzhůru). Současně napřáhne pravici jako prve muž k plácnutí.
20. takt: D plácne pravicí do nastavené pravé dlaně CH.
21. -24. takt = 17. -20. takt.
- 25.- 31. takt: Dvojice postupuje drobnými krůčky vpřed (2 kroky v taktu). Nejčastěji vykračují oba pravou nohou, D vzad, CH vpřed. Při prvním kroku v 1. taktu každý plácne do svých dlaní před tělem (ruce jako při modlitbě ve výši úst) a na 25. b) si plácnou navzájem do obou dlaní (ruce otočeny hřbety k sobě). V 26. taktu a) si plácnou do vlastních, b) si plácnou navzájem pravými dlaněmi. V 27. taktu a) plácnutí do vlastních, b) navzájem do levých, v 28. taktu jako v 25. taktu.
29. = 26. takt, 30. takt = 27. takt, 31. = 25. takt.
32. takt - a: Plácnou si do vlastních dlaní a zastaví se.
b: Výdrž.
33. - 40. takt = 25.- 32. takt, ale zpět po kruhu. CH couvá.

Tančí a hrají jako v A. 12.

A. 14 TŘASÁK Z KOMÍNA (0:34.14)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené čelem proti sobě v rozptylu po celé taneční ploše. CH levým, D pravým bokem do středu. CH uchopí D oběma rukama v pase. D mu položí ruce na ramena.

Po celý tanec se tančí skočná polka s potřásáním v kotnících a v kolenou při každém kroku. Krok začíná dvihem v předtaktí na opačné noze. Na začátku taktu došlápne noha výkročná prudce shora na zem. Ve druhých 2 osminách se provedou přešlapy rovněž shora. Zvláštností komínského třasáku je, že volné nohy vždy uhýbají stranou. Někdy jsou tyto výkyvy značného rozsahu. Tanečníci musí dobře ovládat těžiště, aby se pohyb do stran dal při třasákovém kroku značně obtížným provádět lehce. Nejprve se

dvojice začínají jakoby "rozkývávat" v několika taktech téměř na místě buďto bez otáčení nebo s mírným otáčením a postupně přecházejí do prudších a prudších otáček. Ti nejopatrnější se dokonce při otáčení pustí (CH vzpaží levou, D pravou ruku) a držíce se pouze druhýma pažema prudce se otáčejí třasákovými kroky doprava s popsánými pohyby volných nohou stranou. Při tom hlasitě oba výskají. V třasáku možno hledat již Sušilem v 30. letech minulého století zaznamenané skočné - maďary či uherské. Některé dvojice postupují více z místa, jiné se otáčejí pouze na místě, pak se poněkud mění charakter tanečního kroku. Je to spíše skočné přešlapování z nohy na nohu s úhybem volné nohy stranou a s akcentem na první osminu taktu. Někdy se při tomto třasáku noha až zakopává. Po ukončení tance všichni si z plných plic zavýskají.

Tančí Komíňáci z Brna-Komína Emanuel Dvořák (1944) a Marie Dvořáková (1946), Josef Kunst (1940) a Drahomíra Kyselková (1951), Vojtěch Nečas (1975) a Anna Nečasová (1952), Vladimír Půček (1955) a Renata Drtilová (1967), hraje Večerka z Brna-Chrlic jako v A. 11.

A. 15 ZAHRADNÍK I A II Z KOMÍNA (0:35.49)

Allegretto

Když sem šel do Pra-hy pro hrách, pro hrách,
kdy - bych mu byl dá - val o - ves, o - ves,

spa - dl mně na ces - tě va - lach, va - lach,
byl bych měl va - láš - ka pod - nes, pod - nes.

Šel za - hra - dník do za - hra - dy
ne - by - la to roz - ma - rý - na,

I. variant

Tančí trojice, CH uprostřed mezi 2 D. CH uchopí obě D kolem pasu. D mu položí vnitřní ruku ohnutou v lokti na rameno. Vnější ruce založí v bok.

1. část - 3/4 takt

Trojice se pohupuje na místě v lichých taktech jedním vyšlapávaným a vyhoupnutým valčíkovým krokem vpřed (vykročí pravá noha) a v sudých taktech jedním valčíkovým krokem vzad (vykročí levá noha). Takto až do konce 1. části.

2. část - 2/4 takt

Následují zátočky CH střídavě s pravou D za pravé lokty a s levou D za levé lokty. Lichá D se otáčí na místě.

1. - 4. takt: CH a pravá D se zatočí za pravé lokty 8 lehce našlapovanými křepkými kroky, vykročí pravá noha. Při prvním kroku oba potlesk do dlaní, od 2. kroku závěs za lokty. Levá D, obě ruce v bok, se otáčí dvakrát kolem 4 kroky doleva, vykročí levá noha. Na konci 2. taktu se CH pustí s pravou D.
5. - 8. takt: Na začátku 5. taktu CH i levá D tlesknou do dlaní a zatočí se závěsem za levé lokty dvakrát kolem. Vykročí již při tlesknutí, CH pravou, D levou nohou. Lichá pravá D se současně otáčí 8 krůčky (ruce v bok) doprava, vykročí pravá noha. Někdy levá tanečnice změní při zátočkách výkročnou nohu na pravou.
- 9.-16. takt = 1.-8. takt.

II. variant

Tančí trojice jako prve, ale nyní se drží za vnitřní ruce v připažení.

1. část - 3/4 takt

Trojice postupuje valčíkovými kroky (v lichých taktech pravou vpřed, kmih paží vpřed, v sudých levou vzad, kmih paží vzad) mírně vpřed po kruhu (kroky v lichých taktech jsou delší, než v sudých taktech).

2. část - 2/4 takt

- 1.-4. takt: Pravá D drobnými křepkými krůčky (2 v taktu), vykročí pravá noha, prochází branou mezi CH a levou D, kterou vytvoří zvednutím spojených vnitřních paží. Po projití brankou obchází D zadem kolem CH zpět na své místo. CH se za ní podtáčí doleva stejnými krůčky na místě.
 5. - 8. takt: Nyní totéž levá D, která prochází brankou mezi CH a pravou D.
 9. - 16. takt = 1. - 8. takt.
- Lichá D přešlapuje ve stejném rytmu drobnými krůčky na místě.

Tančí Komíňáci z Brna-Komína Emanuel Dvořák (1944), Marie Dvořáková (1946) a Marie Suchánková (1947), Josef Kunst (1940), Ludmila Caletková (1946) a Drahomíra Kyselková (1951), Vojtěch Nečas (1975), Libuše Pyrochtová (1945) a Bohuslava Zedníková (1972), hrají Brněnští gajdoši z Brna jako v A. 7, zpívá Bohuslav Polák (1956).

A. 16 ZAHRADNÍK III A IV Z KOMÍNA

(0:37.14)

Píseň jako v A. 15

III. variant

Tančí dvojice smíšené po kruhu, levým bokem do středu, D po pravici CH. Drží se za vnitřní ruce v připažení, vnější ruce v bok.

1. část - 3/4 takt

Dvojice postupuje valčíkovými kroky mírně vpřed. V lichých taktech vykročí vnějšíma nohama vpřed s natočením zevnitř, spojené vnitřní paže švihnou vpřed, v sudých taktech vykročí vnitřníma nohama vzad s natočením dovnitř, spojené vnitřní paže spodním obloukem kmih vzad. Kroky v lichých taktech jsou

poněkud delší nežli v sudých taktech. Jinak se dvojice pohybuje pouze na místě.

2. část - 2/4 takt

CH se natočí zády do středu, D čelem proti němu a tančí zátočky střídavě za pravé a levé lokty drobnými zrychlenými krůčky, vykročí pravá noha. Každá zátočka se provede ve dvou taktech. Při prvním kroku na začátku každé zátočky tleskne CH i D před tělem do dlaní a od druhého kroku se zavěsí v prvních dvou taktech za pravé lokty, v druhých dvou taktech za levé lokty. Na začátku této části vykročí obvykle všichni pravou nohou, podobně i při závěsu za levé lokty (noha výkročná se nemění).

IV. variant

Tančí dvojice smíšené v postavení čelem do středu, D po pravici CH. Uchopením navzájem za ruce vytvoří vázaný kruh čelem dovnitř.

1. část - 3/4 takt

Za zpěvu taneční páry se otáčí kolo v prvních osmi taktech valčíkovými kroky vpravo stranou. Všichni vykročí v lichých taktech pravou nohou šikmo vpravo vpřed s natočením těla doprava, spojené paže kmih vpřed. V sudých taktech zakročí všichni při valčíkovém kroku levou nohou šikmo vzad dovnitř za pravou nohu s natočením celého těla doleva. Spojené paže kmih vzad. Takto až do konce osmého taktu. V 9. - 16. takto se pak kolo otáčí valčíkovými kroky doleva. V lichých taktech vykračují všichni pravou nohou křížem před levou nohu s natočením celého těla doleva. Spojené paže kmih vpřed. V sudých taktech zakročí při valčíkovém kroku všichni levou nohou vzad s natočením těla doprava. Kmih spojených paží vzad.

2. část - 2/4 takt

Dvojice se natočí čelem k sobě, CH levým, D pravým bokem do středu.

1.-4. takt: Dvojice patřící k sobě se zatočí drobnými křepkými krůčky za pravé lokte, levé v bok, 2x kolem (v každém takto dva krůčky). Na začátku, při prvním kroku pravou nohou, tleskne CH i D do dlaní a od druhého kroku se otáčejí již v závěsu za pravé lokty. Ke konci zátočky jsou na svých místech, při posledním jednom až dvou krocích se pouštějí

pravýma rukama se svojí tanečnicí a natáčeji se ke svým partnerům, CH po levé, D po pravé straně.

5.-8. takt = 1. - 4. takt, ale CH se nyní zatáčí s D po levé straně za levé lokty. Vykračuje stejná noha, při prvním kroku potlesk do dlaní, při druhém se zavěšují za levé lokte.

9. -16. takt = 1. - 8. takt.

Noha výkročná při zátočkách není stálá. Objevují se některé obměny. Např. potlesk se provede ve stoji na místě a teprve od druhého taktu při závěsu za pravé lokte vykračuje levá noha (někdy i pravá) atd.

Obměna IV. varianty - přizpůsobení formě kola

CH a D tančí ve vázaném kruhu, D po pravici CH, držení za ruce v připažení.

1. část - 3/4 takt

1. -16. takt: Kolo se otáčí valčíkovými kroky vpravo kolem, s kmihy spojených paží vpřed a vzad (provedení stejné jako u prvního způsobu 4. variantu, otáčení valčíkovými kroky doprava).

2. část - 2/4 takt

Dvojice se při prvním kroku otáčení běhovými krůčky kolem - vykračuje pravá noha vpravo šikmo stranou - uchopí do těsného držení vzadu křížem, D se drží D, CH drží CH vzadu za zády. Paže jsou navzájem překříženy tak, že dívky kříží paže CH. D se uchopí za zády CH a CH za zády D. V tomto postavení a držení se natočí mírně vpravo vpříč. Na začátku každého taktu vykročí pravá noha šikmo vpravo stranou, špičky vytočeny mírně zevnitř. Ve druhé době taktu pak kříží levá noha před nohou pravou. Nohy našlapují na přední část chodidla, otáčení je hbité, pružné. Po ukončení tance zůstanou stát na místě a výskají.

Pozn. Celý tanec, tančený ve formě kola druhé obměny, se může opakovat ještě jednou. Pak se kolo otáčí doleva, vykračuje opět pravá noha křížem přes levou atd.

Tančí Komíňáci z Brna-Komína Emanuel Dvořák (1944) a Marie Dvořáková (1946), Josef Kunst (1940) a Drahomíra Kyselková (1951), Svatoslav Nečas (1944) a Anna Nečasová (1952), Vojtěch Nečas (1975) a Marie Suchánková (1947),

Vladimír Půček (1955) a Ludmila Caletková (1946), Rudolf Pyrochta (1944) a Libuše Pyrochtová (1945), Josef Zedník (1970) a Bohuslava Zedníková (1972), hrají Brněnští gajdoši z Brna jako v A. 7, zpívá Bohuslav Polák (1956).

A. 17 TAJČ (ŠÓPAVÁ) Z BYSTRCE

(0:40.35)

Andante

Kó - ké na sed - lá - ka, jak on so -
bě fó - ká, kó - ké na sed - lá - ka,
jak se du - je.

Když jede na pole, má v kapsi brambore,
kóké na sedláka, jak se duje.

Jde o starší formu valčíku. Možno tančit dvojím způsobem.

1. způsob

CH a D v držení ke kolovému tanci zavřeném, spojené paže volně napjaty stranou. CH tančí houpavým přenášením váhy těla z nohy na nohu s otočením a vyhoupnutím na přední části chodidla o půl kola při každém kroku. Současně - otáčí-li se s tanečnicí doprava, při kroku na levé noze pravou nohu ohýbá obloukovitě zánožmo. Při druhém kroku na pravé noze pak levou nohu pokrčuje přednožmo zevnitř. D střídá obkročákový krok na levé noze s nadnesením do výponu a obloukovitým pohybem pravé nohy do ohnutí zánožmo s valčíkovým krokem (vykročí pravá noha). Její kroky ladí s kroky tanečníka. V lichých taktech tančí D s obloukovitým ohnutím nohy zánožmo, v sudých CH.

2. způsob

Držení ke kolovému tanci zavřené. CH uchopí levou rukou pravou ruku D, takto spojené paže si pak přitáhne ke svému levému boku, kde opře svoji levici hřbetem o bok. V tomto držení pak tančí oba obkročákovým způsobem se střídavým ohýbáním druhé nohy obloukem vzad.

Tančí Vojtěch Nečas (1975) a Marie Suchánková (1947), Vladimír Půček (1955) a Ludmila Caletková (1946), členové Komíňáků z Brna-Komína, hrají Brněnští gajdoši z Brna jako v A. 7, zpívají Věra Doležalová (1936) a Renata Slepíčková (1953).

A. 18 ZAHÁJENÍ HODŮ V TUŘANECH (0:41.29)

Con moto

Kdo to pi - je? Však vy ví - te,
Ha - ra - so - vo hod - ný dí - tě,
pi - ju, pi - ju, pi - ju já,
šak to pla - tí kap - sa má.

podruhé rit.

Po příchodu pod máji v hlavní hodový den (neděle) anebo za špatného počasí do sálu, kde je májka symbolizovaná vrškem zavěšeným od stropu, se hodová chasa seřadí do řetězu v tomto pořadí: v čele první stárek s vrubem v pravé ruce, za ním první

stárka, pak druhý stárek, druhá stárka a třetí stárkovský pár. Pak jde ostatní svobodná chasa, která kráčela v hodovém průvodu při obchůzce vesnicí po stárkách. Vždy střídavě chlapec a dívka. Drží se navzájem za ruce, každý má pravou ruku napřaženou vpřed, levá je vzad. Stárek drží v pravé ruce svůj stárkovský odznak, "vrub" (vlastně stárkovské právo). Má je připevněné na stužce nebo na řemínku u pravého zápěstí. Na tomto vrubu, jehož repliku má hostinský, se pak zářezy označují "litry", které chasa věnuje hudbě. Za zvukného pochodu vytvoří chasa buď kolem máje nebo uprostřed taneční místnosti nejprve kruh neuzavřený, který v průběhu hry hudby stáčejí do spirály a zase roztáčejí zpět, případně mění ve vlnovky, až nakonec ukončí opět kruhem čelem dovnitř. (Kruh je neuzavřen, poněvadž stárek drží v pravé ruce vrub.) Při řetězu, věnci, občas chasa začne výskat. V tom okamžiku se všichni pustí, CH i D zvednou ruku nad hlavu, kterou drží vzhůru tak dlouho, pokud výskají. Pak se opět uchopí do vázaného řetězu. Jakmile dozní pochod, chasa se zastaví, natočí se čelem do středu a hlasitým výskáním ukončí zahajovací hodový věnec. Při tomto výskání zvednou všichni pravou ruku včetně stárka.

Následuje další díl zahajovacího hodového ceremoniálu - ***sólo stárkovských párů***.

Hudba začne hrát valčík. Každý stárek předstoupí před svoji stárku a naznačeným pokleknutím na pravé koleno a uchopením oběma rukama střechy ozdobeného stárkovského klobouku ze stran, který mírně pozvednou, vyzve každý svoji stárku k tanci. Nato se uchopí k tanci a ve středu kola, které kolem nich postupně uzavírá ostatní chasa, tančí valčík. Chasa v kruhu se otáčí valčíkovými kroky vpravo kolem, natočena napravo vpříc. Spojené paže komíhají při kroku pravou nohou šikmo vpřed do středu kruhu, při kroku levou nohou šikmo vzad ven z kruhu. Po několika taktech se všichni pustí a postupující dále valčíkovým krokem tleskají do dlaní. Vzdávají tím poctu tančícím stárkovským párům za současného hlasitého výskání. Stárkovské páry při této poctě (vytleskávání sóla) se pustí vnějšíma rukama, zvednou je do výše a odpovídají jim rovněž výskáním. Takto se tančí až do konce stárkovského sóla. Stárci svůj sólový valčík tančí ve vyšperkované podobě. Chvilí se otáčejí doprava - každý podle svého citu- chvíli doleva, chvíli postupují couvavými kroky vpřed, buď couvá D nebo CH.

Zvedání stárků.

Po skončení valčíku se všichni zastaví a hudba zahraje tuš. Při něm se sběhne mužská chasa ke stárkům, které zvedají dva CH na ramena. Ostatní jim přinášejí po poháru piva, které za mše stárce vypijí. Při připíjení se stárky a ostatní D seřadí do kroužků po čtyřech. Jakmile stárce dopili při závěru tuše, stárek zvedne pravici s vrubem, ostatní stárce obě ruce vzhůru a mužská chasa, která stojí kolem, zvedne pravici a za hlasitého výskání projevuje poctu stárkům. Dívčí kroužky se rozestoupí pravidelně kolem skupinek CH se stárky a začínají zpívat přípitkovou tušovací píseň: *Kdo to pije, šak vy víte, Haraštovo hodný dítě.* (V písni jmenují prvního stárka). DD za doprovodu hudby při tomto zpěvu v těsných kroužcích, držíce se navzájem vzadu křížem, poskakují nejprve vpravo stranou po pravé noze, levá ohnuta zánožmo, v poslední třetině písně přeskočí na levou nohu a otáčejí se doleva, pravá noha ohnuta zánožmo. Takto skáčí až do konce přípitkové písně. Při tomto zpěvu a hře hudby odnášejí CH na ramenou stárky do šenku, kteří jim tam oplácejí pohoštění. Po skončení hry a zpěvu hudců D se pustí a výskáním ukončí zahajovací holdovací ceremoniál. Pak následuje dívčí kolo, do té doby, až se stárce vrátí k máji nebo do sálu.

Tančí skupina z Brna -Tuřan Roman Bouda (1974) a Marta Krajová (1977), Bohdan Brázda (1970) a Markéta Cahlíková (1976), Petr Černošlák (1973) a Jana Černošlaková (1971), Libor Hudeček (1971) a Hana Běloušková (1974), Michal Kosík (1973) a Markéta Čadová (1978), Antonín Marek (1970) a Ivana Kolečková (1969), Tomáš Purket (1977) a Dana Zbořilová (1977), David Vaněrka (1976) a Eva Kousalová (1979), Petr Vašek (1973) a Renata Richtrová (1975), Petr Veselý (1976) a Gabriela Hanzlová (1977), hraje Večerka z Brna-Chrlic jako v A. 11.

A. 19 VOSTATKOVÉ PRÁVO ŽEN V TUŘANECH (0:44.03)

V ostatkové úterý mají právo vdané ženy. Zahajují večer zábavu příchodem v řetězu, který se zatáčí do kruhu - obdoba hodového věnce svobodné chasy. Řetěz žen vede ženská stárka s vostatkovým právem v pravé ruce. Je to velká vařečka, ozdobená kvítkům a asparátem a figurkou malého dítěte (celuloidovou panenkou). Právo drží v pravé ruce, levou rukou drží pravou ruku další ženy. Takto se postupně vdané ženy, které drží hodové právo, uchopí do řetězu, který za pochodu ženská stárka zatáčí dokola. Vykročí přitom všechny levou nohou. Po dokončení pochodu se všechny otočí do středu a hlasitým výskáním ukončí tuto nástupní část. Všechny ostatní ženy drží v ruce malé ozdobené vařečky jako symbol jejich práva. Při výskání zvednou všechny pravou ruku vzhůru i se svými odznaky (vařečkami). Hudba začne hrát sólo a všechny vdané ženy si jdou pro své manžely, kteří sedí vzadu za stolem, a začnou tančit valčík. Jejich tanec se vyznačuje velkou vážností a důstojností. Ženy drží při tomto tanci vařečky stále v pravé ruce. Mezi tancem občas zavyskají, přitom se obvykle pustí vnějšíma rukama, které vzpaží zevnitř. Po skončení valčíku zůstanou dvojice na místě, pustí se vnějšíma rukama, které vzpaží zevnitř, ženy okázale mávají svým právem, a na znamení ukončení svého sóla vyskají.

Pokud byla žena vdovou, vzala si k tanci syna, zetě nebo někoho z příbuzenstva.

Tančí skupina z Brna-Tuřan Anna Běloušková (1950) a Zdeněk Závodský (1952), Marie Hlavoňová (1933) - vedoucí, nese právo, a Miloslav Kolečka (1937), Jiřina Krajová (1953) a Zdeněk Kraj (1950), Jaroslava Musilová (1958) a Zdeněk Musil (1956), Marie Průšvicová (1945) a Jan Průšvic (1942), Marie Wagnerová (1951) a Lubomír Kovář (1945), hraje Večerka z Brna-Chrlic jako v A. 11.

A. 20 DÍVČÍ KOLO Z TUŘAN

(0:45.56)

Moderato

Hlu - bo-či, hlubo - či, ku - dy se vo-da to-čí,

Allegretto

ke - rá ne - má šo - ha - jíč - ka,

ta ať do vo-dy skočí, ta ať do vo-dy skočí.

|: Ajá šohaja nemám, přece do ní neskočím, :|

|: ještě se já v tej tuřanskej hospodě zatočím. :|

V Tuřanech se o hodech, ostatcích i obyčejných tanečních zábavách o přestávkách tančívala kola smíšená, mužská nebo dívčí, ženská atd. Při kole muzika mlčela (odpočívala). Kola se tančila na různé písně, začínalo se obvykle pomalou písní ve dvoudobém taktu, pak se přešlo na valčíkovou píseň a na píseň skočného nápěvu. Taneční krok kol se řídil podle druhu a tempa taneční písně. Obvykle se začínalo volnou písní, při které se chodilo rytmičkou vážnou chůzí kolem a při refrénu se přešlo do rychlejších cvalových kroků jedním i druhým směrem.

Kolo na píseň Hlubočí, hlubočí

Tančí dívky ve vázaném kruhu čelem do středu. Drží se za ruce v mírném odpažení.

1. -8. takt: Za zpěvu se kolo otáčí obyčejnými kroky vpravo kolem (v každém taktu dva obyčejné kroky). D se natočí mírně vpravo vpříč a na začátku taktu vykročí levou nohou před pravou. Ve druhé době taktu krok pravou nohou vpřed po kruhu, špička natočena mírně zevnitř. Spojené paže v klidu.

9. - 12. takt: D v postoji čelem do kruhu, paže stále v mírném odpažení, se otáčejí střídme prováděnými cvalovými krůčky (dva v taktu) vpravo kolem, vykročí pravá noha. Cvalové kroky zastaví zvolněným cvalovým krůčkem ve druhé době 12. taktu.

13. - 16. takt: Otáčení cvalovými krůčky vlevo stranou - vykročí levá noha. Zastavení podobně jako ve 12. taktu.

Stejně se tančí i druhá sloka.

Po dozpívání písně se v postoji čelem do kruhu pustí, levá ruka v bok, pravá vzpaží pokrčeně a dívky výskají. Pak buď zahraje hudba k tanci a pro dívky si přijdou do kola chlapci, aby je vyzvali k tanci, anebo naváží dívky dalším kolem.

Tančí skupina z Brna-Tuřan Hana Běloušková (1974), Markéta Cahlíková (1976), Markéta Čadová (1978), Jana Černo-
hlávková (1971), Gabriela Hanzlová (1977), Ivana Kolečková (1969), Eva Kousalová (1979), Marta Krajová (1977), Renata Richtrová (1975) a Dana Zbořilová (1977), zpívají ženy jako v A. 21.

A. 21 ŽENSKÉ KOLO Z TUŘAN

(0:47.19)

Moderato

Čer-ve-ná rů - žič-ko, proč se ne - roz-ví - jáš,

pro te-be, sy-nečku, že k nám ne - cho - dí - váš,

pro te-be, sy-nečku, že k nám ne - cho - dí - váš.

Kdybych já k vám chodil, ty by si plakala,
do bílého šátku oči utírala,
do bílého šátku oči utírala.

Někdy si utvořily u zábavy kolo jen vdané ženy. Hlavně tomu bylo o ostatcích při ženském právu, ale i o hodech atp. Při písni Červená růžičko jsou natočeny všechny čelem do středu, drží se za ruce v připažení, paže volně od těla. Držení usměrňuje šířka sukní. Kolo se zvolna otáčí přísunným krokem s vytáčením v bocích vpravo stranou.

1. takt: a - Krok levou nohou před pravou, špička směřuje šikmo vpravo vpřed. Druhá noha se mírně posune přední částí chodidla k noze výkročné tak, že špice pravé nohy je asi v polovině levé nohy. Tělem se natočí doleva.

b: Pravá noha zakročí vzad, tělo se natočí doprava a levá noha přisune po přední části chodidla k noze pravé.

Spojené paže se vědomě nepohybují, ale přesto při natáčení jeví tendenci k pohybu buď vpřed nebo vzad (záleží na natočení).

Po skončení kola zůstanou stát čelem do kola, zvednou ruce, a za výskání ukončí kolo.

Tančí a zpívá skupina z Brna-Tuřan Anna Běloušková (1950), Marie Hlavoňová (1933), Jiřina Krajová (1953), Jaroslava Musilová (1958), Marie Průšvicová (1945) a Marie Wagneřová (1951).

A.22 MAZURKA (LENDLER) Z TUŘAN (0:48.59)

Allegretto

Mazurka - ländler - sousedská z Tuřan se skládá z jednotlivých figur, které mohou být libovolně kombinovány. Dobří tanečníci vážali na sebe figury tak, že to vytvářelo ladný celek. Každá z figur se tančila nejméně ve čtyřech taktech (dbalo se frázování melodie).

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu, D po pravici CH, malý krůček před ním. Uchopí se navzájem za skrčené paže (CH má pravici za zády D a u jejího pravého boku asi ve výši ramene ji uchopí za její pokrčenou paži, levýma rukama se uchopí podobně).

- 1.-4. takt: Dvojice postoupí čtyřmi krůčky sousedské vpřed po kruhu, vykročí pravá noha. Někdy postupuje dvojice přímo vpřed, někdy s nepatrným natáčením ve směru nohy výkročné.
5. - 6. takt: CH zvednutím spojených levic podtáčí D o 360° doprava a vede ji přitom za sebe. Na konci 6. taktu je D za jeho zády, obě spojené paže jsou v pokrčení asi ve výši hlavy.
7. - 8. takt: Nyní CH zvednutím spojených pravých paží podtáčí D ještě jednou o 360° doprava. D skončí u jeho levého boku v podobném postavení jako na začátku 5. taktu (spojené paže obou pokrčeny ve výši ramen, levice CH je téměř až za krkem D). Toto podtočení se provedlo celkem čtyřmi kroky sousedské (v každém taktu třemi vyšlapávanými krůčky, které tvoří jeden krok sousedské). CH i D vykročí opět pravou nohou.
9. - 12. takt: Dvojice postoupí čtyřmi krůčky sousedské vpřed, vykročí pravá, podobně jako v taktech 1.-4.

13. - 16. takt: CH vede D zvednutím spojených pravic nad hlavu za sebe s dvojitým podtočením o 360° podobně jako v taktu 5. - 8. D skončí na původním místě jako na začátku tance.
17. - 20. takt: D v postavení přímo před CH, v držení za obě ruce v pokrčení vzpažmo. Dvojice postoupí čtyřmi kroky sousedské přímo vpřed, vykročí pravá noha.
21. takt: D postoupí jedním krokem sousedské rovně vpřed a natočí se nalevo, CH postoupí za ní rovně vpřed. Oba vykročí pravou nohou.
22. takt: D jako ve 21. taktu, ale vykročí levou nohou s natočením doprava. CH vykročí levou nohou rovně vpřed.
23. - 24. takt: CH postoupí dvěma kroky sousedské rovně vpřed (vykročí pravou nohou) a současně podtáčí zvednutím spojených pravic D před sebou o 180° doleva (23. takt - D se podtočí jedním krokem sousedské, vykročí pravá noha).
24. takt - D se dotočí dalším krokem čelem k CH, skončí v postavení čelem proti sobě, držení za zkřížené paže, pravé nahoře.
25. - 28. takt: Dvojice postupuje vpřed po kruhu čtyřmi kroky sousedské (D couvá, oba vykročí pravou nohou - D vzad). Současně křížují spojenými pažemi. Při prvním kroku CH napne pravou ruku a D pokrčí pravici v lokti.
29. - 32. takt: Totéž zpět, nyní couvá CH, vykročí opět pravá noha.
- 33.- 38. takt: CH pustí levou ruku D, oba založí levé ruce v bok a spojené pravice zvednou asi do výše hlavy. CH nyní postupuje kroky sousedské vpřed, vykročí pravá. D se podtáčí kroky sousedské pod spojenými pravicemi doprava, každým krokem (v každém taktu) se otočí o půl kola - je tedy jednou zády k CH a jednou čelem.
39. - 40. takt: D vyšlapává dvěma kroky sousedské téměř na místě a CH se podtočí dvěma kroky sousedské pod spojenými pravicemi o 360° doprava.
41. - 48. takt: Dvojice se pustí, D založí ruce v bok. Postupuje nyní před CH s otáčením kroky sousedské doprava, vykročí pravou nohou. V každém taktu se otočí o půl kola. CH postupuje za ní krokem sousedské přímo vpřed, vykročí pravou nohou. Při každém kroku tleskne do dlaní (pravou do levé) na začátku taktu.

49. - 52. takt: Nyní se uchopí dvojice ke kolovému tanci, držení zavřené, spojené paže volně napjaty do středu kruhu. V tomto postavení a držení postoupí čtyřmi kroky sousedské s natáčením dovnitř kruhu a zevnitř kruhu (CH vykročí levou nohou vpřed, D pravou vzad).
53. - 56. takt: Dvojice se otáčí krokem sousedské čtyřmi kroky doleva. CH vykročí levou, D pravou nohou.
57. - 64. takt: Totéž co v taktech 49. - 56., ale vykročí opačnými nohama a natáčejí se doprava a doleva. Při kolové sousedské v závěrečných čtyřech taktech se pak otáčejí doprava (CH vykročí pravou, D levou nohou).
65. - 72. takt: Po skončení kolové sousedské stojí dvojice levým bokem do středu, D po pravici CH a drží se za ruce vpředu křížem, pravé nahoře. V tomto postavení postupují v šesti taktech přímo vpřed s natáčením od sebe a k sobě, D vykročí pravou nohou, CH také, ale může i levou. Poslední dva takty (71. - 72.) CH postoupí ještě dvěma kroky sousedské vpřed a zvednutím spojených pravic podtočí D o 360° doprava do postavení jako na začátku tohoto tance, po své pravici. Držení stejné.
73. - 80. takt: Postupují kroky sousedské rovně vpřed po kruhu, oba vykročí pravou nohou.
- 81.-84. takt: CH vede D kolem sebe s dvojitým podtáčením (začíná zvednutím spojených levic) jako v taktech 5.-8.
85. - 88. takt: Ještě jednou totéž jako v taktech 5. - 8.
89. - 96. takt = 81. - 88. takt. ale opačným směrem (začíná zvednutím pravých spojených paží a podtáčením D doleva). Skončí na stejném místě jako na začátku tance.

Tančí Bohuslav (1956) a Hana (1966) Polákovi ze skupiny Brněnští Hanáci z Brna, hrají Brněnští gajdoši z Brna jako v A. 7.

A.23 MAZURKA Z TUŘAN PODLE A. VYMAZALOVÉ
(0:51.29)

Allegretto

Tan  dvojice sm šen , CH v postavení zády do středu, D čelem, drzen  jako ke kolovému tanci zav ren .

- 1.-3. takt: CH i D postoupí třemi kroky vydupávané poskočný mazurky vpřed po kruhu, CH vykročí levou, D pravou nohou.
4. takt: Třemi kr  cky se otočí dvojice o půl kola podle CH doleva (CH couvá). Jsou nyní na protějších místech.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt, ale nyní vykračuje při mazurkov ch krocích opa n  noha - koleno při výpadu na začátku každého taktu vytočeno zevnitř a hled přes rameno do směru tance po kruhu. V 8. taktu se dvojice otočí třemi kr  cky o 180  podle CH doprava, CH vykročí levou, D pravou nohou.

Takto se tančí až do konce nápěvu.

Tan  skupina Brn n    Hanáci z Brna Alexander Ferdus (1964) a Radka Kovaříková (1966), Ji   Mr  cek (1946) a Martina Mokr  (1963), Bohuslav Polák (1956) a Hana Pol  kov  (1966), Vladimír Sz ke (1952) a Jana Va kov  (1965), hrají Brn n    gajdoš z Brna jako v A. 7.

A.24 MAZURKA Z TUŘAN PODLE J. FRANCE
(0:53.03)

Melodie jako v A. 23

Tan  dvojice sm šen  ve stejn m postavení a drzen  jako v A.23.

- 1.-2. takt: Dva kroky vydupávané skočné mazurky vpřed, CH vykročí levou, D pravou nohou.
- 3.-4. takt: Dvojice se otočí na místě o 180° podle CH doleva (CH couvá) celkem pěti krůčky a s malým výponem ve stojí snožmo místo šestého kroku.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt, ale opačnými nohama - mazurkové kroky provedeny stejně jako u A.23.

Tančí a hrají jako v A. 23.

A. 25 ŠOTYŠKA PROPLÉTANÁ Z TUŘAN (0:53.48)

Allegretto

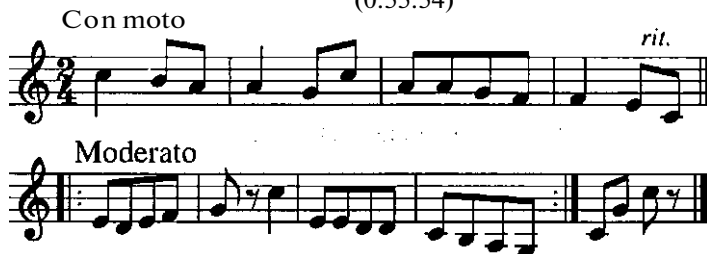
Tančí dvojice smíšené po kruhu čelem proti sobě, CH zády do středu. Drží se za obě ruce vpředu křížem, pravé nahoře.

1. takt: Dva houpavé přísunné kroky s mírným pohupováním v bocích podle CH doleva (CH vykročí levou nohou, D pravou).
2. takt = 1. takt, ale naopak a opačnou nohou.

3. takt - a: CH nakročí na levou. D na pravou nohu a druhá noha se zhoupne přednožmo dovnitř.
b: Totéž opačnou nohou naopak.
4. takt: Dvojice kmihem spojených paží podle CH doleva se pustí, založí ruce v bok a čtyřmi drobnými houpavými krůčky po přední části chodidel se otočí jednou zevnitř kolem (CH vykročí levou, D pravou nohou).
5. - 8. takt = 1. - 4. takt.
9. - 10. takt: Ihned po dokončení otáčky z předcházejícího taktu se uchopí CH a D za obě ruce vpředu křížem, pravé nahoře. A podobně jako tomu bylo u mazurky - sousedské z Tuřan (A. 22) podtáčí nyní D a vede ji kolem sebe, jenomže ve 2/4 taktu. Začíná zvednutím pravých paží nad hlavu. D vykročí pravou nohou zevnitř a podtáčí se pod spojenými pravicemi doprava, dvakrát kolem sebe. Sám přitom postupuje drobnými krůčky vpřed po kruhu, natočen levým bokem do středu.
9. takt: CH podtočí D doprava (drží se stále za obě ruce) - na začátku podtáčení jsou pravé ruce nahoře a levé vespod, D se podtočí čtyřmi kroky, vykročí pravou nohou. CH postoupí čtyřmi malými krůčky (vykročí levá) vpřed.
10. takt: CH vede D dále k svému levému boku, za zády ji přetočí ještě jednou pod levými pažemi a vede ji dále předem na původní místo.
11. - 12. takt, 13. - 14. takt a 15. - 16. takt = 9. - 10. takt.
V závěru 16. taktu skončí D při poslední podtáčce opět čelem k CH v původním postavení, pravé ruce nahoře.

Tančí Bohuslav Polák (1956) a Jana Vašková (1965) ze skupiny Brněnští Hanáci z Brna, hrají Brněnští gajdoši z Brna jako v A. 7.

A. 26 ŠEVCOVSKÁ Z TUŘAN (0:55.54)

Tančí dvojice smíšené čelem proti sobě, CH zády do středu, D čelem. Držení ke kolovému tanci zavřené - "v objetí".

1.- 4. takt: Dvojice tančí "valčíkovou polku" s otáčením doprava.

CH vykročí levou, D pravou nohou.

5. takt: CH klek na pravé koleno, levá noha opřena chodidlem o zem, levou pěst opře o pokrčené levé koleno (palec nahoře). D ve stoji pravou nohou vpřed se předkloní a levou pěst opře rovněž o mírně pokrčené levé koleno. CH i D uhodí dvakrát pravou pěstí (palec nahoře) na levou pěst, na každou dobu taktu jeden úder.

6. takt = 5. takt.

7. takt: CH i D pokrčí paže dovnitř před tělem, pravá nad levou (ruce ve hřbetní poloze). Oba zamotají čtyřikrát ohnutými předloktími, pravá ruka začne směrem od těla a levá k tělu.

8. takt - a: CH i D rozhodí ruce stranou (tahání dratve).

b: Výdrž.

9. - 12. takt = 5.-8. takt.

Tančí a hrají jako v A. 19.

A. 27 ŠOTYŠKA PROPLÉTANÁ Z TUŘAN (0:56.46)

Melodie a popis viz A. 25.

Tančí skupina z Brna-Tuřan Roman Bouda (1974) a Marta Krajová (1977), Libor Hudeček (1971) a Hana Běloušková (1974), Michal Kosík (1973) a Markéta Čadová (1978), Antonín Marek (1970) a Ivana Kolečková (1969), Tomáš Purket (1977) a Dana Zbořilová (1977), Petr Vašek (1973) a Renata Richtrová (1975), Petr Veselý (1976) a Gabriela Hanzlová (1977), hraje Večerka z Brna-Chrlic jako v A. 11.

A. 28 BRÁNY - TUNEL Z TUŘAN
(0:57.50)

D.C. al FINE senza rep.

Brána - "tunel" se tančívávala obvykle o hodech, o ostatcích, ale také i o obyčejných muzikách, když už byla nálada velmi veselá.

Úvodem k bráně bývala polka, která se v Tuřanech zvláště nyní u mladé chasy tančívala valčíkovým způsobem (v každém taktu polky se otočí dvojice krokem s přísunem druhé nohy, s mírným nadnesením, podobně jako při trojdobém valčíku).

Tančí dvojice smíšené v držení ke kolovému tanci zavřeném, spojené paže mírně pokrčeny v loktech. Každým krokem valčí-

kové polky (též "přisunné" polky) se otočí dvojice o půl kola. Na začátku vykročí CH levou, D pravou nohou. Mezi chasou tančí i první stárek s první stárkou a druhý i třetí stárek se svými stárkami. Stárek drží v levé ruce "vrub" - stárkovské právo. Po přetancení šestnácti až dvaatřiceti taktů polky se první stárkovský pár zastaví čelem proti sobě, CH zády do středu, a uchopí se za obě ruce ve vzpažení (stárek drží v levé ruce "vrub", jehož opačný konec uchopí stárka). Nyní začnou jednotlivé dvojice v pořadí, jak za sebou tančily, podcházet branou (vždy dvěma kroky v taktu - CH vykročí levou, D pravou nohou). Stárkovský pár mírně přešlapuje rovněž dvěma kroky v taktu na místě. Jakmile prošel branou druhý stárkovský pár, postaví se ihned vedle prvního a rovněž vytvoří spojenými pažemi a "vrubem" bránu. Podobně pak třetí stárkovský pár (ten už bez vrubu) a postupně pak všechny další tančící dvojice. Všichni přitom po projítí branou - tunelem přešlapují na místě, zvláště děvčata i s komíháním v bocích. Současně při přešlapování komíhají i spojené paže nepatrně jedním a druhým směrem. Takto se postupně ze všech tančících dvojic vytvoří "tunel". Jakmile prošel tunelem první stárek se svojí stárkou za hlasitého výskání chasy, začne opět tančit přisunnou polkou vpřed po kruhu. Za ním pak druhý a třetí stárek a pak postupně jednotlivé dvojice, které se vždy po projítí tunelem ihned připojí k polce. Vyjimku tvoří poslední pár z tunelu, který už nemá čím projít, proto tančí přímo polku. V závěru této části pak všichni opět tančí polku po kruhu. Tunel se může i několikrát opakovat.

Pozn.: Na Brněnsku se objevuje při tančení kol mnoho rejovitých prvků, které se přenášejí v některých případech i do kolových tanců. Tuřanské brány - tunel jsou jedním z těchto rejovitých prvků.

Tančí a hrají jako v A. 18.

A. 29 COFAVA Z LÍŠNĚ
(1:01.22)

Andante

Allegro

Tančí dvojice smíšené po kruhu čelem proti sobě, CH levým, D pravým bokem do středu. Drží se za ruce vpředu křížem, pravé nahoře, překřížené paže ve výši ramen.

Taneční držení se v jednotlivých dílech tance mění (viz popis).

Tanec má celkem čtyři části. Každá část má svůj vlastní nápěv.

A/

1.-6. takt: Dvojice postoupí vpřed šesti houpavými přeměnnými kroky, CH vykročí levou vpřed, D pravou vzad. V lichých taktech CH napíná pravou ruku směrem k D a D pravou ruku pokrčuje v lokti. V sudých taktech naopak. V posledním taktu se dvojice posledním krokem přeměnným zastaví.

7. - 12. takt = 1. - 6. takt, ale zpět po kruhu. Vykračuje opačná noha. V lichých taktech D napíná levou ruku k levému rameni CH. CH levici pokrčuje v lokti. V sudých taktech naopak. Ve 12. taktu se dvojice zastaví a změní postoj: D se natočí do směru tance po kruhu od čtvrt kruhu doleva. Dvojice nyní stojí levým bokem od středu, D po levici CH. Držení za ruce vpředu křížem zůstává.

B/-C/

13. - 18. takt: Dvojice postupuje natřásavými přeměnnými kroky ("drndavými"). V lichých taktech přímo vpřed, natočení bokem k sobě, vykračuje vnitřní noha (D pravou, CH levou). V sudých taktech vykračuje opačná noha. Dvojice zkřížováním pažemi v rytmu polkového kroku se k sobě natočí o 90° dovnitř (D doprava, CH doleva). V dalším lichém taktu při kroku vnitřní nohou vpřed se opět od sebe odvrátí o 90° zevnitř. V 18. taktu se pak dvojice otočí o 180°, D doprava, CH doleva, stále křížujíc pažemi. Přeměnný krok se v závěru zkrátil pouze na krok a přísun. Po dokončení obratu stojí nyní oba pravým bokem do středu (jsou natočeni do protisměru).
19. - 24. takt = 13. - 18. takt. Dvojice se nyní vrací zpět na svá místa stejným způsobem. Vykročí opět vnitřní noha - nyní opačná. V posledním taktu zůstane stát dvojice čelem proti sobě, CH levým, D pravým bokem do středu.
25. - 28. takt: CH nyní uchopí levicí pravou ruku D ve vzpažení. CH stojí na místě a vede spojenými pažemi D zezadu kolem sebe opět do postavení čelem proti sobě (proti hodinovým ručičkám). D vykročí levou nohou, obchází jej čtyřmi pohupovanými přeměnnými kroky, ve třetí osmině taktu větší zhup na noze výkročné nahoru, druhá noha mírně pokrčena přednožmo.
29. - 32. takt: D se otáčí před CH čtyřmi stejnými kroky jako prve, vykračuje opět levá. CH ji svojí levicí, spojenou s její pravicí, krouživým pohybem pomáhá v otáčení. V posledním taktu krokem a přísunem skončí dvojice v postavení levým bokem do středu, D po pravici CH. Držení za zkřížené paže, levé nahoře.
33. - 36. takt: Nyní postupuje dvojice opět vpřed "drndavým" přeměnným krokem, v lichých taktech vpřed, vykročí vnitřní noha (D levou, CH pravou), v sudých taktech vykročí vnější noha. Dvojice se natočí o 90° k sobě (D doleva, CH doprava). Na začátku dalšího taktu při přeměnném kroku vpřed se opět od sebe odvrátí.
37. - 38. takt: Nyní se dvojice opět přechytne za vnitřní paže (CH levou za pravici D) ve vzpažení a D dvěma pohupovanými přeměnnými kroky s nadnesením ve třetí osmině taktu přetanečí zprava doleva o půl kola kolem CH (proti hodinovým

ručičkám). CH se přetáčí o půl kola doprava, takže skončí v postavení čelem proti sobě, CH levým, D pravým bokem do středu.

39. - 40. takt: D ukončuje podtáčení ještě dvěma kroky před CH na místě.

D/

Dvojice se uchopí ke kolovému tanci, držení zavřené: CH obejmě pravou rukou D kolem těla, D mu položí levou ruku ohnutou v lokti přes jeho rameno (prsty směrem k lopatkám). CH uchopí levicí pravou ruku D a takto spojené ruce opře poněkud zezadu o svůj levý bok.

41. - 46. takt: Dvojice tančí po kruhu hladkou polku s malým zhoupnutím v závěru, delšího kroku. CH vykročí levou, D pravou nohou.

47. - 48. takt: Dvojice se otočí dvakrát kolem čtyřmi obkročáky houpavými, vykročí stejná noha.

49. - 56. takt = 41.-48. takt (dvojice tančí celou tuto část ve směru hodinových ručiček).

57. - 60. takt: Dvojice čelem proti sobě se uchopí za pravé ruce, CH tančí čtyřmi polkovými houpavými kroky vpřed a D se podtáčí pod spojenými pažemi svojí pravicí a CH levicí čtyřmi polkovými kroky pohupovanými dvakrát kolem. Skončí v postavení D po pravici CH, držení za ruce vpředu křížem, levé nahoře.

61. takt - a: CH i D poskok na vnitřní, vnější se dotkne patou země vpředu.

b: CH i D ještě jeden poskok na vnitřní noze, vnější se dotkne špičkou země před nohou vnitřní.

62. takt: CH i D postoupí jedním přeměnným krok vpřed, vykročí vnější noha.

63. takt: CH i D se pustí (natočení čelem k sobě) a otočí se dvěma kroky, CH pravou a levou doleva, D levou a pravou doprava o 360° (oba ruce v bok).

64. takt: Dvojice čelem k sobě, ruce v bok, třikrát zadupe: CH pravou, levou, pravou nohou, D levou, pravou, levou.

65. - 72. takt = 41.-48. takt.

73. - 80. takt: Dvojice se pustí, ruce v bok a z postavení čelem proti sobě se šesti polkovými kroky obtančí proti hodinovým ručičkám. V předposledním taktu se obtočí dvěma obkročá-

kovými kroky a v posledním taktu CH krokem a přídupem levou a pravou nohou a D trojdupem - začíná pravá noha - zastaví se čelem k sobě. Znovu se uchopí ke kolovému tanci.

81.-86. takt: Dvojice tančí opět polku vpřed po kruhu.

87. - 88. takt: Dvojice se pustí a každý se otočí zevnitř (D vpravo, CH vlevo) dvěma obkročáky a v posledním taktu krokem a přídupem se zastaví.

Pozn.: Celý závěrečný díl je dynamický, polka je živá. Celé se tančí opačným směrem po kruhu ("nazpátek") - ve směru hodinových ručiček. Tanec je ze sbírky líšeňských tanců od Františka Svobody. Jednotlivé figury doznaly v mnohaletém souborovém tradování určitých změn. Srov. sbírku Františka Svobody č. 19. Zvláště závěrečná část, kterou Svoboda popisuje jako polkovou dohrávku, se tančí v podání nynějších tanečníků s mnoha figurálními obměnami. Druhý název tance podle sběratele Svobody je "pilkuvá".

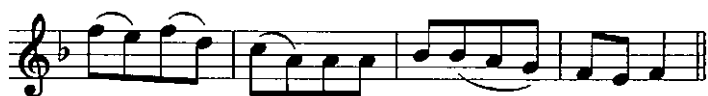
Tančí a hrají členové souboru Líšňáci z Brna-Líšně Josef Trávníček (1970) a Ivona Přikrylová (1978), muzika ve složení Karel Slatinský (1949) prim, Pavel Král (1980) 1. housle, Jiří Kučera (1962) a Růžena Trundová (1940) 2. housle, Vladimír Čačala (1953) housle-kontr, Michal Šíkula (1976) 1. klarinet, Petr Opěla (1971) 2. klarinet a Tomáš Knecht (1972) kontrabas.

A. 30 DRNDAVÁ Z LÍŠNĚ

(1:05.49)

Moderato

Sólo, sólo hoděláte,
a všeci nám zapleskáte,
točte víno, točte pivo,
deš nám hrajó drndavó.

Tančí dvojice smíšené po kruhu, CH zády, D čelem do středu. Držení ke kolovému tanci polootevřené. Spojené paže napjaty vpřed po kruhu.

1. takt: CH i D důrazný výkrok vnější nohou vpřed a ihned dva hmyty na vnější noze, doprovázené kmity spojených paží nahoru a zpět. Současně mírný záklon v pase při každém hmitu.
2. takt: Přenést váhu těla na vnitřní nohu a dvakrát odhyb vzad s dvěma hmyty na vnitřní noze. Spojené paže při každém hmitu na vnitřní noze kmihnou dolů.
3. - 4. takt: Dva kroky vnější nohou vpřed s přisunem druhé nohy. Spojené paže kmih nahoru a dolů.
5. - 8. takt: Dvojice se pustí vnitřními rukama, CH zvedne levici spojenou s pravou rukou D do výše a ve stoji na místě vede D spojenými pažemi kolem sebe. D jej obchází kruhem zpředu kolem levého boku a zadem na své místo osmi houpavými kroky. Vykročí levá noha. Při prvním kroku se D přechytné levou rukou, CH i D založí volné ruce v bok.
9. - 16. a 17. - 24. takt = 1. - 8. takt. Ve 24. taktu se zastaví dvojice čelem proti sobě, CH zády do středu, oba ruce v bok.

Závěr tance:

25. - 28. takt: CH stojí na místě.
25. - 26. takt: D se otočí vpravo stranou o 360° třemi kroky (vykročí pravá), s dokročením levé nohy k noze pravé.
27. - 28. takt: D se vrací stejně zpět k CH, ale vykročí opačná noha a ve druhé době 28. taktu se pokloní CH. Zde se současně klaní i CH.

Pozn.: Většina tanců s textem se předzpívávala před zahájením vlastního tance. Tanečníci pak v některých tancích použili určité taneční figury k předvedení D před sebe před zahájením tance. U drndavé je to vedení dívky kolem chlapce.

Tančí a hrají členové souboru Líšňáci z Brna Alois Hrubý (1974)
a Ivona Přikrylová (1978), Josef Trávníček (1970) a Jaroslava
Lánová (1966), Martin Zouhar (1971) a Petra Rýznarová
(1978), muzika jako v A. 29.

A. 31 DUPÁK Z LÍŠNĚ
(1:06.59)

Moderato

K 1. - 16. taktu melodie patří text:

*Me si na děvčátko zaťukáme ťuk, ťuk, ťuk,
ale na šuhájka zadupáme dup, dup, dup,
me se proskočíme, me se zatočíme,
me se zatočíme do kolečka hup, hup, hup!*

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu, D po pravici CH. Držení za ruce vpředu křížem, pravé nahoře.

1. takt: Dvojice postoupí jedním krokem přisunným vpřed, vykročí levá noha.
2. - 3. takt: Dva přeměnné kroky vpřed mírně pohupované, vykročí opět levá noha.

4. takt: Třemi dupavými kroky (vykročí pravá noha) se dvojice otočí na místě kolem společné osy o 180° doleva (CH couvá).
5. - 8. takt = 1. - 4. takt, ale zpět po kruhu. Vykročí pravá noha. V závěru 4. taktu je dvojice opět v původním postavení.
9. - 16. takt = 1. - 8. takt. V závěru 16. taktu se dvojice pustí a skončí v postavení čelem proti sobě, CH zády do středu, oba ruce v bok.
17. takt - a: CH i D stojí na pravé noze, levá unoží poníž.
b: Stoj na pravé noze, levá noha kmitem kříží před pravou.
18. takt - a: Pravá noha výpon, levá noha unoží poníž.
b: Pravá noha došlápne zpět na patu. Levá noha přinoží k noze pravé.
19. - 20. takt = 17. - 18. takt, ale opačnými nohama.
21. - 24. takt = 17. - 20. takt.
25. - 27. takt: Dvojice stojí čelem proti sobě, CH zády do středu, D čelem proti němu, oba ruce v bok. D se otáčí šesti nadnesenými kroky dvakrát vpravo kolem, vykročí pravá noha. CH stojí na místě. Na 25. a CH švihne pravou paží z upažení dovnitř směrem k levé paži (jako by roztácel D).
28. takt: CH i D třikrát zadupou, začíná pravá noha.
29. - 32. takt = 25. - 28. takt, ale na opačnou stranu a opačnou nohou.
33. takt: CH a D se postaví levým bokem do středu, D za CH. D postoupí jedním polkovým krokem pravou nohou vpřed, současně potlesk do dlaní před tělem, CH ruce v týl dvěma kroky vpřed, vykročí levou nohou.
34. takt: D polkový krok pravou nohou vpřed, potlesk do dlaní. CH tři podupy s nepatrným posunem vpřed, těžiště mírně sníženo, vykročí levá noha, ruce v týl.
35. - 36. takt = 33. - 34. takt (D stejně, CH totéž co prve, ale opačnými nohama).

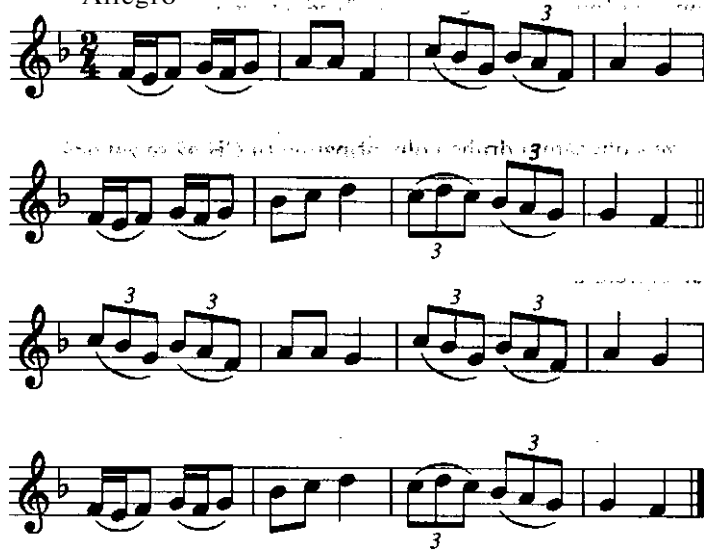
Takty 33. až 36. se opakují až do konce tance.

Tančí a hrají jako v A. 30.

A.32 HULÁN Z LÍŠNĚ

(1:09.35)

Allegro

K 1. - 8. taktu melodie patří text:

*Hulána, hulána, hulána, měla sem ho ráda,
hulána, hulána, hulána, vod večera do rána.*

Tančí dvojice smíšené po kruhu, čelem proti sobě, CH levým, D pravým bokem do kruhu. CH drží D oběma rukama v pase. D se jej drží oběma rukama za ramena ze stran.

1. takt - a: Poskok mírně z místa vpřed, CH na levé, D na pravé noze, současně mrští druhou nohou do ohnutí přípatmo (CH pravou poklep do hýždí, D švihem ohne levou přípatmo).

b = 1.a).

2. takt = 1. takt, ale CH i D provedou dva poskoky na druhé noze.

3. takt = 1. takt.

4. takt - a: CH švihem vyzvedne D, které se prudce odrazí oběma nohama od země a vzepře se na jeho pažích.

b: Dopad do stoji na zemi.

5. - 8. takt = 1. - 4. takt atp.

Po několika poskocích rovně vpřed se začne dvojice otáčet hulánovými poskoky doprava. Zvednutí se vždy provede bez otočení.

Poznámka: Často se tančival hulán po několika taktech poskoků rovně vpřed střídavě na a) na jedné noze a na b) na druhé noze s ohýbáním druhé nohy přípatmo (u CH až se zakopáváním do hýždí) a s otáčením dokola jako u obkročáku poskočného. Byli-li již tanečníci unaveni, skákali chvíli hulánovými poskoky téměř na místě nebo s pohybem mírně vpřed a pak se opět pustili do otáčení dokola.

Tančí a hrají jako v A. 30, u stolu Milan Knecht (1936) - vedoucí souboru a Edita Foersterová (1979).

A.33 CHLOBIVÁ Z LÍŠNĚ (1:10.20)

Allegretto

K 1. - 16. taktu melodie patří text:

*Já mám nuvý pajtalóne,
tata mně je kópil,
habech chodíl z děvčatama,
pěkně se v ních krótíl.
Podívě se, jak so já hezóčké,
podívě sé, jak so já hezké! Ej!
Já mám nuvó kordolenko,
maměnka jo dali,
habe fešní z Líšně chlapci
těm víc na mě brali.
Podívě se, jak so já hezóčká,
podívě se, jak so já hezká! Ej!*

Tančí dvojice smíšené po kruhu, CH uvnitř, D vně v držení polootevřeném, spojené paže volně napjaty do středu.

1. takt: Dvojice postoupí třemi dupavými kroky vpřed, vykročí vnější noha:

a: silný výdup celým chodidlem vnější nohy vpřed s mírným podřepem,

- b, c: následuje druhý a třetí krok vpřed (kroky jsou méně důrazné, kolena napjata).
2. takt = 1. takt, ale vnitřníma nohama.
3. - 4. takt: Dvojice se otočí šesti kroky o 360° doleva kolem společné osy, CH couvá, D postupuje vpřed, vykročí vnější nohy. Krok na začátku každého taktu je vždy proveden s mírným podřepem.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt, v závěru 8. taktu se dvojice postaví čelem proti sobě, CH zády do středu, oba ruce v bok.
9. takt - a, b: Dvojice vzájemná poklona.
c: Vzpřim.
10. takt: Dvojice se uchopí za pravé ruce a dvěma kroky sousedské, vykročí pravá noha, se otočí o půl kola doprava.
11. - 12. takt = 9. - 10. takt, ale v 10. taktu se provede zátočka za levé ruce zpět na původní místa, vykročí levá noha.
13. - 20. takt = 1.-8. takt, na konci 20. taktu se postaví dvojice za sebe (D za CH), oba levým bokem do kruhu, CH založí ruce v týl, D připraveno k potlesku.
21. - 23. takt: Dvojice postoupí třemi přeměnnými kroky vpřed, vykročí pravá noha (D na začátku každého taktu tleskne do dlaní).
24. takt: CH i D třikrát zadupají na místě, začíná levá noha.
25. - 28. takt = 21. - 24. takt, CH ve 28. takto se třemi podupy otočí o 180° doprava čelem k D.
29. - 32. takt: Dvojice se uchopí ke kolovému tanci (CH drží oběma rukama D v pase, D mu položí obě ruce ze stran na ramena - oba bokem do středu), v tomto postavení a držení se otáčejí obkročákem houpavým (dva kroky v taktu, CH vykročí levou, D pravou nohou) téměř na místě nebo s nepatrným postupem vpřed po kruhu.
33. - 36. takt: Dvojice se otočí čtyřmi kroky polkovými, vykračuje stejná noha.
37. - 44. takt = 29. - 36. takt.

Tančí a hrají jako v A. 30.

A. 34 LÍBIVÁ Z LÍŠNĚ
(1:13.04)

Allegretto

1. 2.

K 1. - 24. taktu melodie patří text:

*Dyž sem já k vám chodívával,
nechcelas mně votvírat,
a deš sem ti miluvával,
nechcelas mně pusu dat.*

*Mý zlatý děvče,
má laštovinko,
rádo ti ješče,
má mý srdýnko.*

*Rozmesli si, rozmesli si,
rozmesli si, Haničko,
pomesli si, pomesti si,
pomesli na svarbičko.*

Tančí dvojice smíšené po kruhu, CH zády do středu, D čelem, oba ruce v bok.

1. - 3. takt: Dvojice se uchopí za pravé ruce v mírném pokrčení předpažmo, ruce až ve výši obličeje, a otáčí se šesti kroky jednou kolem, vykročí pravá noha.
4. takt: Třemi podupy ukončí zátočku každý na svém místě, začíná pravá.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt, ale za levé ruce a vykročí levá noha.
9. takt - a: CH i D vykročí vnější nohou vpřed (došlápnu celým chodidlem na zem), druhá noha (vnitřní) je vzadu na přední části chodidla. Spojené paže předpaží povýš, hled na paže, mírný záklon.
b: Výdrž.
c: Krok vnitřní nohou vpřed, vzpřím, spojené paže kmihnou do předpažení dolů.
10. takt - a: Výkrok vnější nohou vpřed, vnitřní vzadu na přední části chodidla. Spojené paže předpaženy povýš, hled na konečky prstů, mírný záklon.
b, c: Výdrž.
- I I . takt - a: Krok vnitřní nohou na celé chodidlo, vnější noha opřena vzadu o přední část chodidla, předklon a spojené paže hmit k zemi.
b: Výdrž.
c: Krok vnější nohou vpřed, vzpřím, paže mírně předpaženy povýš.
12. takt - a: Krok vnitřní nohou vpřed na celé chodidlo, předklon, spojené paže kmih k zemi.
b, c: Výdrž.

13. takt - a: Krok vnitřní nohou vzad (noha došlápne na celé chodidlo), předklon, spojené paže k zemi.
b: Výdrž.
c: Krok vnější nohou vzad, vzpřim, spojené paže kmih vzhůru.
14. takt - a: Krok vnitřní nohou vzad, noha došlápne na celé chodidlo, předklon, spojené paže k zemi.
b, c: Výdrž.
15. takt - a: Vnější noha krok vzad, vnitřní zůstává vpředu opřena zlehka o zem, předklon, spojené paže kmih k zemi.
b: Výdrž.
c: Vzpřim, CH i D vnitřní nohou předkročí dovnitř před nohu vnější a natočí se k sobě obličejem (CH levým, D pravým bokem do středu).
16. takt: Uchopí se za obě ruce vpředu křížem, pravé nahoře, a přešlápnutím na místě dokončí přechod do nového tanečního postavení.
17. - 20. takt: Dvojice postoupí třemi přeměnnými kroky vpřed po kruhu s křížováním paží (CH vykročí levou nohou vpřed, D pravou vzad), CH napíná pravou paži, D ji mírně pokrčuje. Ve 20. taktu třemi podupy zastaví (CH začne pravou, D levou).
21. takt - a: Oba výskokem řezanka levou nohou vpřed.
b: Výdrž.
22. takt = 21. taktu, ale opačnou nohou.
23. takt: Dva řezankové kroky na místě levou, pravou.
24. takt - a: Jeden řezankový poskok na místě levou nohou.
b: Výdrž.
25. - 32. takt = 17. - 24. takt, buď vykračují stejnou nohou, nebo některé dvojice výkročnou nohu mění.
- V 33. a dalších taktech tančí dvojice až do konce nápěvu mírně pohupovanou polku v líšeňském tanečním držení (CH drží D oběma rukama v pase, D mu položí obě ruce ze stran na ramena).

Tančí a hrají jako v A. 30.

A. 35 LÍŠENKA Z LÍŠNĚ
(1:15.35)

Allegretto

K 1. - 16. taktu melodie patří text:

*Hezočká Líšenka má sólo,
vona to nabírá na kolo,
děvčátko falešný, tak trochu pešný,
veme si galánka na sólo
a pak to nabírá na kolo.*

Tančí dvojice smíšené po kruhu, v držení ke kolovému tanci polootevřeném, CH uvnitř, D vně. V tanci se střídá takt trojdobý s taktem dvojdobým.

1. takt: Jeden krok mazurky vyběháváné s důrazem na první dobu taktu, a: Běhový skok vnější nohou vpřed, dopad na celé chodidlo, noha v koleně mírně povolena, trup předklon, spojené paže ostrý kmih shora dolů.
b: Lehčí běhový krůček vnitřní nohou vpřed, trup vzpřímí, paže se pozvednou.
c: Běhový krůček vnější nohou, trup i paže ve stejné poloze jako v b).
2. takt = 1. takt, ale vykročí vnitřní noha.
3. takt - a: CH uchopí D oběma rukama v pase, D se odrazí oběma nohama od země a CH ji vyzvedne (nohy se nekrčí, zůstávají napjaty k zemi).
b: CH se zvednutou D se otočí o 180° doleva.
4. takt - a: CH postaví D vedle sebe na zem a uchopí se znovu jako na počátku tance.
b: Výdrž
5. - 8. takt = 1. - 4. takt, ale dvojice se vracejí zpět na svá místa.
9. - 12. takt: Dvojice ve stoji čelem proti sobě se uchopí za pravé ruce ve vzpažení, levé v bok. V tomto postavení postupuje CH čtyřmi valčíkovými kroky vpřed (vykročí levou). D se před ním podtáčí valčíkovými kroky pod spojenými pravicemi doprava, vykročí pravou nohou vzad.
- 13.-20. takt = 1. - 8. takt.
21. - 24. takt: CH zády do středu, D čelem se uchopí líšeňským způsobem ke kolovému tanci a tančí polku po kruhu s otáčením doprava (CH vykročí levou, D pravou nohou).
25. - 28. takt: Dvojice v postavení CH uvnitř, D vně, držení polootevřené, se otáčí čtyřmi přísunnými kroky kolem společné osy doleva - CH couvá, v každém taktu vykročí na a) dvojice vnější nohou vpřed s natočením doleva, spojené paže zvedne nahoru, mírný záklon. Na b) přisune vnitřní nohu k noze vnější (špice vytočena zevnitř), střed chodidla u paty nohy výkročné, přenesení se na ni váha těla. Vnější noha je odlehčena. Spojené paže kmih dolů. Takto se otočí až do původního postavení.
29. - 32. takt = 21. - 24. takt.

33. - 34. takt: Dvojice v polootevřeném držení se otáčí na místě volně jako v taktech 25. a dalších.
35. - 38. takt: Tempo se zrychlí, dvojice se otáčí čtyřmi kroky jako prve, ale v rychlém tempu.

Tančí a hrají jako v A. 30.

A.36 NEVĚRNÁ Z LÍŠNĚ (1:17.36)

Allegretto

Zla-tá Mar-ján - ko, te mně říct mo - síš,
jak juš mě dló - ho v sr - dýč - ku no - síš,
rmó-tím se děv - če pro__ te - be,
kdy se dos - ta - nem za__ se - be.

Più mosso

Přestaň se rmótit, můj milé synko,
nenosím já ti ve svém srdýnko,
hani ti noset nebodo,
deť já tvó lásko přebodo.

Proto ti v srco noset nebodo,
že se vohlížíš na mó chodobo,
než dočkáš, synko, noc a deň,
bodeš ze srce mýho ven.

Tančí dvojice smíšené po kruhu v držení ke kolovému tanci polootevřeném, CH uvnitř, D vně.

1. - 2. takt: Dvojice postupuje vpřed dvěma kroky dupavé mazurky.
1. takt - a: Výdup vnější nohou celým chodidlem, noha v kolenně povolena, trup se mírně skloní, spojené paže se mírně skloní dolů.
- b: Krok vnitřní nohou s nadnesením do polovýponu, trup se vzpřímí, paže se povznese mírně nahoru.
- c: Krůček vnější nohou vpřed, noha došlápne na přední část chodidla bez výponu (proti b) poněkud sniženě), trup i paže ve stejné poloze.
2. takt = 1. takt, ale opačnými nohama.
3. - 4. takt: Dvojice se otočí šesti kroky na místě vlevo kolem (CH couvá - D se otáčí kolem něho), vykročí vnější noha. CH na začátku zakročí vnější (levou) nohou za nohu pravou, koleno vytočeno zevnitř. D vykročí vnější (pravou) nohou vpřed.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt.
9. - 16. takt = 1. - 8. takt.

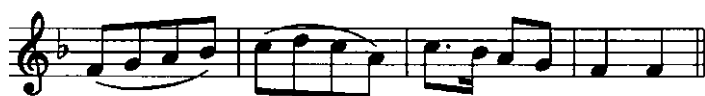
V další 2/4 části se uchopí dvojice jako k polce - líšeňské držení (CH drží D oběma rukama v pase, D mu položí obě ruce na ramena), CH zády do středu, D čelem. Nyní se střídají po celou dobu dva takty houpavé polky (CH vykročí levou, D pravou nohou) s dvěma takty obkročáku houpavého (dva kroky v taktu).

Tančí a hrají jako v A. 30, zpívá Marie Knechtová (1946) - vedoucí souboru.

A.37 ŘETÁZKUVÁ Z LÍŠNĚ (1:20.18)

Con moto

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu, D po pravici CH. Drží se za ruce vpředu křížem, pravé nahoře.

- 1.-2. takt: Čtyři skoky vpřed, oba začínají levou.
- 3.-4. takt: Dva přeměnné kroky vpřed, vykročí levá. Ve 4. taktu dvojice zastaví zkráceným krokem - krokem a přísunem.
5. - 6. takt: Čtyři skoky vpřed, začíná pravá.
7. - 8. takt: Dva přeměnné kroky vpřed, začíná pravá, druhým přeměnným krokem se zastaví podobně jako v taktu 4. - krokem a přísunem.
9. - 16. takt = 1. - 8. takt. V závěru 16. taktu se dvojice natočí čelem proti sobě, CH zády do středu.
17. - 20. takt: Dvojice víří na místě 8 cvalovými krůčky vpravo, vykročí pravá noha. V posledním taktu zastaví víření krokem a přísunem.
21. - 24. takt = 17. - 20. takt, ale naopak doleva, vykročí levá noha. Při víření jsou překřížené paže napjaté - dvojice se odtahuje od sebe jako při dětské hře "na krupičku".
25. - 32. takt = 17. - 24. takt. Na konci 32. taktu dvojice zastaví v postavení CH zády, D čelem do středu.
33. takt - a: Dvojice - držení o napjatých překřížených pažích - provede na místě skočně řezanku levou nohou vpřed. CH současně napne pravou paži k pravému boku D, D pravou ruku pokrčuje v lokti.
b: Výdrž.
34. takt = 33. takt, ale pravou nohou. CH napíná levou ruku vpřed.
35. - 36. takt = 33. - 34. takt. Při řezance spojené paže křížují.
37. - 40. takt: Dvojice postoupí osmi kroky vpřed, vykročí levá. Při prvním kroku se natočí D levým bokem k pravému boku CH (oba jsou natočeni levými boky do středu).
- 41.-48. takt = 33.-40. takt.

49. - 64. takt: Dvojice v kolovém držení líšeňském (CH drží D oběma rukama v pase, D mu položí ruce zpředu na ramena) tančí mírně houpavou polku, CH vykročí levou, D pravou nohou.

Tančí a hraje jako v A. 32.

A. 38 ŠÓRAVÁ (PANSKÁ) Z LÍŠNĚ
(1:23.06)

Moderato

I. část - 4/4 takt

Tančí dvojice smíšené po kruhu, CH zády do středu, D čelem, držení ke kolovému tanci polootevřené. Spojené paže směřují přímo vpřed po kruhu.

1. takt: Dvojice se otáčí čtyřmi kroky kolem společné osy doleva - CH couvá. Vykračuje vnější noha. CH při prvním kroku zakročí za pravou nohu (vnitřní), levé koleno vytočeno zevnitř. D vykročí pravou nohou vpřed špicí dovnitř. Čtyřmi kroky se dvojice otočí o 360° doleva.

2. takt: Dvojice postoupí čtyřmi kroky přímo vpřed po kruhu, vykročí vnější noha.
3. - 4., 5. - 6., 7. - 8. takt = 1.-2. takt.
9.- 16. takt = 1.-8. takt.

II. část - 2/4 takt

Dvojice se pustí, CH zády, D čelem do středu, oba ruce v bok.

- 1.-3. takt: CH postupuje po kruhu třemi přísunnými kroky po směru hodinových ručiček, vykračuje pravá noha. D tančí ve dvou taktech polku s otáčením doprava po kruhu proti hodinovým ručičkám (vzdaluje se od svého tanečníka), vykračuje pravá noha. Ve 3. taktu se otočí dvěma kroky obkročáku houpavého.
4. takt: CH i D dvakrát "cupnou" na místě, CH zády, D čelem do středu, pravou a levou nohou (oba podupy jsou provedeny v první době taktu - v prvních 2 osminách). Na druhou dobu výdrž ve stoji.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt (dvojice se dále od sebe vzdalují po obvodu kruhu).
9. - 16. takt = 1.-8. takt, ale zpět k sobě, vykračuje opačná noha.

III. část - 2/4 takt

Dvojice v držení ke kolovému tanci - líšeňském, CH zády, D čelem do středu, tančí vpřed po kruhu polku.

1. - 16. takt: Dvojice tančí vpřed po kruhu hladkou nebo mírně houpavou polku, CH vykročí levou, D pravou nohou.

Pozn.: Podle sběratele Františka Svobody ve druhé části tance postupuje dvojice od sebe i zpět k sobě vždy třemi přeměnnými kroky a ve 4. taktu ukončí dvěma přídupy. Po dokončení tance postoupí vždy CH o jedno místo dopředu a tím si vymění tanečníci.

Tančí s hrají členové souboru Líšňáci z Brna-Líšně Josef Trávníček (1970) a Marie Knechtová (1946), muzika jako v A. 29.

A. 39 ŠOTYŠKA Z LÍŠNĚ
(1:26.21)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu čelem proti sobě, CH zády, D čelem do středu. Oba ruce v bok.

1. takt - a: CH i D úkrok pravou nohou vpravo stranou.
b: Přísun levé nohy výponmo.
2. takt - a: Dvojice poklesne na paty.
b: Výdrž.
3. - 4. takt = 1. - 2. takt. ale naopak a opačnou nohou.
5. takt - a: CH se uchopí s D za pravé ruce ve vzpažení (ruce jsou nahoře nad hlavami dvojice spojeny zaobleně tak, že vytvoří "okénko" - lokty stranou, levé ruce v bok). V tomto postavení a držení vykročí dvojice pravou nohou k sobě, přisune levou nohu výponmo. Někteří CH levou nohu nepřisouvají k noze výkročné, pouze ji posunou špičkou po zemi vpřed, koleno povoleno.
b: Dvojice poklesne na paty. "Okénkem" vytvořeným ze spojených paží se dívají sobě navzájem do očí.
6. takt - a: Dvojice ustoupí nazad výponmo levou nohou s přísunem druhé nohy, spojené pravé paže se poněkud s mírným kmihem sníží.
b: Dopad na paty.
7. - 8. takt: Dvojice v držení za pravé ruce se otočí třemi kroky (vykročí pravá) a přísunem levé o půl kola vpravo (vymění si místa). V závěru 8. taktu založí ruce v bok.
9. - 16. takt = 1. - 8. takt. V závěru se dvojice vrací na svá původní místa.
17. takt - a: Dvojice ruce v bok se dotkne země přednožmo špičkou pravé nohy.
b: Dvojice ruce v bok se dotkne země přednožmo špičkou pravé nohy únožmo vpravo zevnitř.
18. takt - a: Přinožením pravé stoj spojný.
b: Výdrž.
19. - 20. takt = 17. - 18. taktu, ale levou nohou.
21. - 22. takt: CH i D se otočí o 360° doprava vpravo stranou od sebe celkem 3 krůčky (vykročí pravá noha vpravo stranou). V závěru posledního taktu dokročí výrazně levá noha k noze pravé.
23. - 24. takt = 21. - 22. takt, ale naopak a opačnou nohou.
Dvojice se vrací zpět k sobě.
25. - 32. takt = 17. - 24. takt.

33. takt - a: Dvojice se natočí bokem k sobě (stojí nyní oba levým bokem do středu). Uchopí se za vnitřní ruce připažmo, vnější ruce v bok. Pravá noha vykročí vpřed na celé chodidlo, levá zůstává vzadu opřena špicí o zem.
b: Zhup na noze výkročné (obě chodidla zůstávají na svých místech).
34. takt - a: Přenesení váhy těla vzad na levou nohu, pravá zůstává vpředu na místě.
b: Ještě jeden zhup na noze stojné (levé). Obě chodidla stále na svých místech.
35. - 36. takt: Dvojice postoupí ve stejném postavení a držení třemi kroky (vykročí pravá a přikročením levé nohy v závěru 36. taktu).
37. - 40. takt = 33. - 36. takt. V závěru posledního taktu se dvojice pustí, otočí se čelem k sobě. CH zády do středu, oba ruce v bok.
41. takt - a: Pravá noha se dotkne špicí země přednožmo.
b: Pravá se dotkne špicí země přednožmo vpravo zevnitř.
42. takt - a: Pravá noha přikročí k noze levé.
b: Výdrž.
43. - 44. takt = 41. - 42. takt, ale opačnou (levou) nohou.
45. - 46. takt: Dvojice, ruce v bok, se otočí třemi kroky (CH vykročí levou vlevo stranou, D pravou vpravo stranou) o 360° s mírným pohybem vpřed po kruhu. Na 46 b) dokročí opačnou nohou (D levou, Ch pravou) k noze výkročné.
47. - 48. takt = 45. - 46. takt, ale zpět na svá místa, opačně a opačnou nohou.

Tančí a hrají jako v A. 30.

A. 40 VÉNEŠNÁ (VOLNÁ) Z LÍŠNĚ
(V úpravě Marie Knechtové)

Allegretto

(1:28.39)

Já so sels - ké sy - ne - ček,

mám — dva — gron - te v Líš - ni,

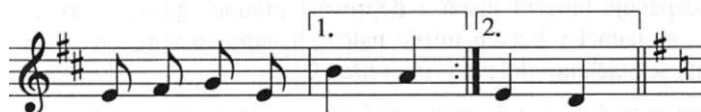
za - pla - til sem ta - ne - ček,

mo - ze - kan - ti hříš - ní.

Za - hré-te na cym - bá - lek,
za - tan-cu - jem vé - neš - nó

na hus-le he ba - so,
s tó lí - šens-kó cha - só.

§ Più mosso

D.S. al FINE

1. předvedení tance:

I. část - 2/4 takt

Dvojice ve stojí před hudbou, D po pravici CH. CH předzpěvuje taneční píseň a doprovází přednes gesty. D, ruce v bok. se natáčí v bocích mírně nalevo a napravo vpříc. Ke konci písně se otáčkami doleva přitočí před CH.

II. část- 2/4 takt

CH a D v postavení čelem proti sobě (CH zády do středu) se uchopí ke kolovému tanci - líšeňské držení (viz předchozí tance).

1.-2. takt: Dvojice postoupí dvěma polkovými otáčkami vpravo vpřed po kruhu. CH vykročí levou, D pravou nohou.

3. takt: Dvojice pokračuje v tanci dvěma obkročákovými kroky s mírným zhupem, vykračuje stejná noha.

4. takt - a: Dvojice se zastaví dvěma přídupy (v každé osmině jeden), CH začne levou, D pravou nohou.

b: Výdrž.

- 5.-8. takt = 1.-4. takt, ale v 7. taktu místo obkročáku uvolní CH D pravou rukou a pod svojí levicí, spojenou s její pravou rukou, ji dvakrát podtočí doprava na místě před sebou (CH zády do středu). D vykročí pravou nohou.
8. takt = 4. takt - dvojice dvakrát rychle přidupne na začátku tance ve stoji čelem proti sobě, držení za vnější ruce ve vzpažení jako v 7. taktu, druhé ruce v bok.
9. takt - 16. takt = 1. - 8. takt.

III. část - 3/4 takt

Tančí dvojice čelem proti sobě, CH levým, D pravým bokem do středu. Drží se za ruce vpředu křížem, pravé nahoře. Překřížené paže jsou ve výši ramen.

1. - 2. takt: Dvojice postoupí vpřed dvěma kroky vyšlapávané sousedské, CH vykročí levou vpřed, D pravou vzad. CH natáhne pravou ruku, D pravici pokrčí.
3. - 4. takt: Dvojice se pustí, CH se otočí dvěma kroky vyšlapávané sousedské o 360° vlevo, vykročí levou nohou, D vpravo, vykročí pravou nohou.
5. - 8. takt a 9. - 12. takt = 1. - 4. takt.
13. - 14. takt = 1. - 2. takt.
15. - 16. takt: CH uvolní pravou rukou taneční držení, D založí levou ruku v bok. CH postoupí dvěma kroky sousedské nepřetržitě vpřed a D se podtácí před ním dvěma kroky sousedské pod spojenými vnějšími pažemi (pravici se drží ve vzpažení za levici CH), vykročí pravou nohou.

Druhá část se ještě jednou opakuje.

2. předvedení tance:

Celý tanec se tančí od začátku. Úvodní píseň tanečník nyní nezpívá, dvojice přímo tančí I. část tance. CH i D stojí levým bokem do středu. D po pravici CH. Drží se za ruce vpředu křížem, pravé nahoře.

I. část - 2/4 takt (volné tempo)

1. takt: Jedním přeměnným krokem s natočením zevnitř (vykročí vnitřní noha) postoupí dvojice mírně vpřed. Spojené paže mírně křížují.
2. takt = 1. takt. ale s natočením dovnitř, vykročí vnější noha.

3. -4. takt = 1. -2. takt.

5.-8. takt: Dvojice v postavení čelem proti sobě (CH zády do středu) se uchopí za pravé ruce v pokrčení předpažmo (pravá ruka D hřbetem vzhůru). 8 houpavými kroky (vykročí pravá) se otočí o 360° doprava. V závěru zátočky se postaví D po pravici CH a uchopí se opět za obě ruce vpředu křížem, pravé nahoře.

9. - 16. takt = 1.-8. takt. V závěru 16. taktu se uchopí dvojice ke kolovému tanci - líšeňské držení (CH levým, D pravým bokem do středu).

II. část - 2/4 takt (živé tempo)

Tančí se jako II. část 1. předvedení tance.

III. část - 3/4 takt (volné tempo)

Tančí se jako tatáž část 1. provedení tance s jedinou výjimkou: nyní po celou tuto část ustupuje CH před D.

II. část se ještě jednou opakuje.

Tančí se jako v 1. provedení. Pouze v prvních taktech je obměna:

1.-2. takt: Dvojice v kolovém držení zavřeném (CH zády do středu) postoupí 4 cvalovými kroky dopředu po kruhu. CH vykročí levou, D pravou nohou stranou.

3.-4. takt: Dvojice se otočí na místě dvěma kroky a jedním krokem s přídupem. D vykročí vnitřní nohou.

5. - 8. takt: CH uvolní pravici D, D založí levou ruku v bok. CH stojí na místě a D se podtočí pod spojenými vnějšími pažemi dvěma polkovými kroky, dvěma obkročákovými kroky a jedním krokem s přídupem.

9. - 12. takt: V kolovém držení zavřeném tančí dvojice dvěma kroky polkovými, dvěma obkročáky a jedním krokem s přídupem (podrobný popis viz nahoře).

13.- 16. takt = 9.- 12. takt.

Tančí a hrají členové souboru Líšňáci z Brna-Líšně Josef Travníček (1970) a Edita Foersterova (1979), muzika jako v A. 29.

B. ŠIRŠÍ BRNĚNSKO
(1:31.53)

B. 1 OSTATKOVÁ ZÁBAVA POD PRÁVEM
VE ŠLAPANICÍCH
(1:31.57)

Tempo di marcia

Con moto

Allegretto

Più mosso

Podobně jako hody i "vostatky" měly své zaužívané zvyky a s nimi spojená práva a pravidla. V čele chasy byli čtyři předem zvolení stárce. Ti se svými stárkami řídili celý průběh "vostatků". Od ostatních se lišili slavnostnějšími kroji (stárce mají klobouky ozdobené stárkovskými pery, stárky jsou ve "vrčkách"). Důležitým symbolem "vostatků" je "vostatkové právo". Právo se přináší slavnostně v průvodu za doprovodu hudby do místnosti, ve které se koná taneční zábava pod právem.

Uspořádání ostatkového průvodu:

- v čele kráčí dechovka,

- s menším odstupem za dechovkou jsou v řadě stárce 1.-4. První stárek nese v pravé ruce vysoko vyzdvížené právo. Při pochodu jím potřásá, aby se rozezněly všechny mosazné a stříbrné plíšky, kterými je ověšeno.

- Za nimi kráčí stárky (1. - 4.). První stárka nese v ruce, které mají stárky složeny zvláštním způsobem před sebou, ferulu (plácačku ve tvaru velké vařečky, kterou jsou při ostatkové zábavě trestání přistižení provinilci).

- Za stárkami pochoduje v párech ostatní krojovaná hodová chasa - po pravici každého CH je D, které se zavěsí do CH levou rukou.

- V závěru průvodu jde jeden nebo více ženatých párů.

Jakmile vstoupí do sálu, obejdou několikrát kolem a zastaví se u prostřeného stolu pod jevištěm. Stárek zavěsí právo na zvláštní

stojan (dříve se zabodlo hrotem do trámového stropu hospody). Toto právo je symbolem stárkovské organizace a jejích práv a povinností při ostatkové zábavě, která stárkům svěřil sám rychtář.

Stárky drží v rukou vyšívané bílé šátky silně naškrobené a stočené do kornoutů. Za hlasitého výskání postaví stárce na stůl džbán s vínem na přípitek při zavádění (džbánek prvního stárka nese současně s ferulí první stárka). Mísa s koláčky je rovněž připravena na stole.

Nyní začne zábava pod právem. Chasa utvoří kolo - střídavě CH a D. Stárce a stárky začínají tleskat do dlaní - vytleskávání sóla stárků a stárek. Hudba začne hrát valčík a stárce vyzvou k tanci své stárky. Ostatní chasa se může točit ve vázaném kole valčíkovými kroky kolem tančících stárkovských párů za hlasitého výskání.

Po sólu stárků následuje stárkův projev. Vybranou mluvou osloví všechny přítomné a oznámí ostatní chase, že nastane zavádění, při kterém se ukládá mužské chase povinnost zachovávat mlčení. Kdo bude při tomto zavádění přistižen, že mluví, bude předveden k právu a potrestán výplatou ferulí.

Zavádění

Hudba pokračuje ve hře, hraje opět valčík. Stárky se zavěsí do svých stárků. Stárce je zavedou k chase, která v párech stojí kolem. Stárek předá stárku chasníkovi, kterému přišel zavádět a sám si do tance vezme jeho tanečnici. Tančí uprostřed kola valčík. Do tance se připojí i další páry.

Kdo z chlapců byl přistižen, že při tanci mluvil, byl předveden pod právo a potrestán. Potrestaný dostane napít a vrátí se mezi chasu.

Vytleskáním stárků a stárek se pokračuje ve stárkovském sóle.

Na konec zábavy začne hrát hudba pochod, první stárek opět sejme právo ze stojanu a začne pochodovat kolem sálu. Za stárka se seřadí po dvou stárky. Za nimi ostatní stárce a dvojice chasy. Za výskání odcházejí s právem uložit je opět na radnici, odkud je na počátku hodů brali.

Tančí a hrají členové souboru Vrčka ze Šlapanic u Brna prvý stárkovský pár Petr Brunclík (1969) a Marie Dvořáková (1977), další stárkovské páry Václav Jašek (1976) a Lenka

Střelcová (1978). Pavel Kepák (1976) a Marie Drlíková (1980), Ladislav Pojzl (1973) a Hana Hloušková (1976), starostenský pár Zdeněk Vlkojan (1947) a Zdeňka Drlíková (1957) - vedoucí souboru, dále Jiří Dvořák (1978) a Veronika Vlkojanová (1976), Jan Karmazín (1979) a Kateřina Tomanová (1978), Tomáš Kellner (1977) a Sabina Láčková (1977), Jiří Valeš (1977) a Hana Mazálková (1979), Martin Vlkojan (1978) a Hana Drlíková (1979), muzika ve složení Zdeněk Macháček (1933) prim, Jaroslav Ledvinka (1925) a Iveta Žichová (1979) 1. housle, Antonín Fišer (1934) 2. housle, Pavel Ciprys (1973) viola-kontr, Česlav Černý (1953) a František Hromádka (1943) klarinety, Pavel Borský (1978) violoncello a Alois Hrabálek (1955) kontrabas.

B. 2 BUBLAVÁ ZE ŠLAPANIC A PRACE (1:36.11)

Allegretto

Ješ tě mě ne-máš, ho - paj, šu - paj,

ješ tě mě ne-znáš, ho - paj, šup. FINE

Až ty mě bu - deš mít, po - tom se bu - deš mít. D.C. al FINE

Tančí dvojice smíšené, v držení ke kolovému tanci zavřeném, CH levým, D pravým bokem do středu. Spojené paže volně napjaty do středu kruhu.

- 1.-2. takt: Valčík - CH vykročí pravou nohou vpřed, D levou nohou vzad.
- 3.-6. takt: Dvojice se otočí v každém taktu jedním krokem obkročáku poskočného.
7. - 11. takt = 1. - 6. takt. V posledním taktu dokročí nohou výkrochnou na zem a přikročí k ní druhou nohou na a), na b), c) výdrž.
- 12 - 15. takt: Valčík.
- 16.- 26. takt = 1. - 11. takt.

Pozn.: Jde o mateník (tanec se střídavým taktem).

Obkročák poskočný se provádí tak, že na první dobu taktu se nakročí na nohu výkrochnou, poskočí se na ní a dopadne opět zpět na přední část chodidla ve druhé části taktu.

Tančí a hrají členové souboru Vrčka ze Šlapanic u Brna Václav Jašek (1976) a Lenka Střelcová (1978), Tomáš Kellner (1977) a Sabina Láčiková (1977), Pavel Kepák (1976) a Marie Drlíková (1980), Ladislav Pojzl (1973) a Hana Hloušková (1976), muzika jako v B. 1.

B. 3 KOVÁŘSKÁ ZE ŠLAPANIC

(1:37.07)

Allegretto

Dý - mej, dý - mej, ko - vá - řič - ku, dý - mej,

dý - mej, dý - mej, ko - vá - řič - ku, dý - mej.

Tra - la - la - la la - la - la ...

1. 2.

Tančí dvojice smíšené čelem proti sobě, CH pravým, D levým bokem do středu. CH klek na pravé koleno, levá opřena chodidlem o zem. Levá pěst opřena malíkovou částí o levé koleno. Pravá pěst připravena k úderu. D ve stojí čelem proti CH drží oběma rukama rozložený bílý šátek za horní okraj.

1.-8. takt: CH "kuje", D "dmýchá do ohně". V každém taktu a) CH rozmachem pravé pěsti úder na levou pěst a ihned spodním obloukem příprava k dalšímu úderu. D v každém taktu a) mávne šátkem shora dolů a v b) zvedne ruce se šátkem do původní polohy. Takto oba až do konce 8. taktu.

9. - 16. takt: CH vstane, uchopí se s D ke kolovému tanci a tančí s D po kruhu polku. CH vykročí obvykle levou nohou vpřed, D pravou nohou vzad. Držení ke kolovému tanci zavřené, spojené paže i se šátkem směřují do středu kruhu.

Tančí a hrají členové souboru Vrčka ze Šlapanic u Brna Petr Brunclík (1969) a Marie Dvořáková (1977), Pavel Kepák (1976) a Marie Drlíková (1980), Tomáš Kellner (1977) a Sabina Láčková (1977), Jiří Valeš (1977) a Hana Mazálková (1979), muzika jako v B. 1.

B. 4 LIŠKA V JAMĚ ZE ŠLAPANIC

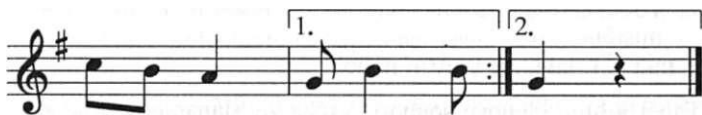
(1:37.51)

Con moto

Liš - ka v ja - mě kó - cá na mě,

ach, bě - da mě pře - bě - da mě,

sko - cí na mě. La-la - la ...

Tančí dvojice smíšené po kruhu, v držení ke kolovému tanci zavřeném, CH zády do středu. Spojené paže volně napjaty ve směru tance vpřed po kruhu.

- 1.-4. takt: 4 kolébavé přísunné kroky vpřed po kruhu, CH vykročí levou, D pravou nohou. Spojené paže při každém kroku kmih zdola nahoru a zpět.
- 5.-8. takt: Dvojice postoupí 8 cvalovými krůčky vpřed po kruhu (v taktu 2). CH vykročí levou, D pravou nohou, špička nohou vytočena mírně zevnitř. Posledním cvalovým krůčkem dvojice zastaví.
9. - 16. takt: Polka vpřed po kruhu, CH vykročí levou, D pravou nohou.

Tančí a hrají členové souboru Vrčka ze Šlapanic u Brna Jiří Dvořák (1978) a Veronika Vlková (1976), Jan Karmazín (1979) a Kateřina Tomanová (1978), Jiří Valeš (1977) a Hana Mazálková (1979), muzika jako v B. 1.

B. 5 MAZURKA Z ÚJEZDU U BRNA

(1:38.40)

Melodie jako v A. 22.

Tančí dvojice smíšené, v držení ke kolovému tanci polootevřeném, CH zády do středu.

- 1.-3. takt: Dvojice postoupí třemi kroky vyšlapávané mazurky vpřed. Vykročí vnější noha.
4. takt: Dvojice se otočí jedním krokem vyšlapávané mazurky o 360° vlevo kolem. CH zakročí levou nohou za pravou, koleno vytočeno zevnitř, D vykročí pravou nohou vpřed. Pohyby taktů 1. - 4. se opakují až do konce tance.

Krok vyšlapávané mazurky:

1. takt a: CH i D vykročí vnější nohou vpřed, našlápnutí na přední část chodidla, pata mírně odlepena od země, koleno pružné, b: Krok vnitřní nohou vpřed, kratší, podobně našlápnutý jako v a).

c: Krok vnější nohou (nejkratší ze všech tří kroků - téměř na místě).

2. takt = 1. takt, ale vnitřní nohou.

Tančí a hrají členové souboru Vrčka ze Šlapanic u Brna Zdeněk Vlkojan (1947) a Zdeňka Drlíková (1957), muzika jako v B. 1.

B. 6 PANTALONE ZE ŠLAPANIC

Allegretto

(1:39.26)

Já - mám no - vý pan ta - ló - ne,
a - bech cho - dil s děv - ča - ta - ma,

ta - tík mně je kó - pil,
hez - ke se v nich kró - til.

No, po-dí - vé, jak so já pěknóček, pěkné.

Più mosso

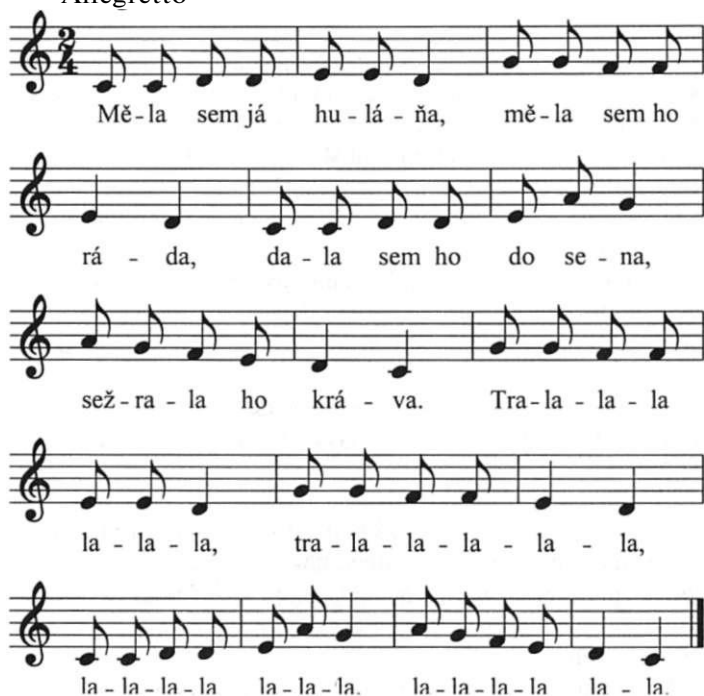
Tančí dvojice smíšené po kruhu čelem do středu, držení ke kolovému tanci polootevřené. Spojené paže volně napjaty do středu kruhu.

1. - 4. takt: Dvojice postupuje v 1. - 3. taktu přímo do středu kroky vyšlapávané mazurky (viz. B. 5), vykročí vnější noha (v každém taktu 3 kroky). Ve 4. taktu se dvojice otočí třemi kroky vyšlapávané mazurky o 180° , CH couvá.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt. ale zpět na svá místa po obvodu kruhu. Dvojice se v posledním taktu postaví čelem proti sobě, CH levým, D pravým bokem do středu, oba ruce v bok.
9. takt: Vzájemná poklona hlavou i trupem.
- 10 takt: Vzpřim.
11. - 12. takt: Dvojice se uchopí navzájem za pravé ruce ve skrčení připažmo a zatočí se dvěma kroky vyšlapávané mazurky o 180° doprava, vykročí pravá noha (vymění si místa).
13. - 16. takt = 9. - 12. takt, ale zátočka se provede doleva za levé ruce, vykročí levá noha. Dvojice skončí v postavení proti sobě, CH zády do středu, držení za obě ruce, paže volně napjaty ve směru tance do kruhu.
17. - 18. takt: Dvojice postoupí dvěma přísunnými kroky (v každém taktu jeden), proveden v 1. době taktu, současně kmih spojenými pažemi zdola nahoru (ve 2. a 3. době taktu výdrž ve stoji).
19. - 20. takt: CH a D se otočí šesti kroky o 360° doleva, CH couvá a vykročí levou nohou vzad. D vykročí pravou nohou vpřed.
21. - 24. takt = 17. - 20. takt.
25. - 27. takt: CH v postavení zády do středu, D čelem, držení ke kolovému tanci zavřené, spojené paže volně napjaty ve směru tance vpřed po kruhu. Dvojice postoupí vpřed šesti cvalovými kroky (v každém taktu dva). Při cvalu spojené paže napřažené šikmo vzhůru.
28. takt: Dvojice třikrát zadupe na místě v polkovém rytmu, CH začíná levou, D pravou nohou.
29. - 32. takt = 25. - 28. takt. ale zpět po kruhu a opačnou nohou. Spojené paže napřaženy šikmo dolů.
33. - 48. takt: V kolovém držení zavřeném polka vpřed po kruhu. CH vykročí levou, D pravou nohou.

Tančí a hrají členové souboru Vrčka ze Šlapanic u Brna Tomáš Kellner (1977) a Sabina Láčková (1977), Pavel Kepák (1976) a Marie Drlíková (1980), Ladislav Pojzl (1973) a Hana Hloušková (1976), Martin Vlkojan (1978) a Hana Drlíková (1979), muzika jako v B. 1.

B. 7 HULÁŇ Z ÚJEZDU U BRNA (1:40.41)

Allegretto

Mě-la sem já hu-lá-ňa, mě-la sem ho
rá-da, da-la sem ho do se-na,
sež-ra-la ho krá-va. Tra-la-la-la
la-la-la, tra-la-la-la-la-la,
la-la-la-la la-la-la. la-la-la-la la-la.

Tančí dvojice smíšené po kruhu čelem proti sobě, CH zády do středu. Držení ke kolovému tanci zavřené "v objetí".

1.-3. takt: Dvojice tančí obkročák houpavý - 2 kroky v taktu, CH vykročí levou, D pravou nohou.

4. takt - a: CH zvedne D do výšky, D se odrazí nohama od země a vzepře se rukama na pažích CH. CH se s ní přetočí nakročným levou nohou doprava a přisunem pravé nohy o 360° doprava.

b: CH dokončí otáčku začatou v a) a postaví D opět před sebe čelem do středu.

Pohyby taktů 1. - 4. se opakují po celý tanec.

Pozn.: Přenesení D o 360° je velmi náročné.

Tančí a hrají členové souboru Brněnští gajdoši z Brna Jiří Kulajta (1947) a Barbora Kozáková (1977), Vojtěch Nečas (1975) a Lea Kratochvílová (1973), Bruno Obst (1967) a Hana Fučíková (1965), muzika a zpěvačky jako v A. 17.

B. 8 VLÁČITÁ (PŘIKLEKAVÁ) Z KUŘIMI (1:41.37)

Moderato

Vra - nov - ské _ kos - te - líč - ku, _

vra - nov - ské _ kos - te - líč - ku, _

sto - jíš na pěk - ným ko - peč - ku, _

sto - jíš na pěk - ným ko - peč - ku.

Tančí dvojice smíšené po kruhu čelem proti sobě, CH levým, D pravým bokem do středu. Drží se za obě ruce v pokrčení předpažmo, pravá ruka D hřbetem vzhůru. Dvojice postupují vpřed po kruhu (D couvá) příklekavým krokem přisunným, podobným poněkud zavádkovému kroku z Krumvíře (viz 3. část VII. dílu tohoto programu, tanec I. 1).

1. takt - a: CH vykročí pravou nohou šikmo vpravo vpřed, D levou šikmo vlevo vzad. Noha v koleně mírně povolena.

b: CH přikročí levou, D pravou nohou k noze výkročné a nadnesou se do výponu.

c: CH i D podřep ("příkleknutí").

2. takt = 1. takt, ale opačnou nohou podle CH šikmo vlevo vpřed.

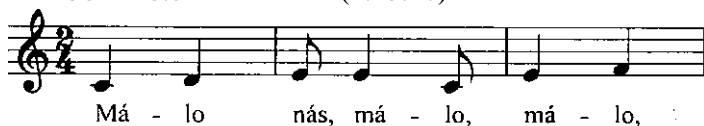
Pohyby taktů 1. - 2. se pohybují až do konce tance. Tanečníci mohou při tanci zpívat nebo zpívá zpěvák při hudbě.

Tančí Komíňáci z Brna-Komína jako v A. 16, hrají Brněnští gajdoši z Brna jako v A. 7, zpívá Bohuslav Polák (1956).

B. 9 ŽENSKÉ KOLO Z OSTOPOVIC

Con moto

(1:43.20)

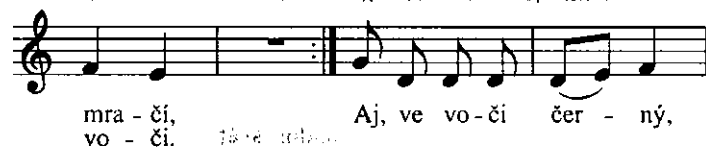

Až nás bude víc, půjdeme do Střelice,
budem tam mít chlapečků na tisíc.
Hoja, hoja ...

Když jsme tam přišli, tak nás vítali,
až jim kloboučky s hlavy padaly.
Hoja, hoja ...

Moderato

Aj hore, aj dole vod Brna se bléská,
jak se Jeníčkovi po Andulce stéská.
Ne tak po Andulce, jak po její lásce,
když sme spolu sedávali v tej naší zahrádce.

B9/3

Con moto

Sviť, mě - síč - ku, do svět-ni - ce,

kde ma-jó ze - le - ný vo - ke - ni - ce, —

sviť, mě - síč - ku, do svět-ni - ce,

kde ma-jó ze - le - ný vo - ke - ni - ce.

U Sedláků, tam je mají,
chodijó tam chlapci načesaní,
u Sedláků, tam je mají,
chodijó tam chlapci načesaní.

Ženská kola z Ostopovic se tančívala o přestávce u muziky. Hudba je doprovázela jen zcela výjimečně. Většinou se tančívala jen za zpěvu.

1. kolo ("*Málo nás, málo*")

Kolo na uvedenou píseň bývalo zahajovacím kolem. Začínaly 2 - 3 ženy jako při dětské hře Na konopky. Uchopily se za ruce a chodíce obyčejnými kroky kolem taneční místnosti zpívaly uvedenou taneční píseň. Na refrén *...hoja, hoja, hojajá* se natočily bokem do směru tance po kruhu a cvalovými kroky (2 v taktu) se otáčely v neuzavřeném kole vpravo stranou. V závěru písně se k nim připojí jedna, dvě, tři (libovolný počet žen). Takto se postupně připojují další a další ženy až jsou všechny zapojeny do tance. Zprvu se chodí v neuzavřeném kole, ale jakmile je tanečnic v kole více, kolo se uzavře a otáčejí se všechny v uzavřeném kruhu. Při obyčejných krocích v 1. části jsou spojené paže buď v klidu, nebo jimi ženy mírně pohybují na a) vpřed (při kroku pravou nohou), na b) vzad (při kroku levou nohou).

2. kolo ("*Aj hore, aj dole, vod Brna se mračí*")

1. takt - a: Při zpěvu první sloky se kolo otáčí volnou chůzí vpravo kolem. Na 1. dobu každého taktu nakročí ženy pravou nohou šikmo vpravo zevnitř kruhu, váha těla se přenese na pravou nohu, pravé boky se vysunou doprava.

b: Podobně krok levou nohou šikmo vlevo vpřed, přenesení váhy těla na levou nohu a vysunutí levého boku vlevo stranou. Spojené paže v mírném odpažení se nepatrně pohupují ve směru kroku.

Při drahé sloce se kolo otevře u ženy, která zahajovala na začátku tanec. Ta pak zatáčí za sebou volně kolo do spirály. Po několika taktech se otočí do protisměru a vykračující opět pravou nohou zpětným pohybem rozvíjejí spirálu. Znovu se uchopí za ruce a pokračují v otáčení kola opačným směrem - doleva.

3. kolo ("*Sviť měsíčku do světnice*")

Při první sloce další písně se otáčí kolo valčíkovými kroky s vytáčením při drahé a třetí době každého taktu opačným směrem.

1. takt - a: Ženy nakročí pravou nohou šikmo vpravo vpřed (v postavení čelem do kruhu), držení v mírném odpažení. Kmih

spojenými pažemi dovnitř.

b: Přikročení levé nohy k noze pravé, výpon, natočení na přední části chodidla, k němuž se připojí i noha pravá natočená asi o 40° nalevo vpřech.

c: Přeshlap na pravou nohu na místě, dokončení kmihu spojených paží vpřed.

2. takt - a: Levá noha zakročí šikmo vpravo vzad za pravou nohu, kmih spojených paží vzad.

b: Přisun pravé nohy k noze levé s nadnesením do výponu a s natočením o 45° doprava.

c: Přeshlap na levou nohu s dokončením obratu doprava. Nohy poklesnou téměř na celá chodidla, spojené paže dokončují kmih vzad.

Liché takty = 1. takt; sudé takty = 2. takt.

Mezi jednotlivými koly se obvykle výská, stejně jako v závěru.

Pozn.: Někdy navazují ještě kola rychlou chůzí a cvałem s písňemi, vyzývajícími hudbu ke hře do tance. Na to obvykle hudba začne hrát některý z kolových tanců.

Tančí členky souboru Vostopovčáci z Ostopovic Helena Bartáková (1951), Marie Březinová (1948), Hana Cendelínová (1948), Anna Havlíková (1928), Marie Kafoňková (1946), Vlasta Pacalová (1943) - vedoucí souboru, Ludmila Pazourková (1943), Hana Polínková (1954), Marie Sojková (1942) a Marie Šmídková (1948), hraje muzika Hájek z Ostopovic ve složení Kateřina Fukanová (1971) prim, Radka Havlíková (1973) 2. housle, Jana Kuklová (1972) housle-kontr a Barbora Slámová (1973) kontrabas.

B. 10 MUŽSKÉ KOLO Z OSTOPOVIC
(1:46.15)

Allegretto

The musical score is written on four staves in 2/4 time with a key signature of one flat (B-flat). The melody is simple and rhythmic, consisting of eighth and quarter notes. The lyrics are written below the notes.

V pon-dě - lí na jar - mark půj - dem,
v ú - te - rý ješ - tě tam bu - dem,
ve stře - du z jar - mar - ku,
a ve čtvrtek do hospo - dy, do šen - ku.

A v pátek hojasa, hoja,
Hanačka musí být moja,
hopsa s ňó pod střěšňó,
spadl sem tam i s Hanačké nešťasnó.

Co sem se u vokna nastál,
studenej voděnky naptal,
nedala, nedala,
eště na mě zlýho čokla poslala.

Někdy si vytvořili muži vlastní kolo. Postavili se před hudbu nebo jen sami mezi sebou si zazpívali bez hudebního doprovodu 1. sloku taneční písně. např. "*V pondělí na jarmak půjdeme*", přenášením váhy těla z nohy na nohu, s přídupy, potlesky do dlaní a gesty doprovázeli zpěv. Ke konci 1. sloky se již začali formovat do kola.

2. sloka:

Ve stojí čelem do knihu se uchopí navzájem za plece, jeden shora, druhý zdola a v taktech 1.- 6. přenášejí v mírném stojí rozkročném váhu těla v lichých taktech na pravou nohu (a) s dalším hmitem na téže noze (b), v sudých taktech na levou.

7. takt - a: Krok levou nohou křížem přes pravou.

b: Krok pravou nohou vpravo stranou.

8. takt - a: Levá noha přikročí k pravé noze.

b: Výdrž ve stojí.

9. - 10. takt = 7.-8. takt, ale opačným směrem a opačnou nohou.

11. - 13. takt: Kolo se otáčí doprava kříženým krokem levou vpředu před pravou (a) a krokem pravou nohou vpravo stranou (b).

14. takt - a: Přikročením levé nohy k pravé stoj spojný.

b: Výdrž.

15. - 22. takt = 7. - 14. taktu.

3. sloka

Tančí se s malou obměnou stejným směrem a stejnými nohama.

1. - 6. takt: Muži při přenášení váhy těla ve 2. době taktu přikračují druhou nohou mírně k noze výkročné.

15. - 22. takt: Otáčejí se doprava výskoky odrazem snožmo (v každém taktu dva výskoky). V posledním taktu doskočí na a) do stoje spojného, b) výdrž.

V závěru kola zavýsknou.

Tančí členové souboru Vostopovčáci z Ostopovic František Březina (1942), Petr Drábik (1949), Jaromír Dresler (1952), Vladimír Foltá (1954), Jaroslav Havlík (1952), Zdeněk Kolář (1937), František Pacal (1939), Jiří Pazourek (1940) a Ludvík Sláma (1945), hraje Hájek z Ostopovic jako v B. 9.

B. 11 SMÍŠENÉ KOLO Z OSTOPOVIC
(1:48.57)

Con moto

Vos - to - pov - ský mlá - den - ci,
vy má - te mod - rý vo - či,
jak se na vás po - dí - vám, po - dí - vám,
srd - ce ve mně pos - ko - či.

Můj milěj má vočička modrý jak fíjalička,
von k nám nesmí chodívat, chodívat, zabraňuje mu matička.

Ani ne tak matička, jak ta jeho sestřička,
že pré su já chudobná, chudobná, pro jejího bratříčka.

Měli ste mu zbraňovat, když k nám začal chodívat,
ale teď mu nebraňte, nebraňte, mé srdéčko neraňte.

Nejčastěji se tančívala kola smíšená. Buď vytvořili muži vlastní kolo uvnitř kola žen a pak se při společném zpěvu otáčeli protisměrně. Nebo se spojili do jednoho smíšeného kruhu, střídavě muž a žena. A pak se otáčeli chvíli jedním směrem, chvíli druhým směrem. Buď se zazpívala pouze jediná píseň (všechny

sloky) nebo se vyzpívalo více písní s postupně gradující náladou i tempem. Taneční kroky se řídily podle rázu taneční písně.

Tančí dva kruhy soustředné, ve vnitřním kruhu muži čelem do středu, držení navzájem za plece. Ve vnějším kole ženy, držení za ruce v mírném odpažení.

Muži i ženy zpívají společně 1. sloku taneční písně. Muži se otáčejí ve svém kole doleva obyčejnými kroky (2 v taktu). Na začátku každého takto (a) vykročí pravou nohou křížem přes levou, na b) provedou krok levou nohou vlevo stranou. Ženy se otáčejí ve vnějším kruhu volnou chůzí s výkyvy v bocích, při kroku pravou nohou šikmo vpravo vpřed doprava, při kroku levou nohou doleva. Takto až do konce sloky.

Od 2. sloky se zařadí muži mezi ženy a vytvoří jedno velké společné kolo. Kolo se otáčí vpravo stranou dvěma kroky v taktu, ženy jako prve s mírným vysunováním boků vpravo a vlevo stranou. Muži bez výkyvů v bocích, dvěma kroky v každém taktu pravou a levou nohou. Našlapují přitom "opatrně", zlehka a pružně. Při další sloce vytvoří jedna dvojice (žena a muž) bránu, kterou postupně procházejí všichni další tanečníci aniž by se pustili. Jakmile projdou všichni, musí se dvojice tvořící bránu přetočit pod spojenými pažemi. Nyní je celý kruh zády do středu a pokračuje v otáčení stejným krokem ve směru hodinových ručiček.

Při 3. sloce se kruh na jednom místě rozpůlí a vytvoří dva hady. Každý má svého vedoucího (jeden takto vytvořený řetěz vede žena, druhý muž). Oba dva řetězy postupují v různých křivkách proti sobě a vytvářejí malebné obrazce. Postupně se každý řetěz zatačí do spirály. Jakmile je spirála uzavřena, pustí se a jucháním ukončí kola a reje.

Tančí členové souboru Vostopovčáci z Ostopovic jako v B. 9 a B. 10, hraje Hájek z Ostopovic jako v B. 9.

B. 12 RÉDOVÁK ZE STŘELIC

(1:51.08)

Allegretto

Ré - duj, hol - ka, ré - duj, jak sem já

ré - do - val, když sem já za te - bó

do do - mu cho - dí - val.

Do domu chodíval pod vaše vokýnko,
ťukal sem, klepal sem, votevři, Nanyňko.

Po předzpěvu taneční písně se uchopí dvojice ke kolovému tanci, držení zavřené, CH levým, D pravým bokem do středu. Spojené paže jsou volně napjaty do středu kruhu.

1.-4. takt: Dvojice postupuje přísunnými kroky ve valčíkovém rytmu s natáčením střídavě dovnitř kruhu (CH vykročí levou, D pravou nohou) a zevnitř kruhu (opačnou nohou). Někdy se přísunné kroky mění v kroky valčíkové.

5. - 8. takt: Dvojice se otáčí valčíkem doprava s postupem vpřed po kruhu, CH vykročí levou, D pravou nohou.

9.- 16. takt = 1.-8. takt.

Pozn.: Tanec je zahajován obvykle předzpěvem první sloky taneční písně. Dvojice přitom stojí obvykle čelem k hudbě, D po pravici CH. Podobně se zpívá a tančí druhá sloka. Podle starších tanečníků je možné, aby se při kolovém valčíku otáčela dvojice i doleva. Pak by mohl být vzorec tance takto:

zpěv 1. sloky,

přehrávka 1. sloky k tanci: 4 takty "rédování" (natáčení dvojice střídavě dovnitř a zevnitř kruhu s mírným postupem vpřed), 4 takty kolového valčíku s otáčením doprava. Znovu 4 takty "rédování" a 4 takty kolového valčíku s otáčením doleva.

Tančí členové souboru Vostopovčáci z Ostopovic František Březina (1942) a Marie Březinová (1948), Jaromír Dresler (1952) a Marie Šmídková (1948), Jaroslav Havlík (1952) a Helena Bartáková (1951), František Pacal (1939) a Vlasta Pacalová (1943), Jiří Pazourek (1940) a Ludmila Pazourková (1943), hraje Hájek z Ostopovic jako v B. 9.

B. 13 ŠOTYŠKA Z PADOCHOVA
(1:52.10)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené, v držení ke kolovému tanci zavřeném, CH zády, D čelem do středu. Spojené paže volně napjaty vpřed do směru tance po kruhu.

1. takt: Dva houpavé přísunné kroky podle CH vlevo stranou. CH vykračuje levou, D pravou nohou. Spojené paže při každém kroku přísunném kmih zdola nahoru a zpět.
2. takt: Dva houpavé kroky přísunné, podle CH vpravo stranou. CH vykročí pravou, D levou nohou. Spojené paže při každém kroku přísunném kmih shora dolů a zpět.
3. -4. takt: Dvojice se otočí na místě 8 přešlapy z nohy na nohu. CH vykročí levou nohou, D pravou. Noha došlápne na přední část chodidla. Chodidla se kladou střídavě, co nejbližší k sobě. Tělo je při otáčce vzpřímené, nohy nepovolují v koleně. Pohyby taktu 1. - 4. se opakují až do konce tance.

Tančí členové souboru Vostopovčáci z Ostopovic Petr Drábik (1949) a Marie Březinová (1948), Jaromír Dresler (1952) a Marie Šmídková (1948), Vladimír Foltá (1954) a Hana Cendelínová (1948), Zdeněk Kolář (1937) a Anna Havlíková (1928), František Pacal (1939) a Helena Bartáková (1951), Ludvík Sláma (1945) a Marie Sojková (1942), hraje Hájek z Ostopovic jako v B. 9.

B. 14 TESAŘ Z BRNĚNSKA

Vivo

(1:53.17)

Když sem byl te - sa - řem,

no-sí - val sem se - ke - řeč - ku za pa - sem,

se - ke - řeč - ka že - lez - ná a to - půr - ko

1. variant

Tančí dvojice smíšené po kruhu, CH zády do středu, D čelem. Držení ke kolovému tanci zavřené. Spojené paže volně napjaty ve směru tance po kruhu.

1. - 2. takt: Dvojice postoupí vpřed po kruhu dvěma přísunnými kroky, CH vykročí levou, D pravou nohou. Spojené paže při každém přísunném kroku kmih zdola nahoru a zpět.
3. - 4. takt = 1. - 2. takt, ale zpět po kruhu, vykračuje opačná noha. Kmih spojenými pažemi shora dolů a zpět.
5. - 8. takt: Dvojice postoupí vpřed sedmi cvalovými krůčky, CH vykročí levou, D pravou nohou (v každém taktu dva). Na poslední dobu 4. taktu výdrž ve stoji.
9. - 24. takt: Hladká polka po kruhu, CH vykročí pravou, D levou nohou.

2. variant

Tančí se ve stejném postavení a držení jako 1. variant.

- 1.-2. takt: Tři cvalové krůčky vpřed po kruhu, CH vykročí levou, D pravou nohou.
b: Výdrž.
 3. - 4. takt = 1. - 2. takt, ale zpět a opačnou nohou.
 - 5.-8. takt: Cval jako u 1. variantu.
- Dále stejně jako u 1. variantu.

Tančí členové souboru Vostopovčáci z Ostopovic Vladimír Folta (1954) a Hana Cendelínová (1948), Jaroslav Havlík (1952) a Hana Polínková (1954), Zdeněk Kolář (1937) a Marie Kafoňková (1946), František Pacal (1939) a Helena Bartáková (1951), Ludvík Sláma (1945) a Marie Sojková (1942), hraje Hájek z Ostopovic jako v B. 9.

B. 15 HOLÓBEK VRKÁ (HOLÓBEK)

Z OŘECHOVA A TIKOVIC

Allegretto

(1:54.37)

Ho - ló - bek vr - ká, že - žul - ka

ku - ká, aj, v le-se na bu - ku,

co - pak tam dě - láš, můj — z nej - mi -

lej - ší, v ze-le - ným le - sí - ku.

Tančí dvojice smíšené po kruhu, čelem proti sobě, CH levým, D pravým bokem do středu. CH i D založí levou ruku v bok, ve které volně drží pravou ruku svého protějšku (starodávné držení).

1.-4. takt: Dvojice postupuje přísunnými kroky s natáčením v lichých taktech zevnitř kruhu, v sudých taktech dovnitř kruhu, podobně jako u střelického rédováku (B.12). CH vykročí pravou nohou šikmo vpravo vpřed, D vykročí levou nohou šikmo vlevo vzad.

5. - 7. takt: Dvojice se otáčí třemi valčíkovými kroky vpřed po kruhu.

8. - 11. takt: Jako 1.-4. takt, ale s natáčením doleva a zpět. Vykračuje opačná noha.

12. - 13. takt: Dvojice se otočí dvěma valčíkovými kroky jednou kolem doleva, CH vykročí levou, D pravou nohou.

14. takt: CH se zastaví levým bokem do středu, uvolní D pravou rukou. D se podtočí jedním valčíkovým krokem o 360° doleva pod spojenými zvednutými pažemi (CH levou, D pravou).

Pozn.: Dvojice by měly tančit stále stejným směrem (proti hodinovým ručičkám). Některé starší dvojice však nezvládly závěrečnou valčíkovou otáčku o 360° doleva a s podtočením D na místě. V tom případě při dalším opakování tance tančí pozpátku (ve směru hodinových ručiček).

Tančí a hrají jako v A. 23, zpívá Renata Slepíčková (1953).

B. 16 OJ NA KRAKOVSKÝM MOSTĚ
Z OŘECHOVA A TIKOVIC
(1:56.17)

Allegretto

Oj, na kra - kov - ským mos - tě
hrá - ly děv - čát - ka v kost - ke,
oj, hrá - ly, hrá - ly, hrá - ly,
až jím ma - měn - ky lá - ly.

Nelé, matičko, nelé,
pojede tady milé,
na pěkným vraným koni,
šavlička mu zazvoní.

Tančí dvojice smíšené čelem proti sobě, CH zády do středu, D čelem. Navzájem jsou spojeni dvěma šátečky v předpažení dolů.

1.-3. takt: Dvojice postoupí za D třemi valčíkovými kroky s kmihi paží se šátky vždy ve směru nohy výkročné. CH vykročí levou nohou šikmo vlevo vpřed, D pravou nohou šikmo vpravo vzad, kmihi pažemi se šátky dolním obloukem podle CH doleva. V dalším taktu opačným směrem.

4. - 6. takt = 1. - 3. takt, ale zpět za CH, vykračuje opačná noha, kmihi spojenými pažemi se šátky spodním obloukem podle CH doprava.

7. - 9. takt: Dvojice se jednou podtáčí na místě 9 drobnými krůčky (v každém taktu 3), CH vykročí levou, D pravou nohou. Spojené paže přitom začínají kmihem spodním obloukem podle CH doleva, upažením přecházejí do vzpažení a pak upažením a spodním obloukem podle CH doprava do původní polohy.

10. - 12. takt = 7. - 9. takt, ale naopak a vykračuje opačná noha. Spojené paže se šátky opisují kruh opačným směrem.

Takto se hraje a zpívá až do konce písně. Tentýž tanec možno tančit i v postavení bokem do kruhu, CH levým, D pravým anebo volně v rozptylu po celé taneční ploše, CH levým, D pravým bokem do středu.

Tančí a hrají jako v A. 23, zpívají Věra Doležalová (1936) a Ranata Slepíčková (1953).

B. 17 PANENKA Z OŘECHOVA A TIKOVIC (1:57.32)

Allegretto

Má pa - nen - ko ma - lič - ká,

seš ja - ko laš - to - vič - ka,

Má panenka maličká,
te se mně tuze líbíš,
zčervenáš jak růžička,
zdaleka-li mě uvidíš.

Tančí dvojice smíšené po kruhu čelem proti sobě, CH levým bokem do středu. Uchopí se za pravé ruce ve vzpažení, levé v bok.

1.-7. takt: CH postupuje vpřed obyčejnou chůzí, vykročí pravá noha (v taktu 2 kroky). D se podtáčí po celou dobu pod spojenými pravicemi krokem houpavého obkročáku v každém taktu dvěma kroky, vykročí pravá noha.

8. takt: Dvojice se pustí, zastaví, ruce v bok. CH i D se otočí na místě o 360° vpravo dvěma kroky houpavého obkročáku, vykročí pravá noha.

9. takt - a: Ch i D vzájemná poklona (hlavou i trupem).
b: Vzpřim.

Tančí skupina Brněnští Hanáci z Brna, nejdříve Vladimír Szöke (1952) a Jana Vašková (1965), pak také Alexander Ferdus (1964) a Radka Kovaříková (1966), Jiří Mráček (1946) a Martina Mokrá (1963), Bohuslav Polák (1956) a Hana Poláková (1966), hrají Brněnští gajdoši z Brna jako v A. 7.

B. 18 STODOLENKA Z TIKOVIC

(1:58.35)

Allegretto

Aj, za to na - šo sto-do-len - kó,
aj, za to na - šo sto-do-ló,
kví - le - la tam, pla - ka - la tam,
aj, má pa - nen - ka na-de mnó.

Tančí dvojice smíšené čelem proti sobě po kruhu nebo v řadě, CH zády do středu, D čelem proti němu, ruce v bok.

1. - 3. takt: CH i D se otáčí na místě 3 kroky vyšlapávaného valčíku s výponem na druhou dobu doprava. Vykračuje pravá noha. Na začátku 1. taktu v 1. době současně s vykročením pravé nohy CH a D si tlesknou každý sám do vlastních dlaní před tělem. Od 2. doby 1. taktu založí oba ruce v bok. V těchto 3 taktech se CH i D otočí jednou kolem o 360° vpravo do stoje opět obličejem k sobě.

4. - 6. takt = 1. - 3. takt, ale na opačnou stranu a opačnou nohou.

7. takt: CH i D se chytnou za obě ruce v předpažení poněkud dolů. CH levou, D pravou nohou.

a: CH levou, D pravou nohou úkrok podle CH vlevo stranou.

b, c: Zhup na výkročné noze, druhá noha kmihne vpřed dovnitř spodním obloukem do pokrčení přednožmo dovnitř dolů.

Kmih spojenými pažemi spodním obloukem podle CH vlevo stranou (levá ruka CH a pravá D téměř až do upažení, druhé ruce do předpažení dovnitř).

8. takt = 7. takt, ale na opačnou stranu, opačnými nohama. Kmih spojenými pažemi opačným směrem.
9. - 10. takt = 7. - 8. takt.
11. - 12. takt: Dvojice se podtočí pod spojenými pažemi dvěma kroky vyšlapávaného valčíku s nadnesením ve druhé době každého taktu do výponu o 360° , CH doprava, D doleva. Spojené paže přitom kmihnou z připázení spodním obloukem doleva podle CH dále do vzpažení a pak zpět obloukem podle CH doprava dolů do připázení.
13. takt: Po dokončení společné podtáčky se dvojice ve stojí čelem proti sobě pustí (CH pravou, D levou rukou). CH švihem spojených paží (své levice s pravicí D) směrem zevnitř podtočí D na místě před sebou o 360° doprava. D se přetočí nakročením na pravou nohu. Druhé ruce v bok.

Tančí a hrají jako v A. 23, zpívá B. Polák.

B. 19 OBŘADNÍ STÍNÁNÍ BERANA O HODECH
V TROUBSKU
(1:59.22)

Allegretto

Ta tróbská dě-di - na za-růs-tá vr - ba - ma,

ne - ni tam pa - nen - ky, ne - ni tam

pa - nen - ky se vše- ma zu - ba - ma.

Ta tróbská dědina jak by se točila,
neni tam panenky, neni tam panenky
s modrejma vočima.

Allegretto

Ej, ho-de, ho-de só, co vo-ne nám

při - ne - só? Při-ne-só nám no-vi - neč - ko,

ne - štěs - tí, že bo-dó vodvá - dět pod třeš - ní.

Allegro

Ty trób-ské__ kos-te - líč - ku,

ty__ trób - ské__ kos - te - líč - ku,__

sto - jíš na pěk - ným ko - peč - ku,__

sto - jíš na pěk - ným ko-peč - ku.

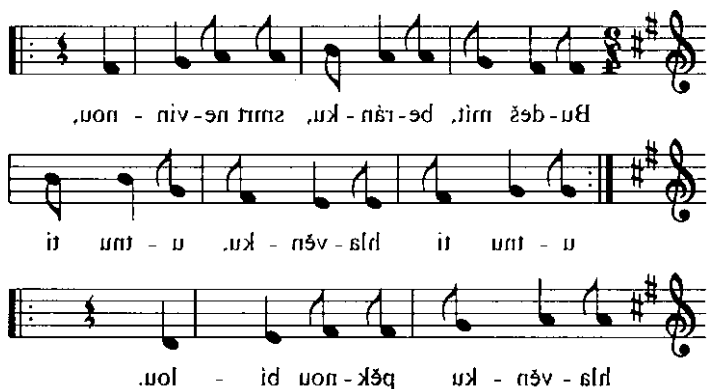
Vycházíj pany z tebe, vycházíj pany z tebe
jako andílkové z nebe, jako andílkové z nebe.

Druhá vyšla jako růže, druhá vyšla jako růže,
aj, kdo ji milovat může, aj, kdo ji milovat může.

Ješ - tě ků - ža na be - ra - nu,
juž chas - ní - ci pi - jou — na ňu,

fik sem, fik tam, já se tě,
já si tvou

be - rán - ku ne - bo - jím,
hla - věn - ku při - stro - jím.

Budeš mít, beránku, tvrdá záda,
 |: budu tě sekati |: až do rána.

Sostenuto

Já hu - sá - rek ma - lý,
 bo - ty roz - tr - ha - ný,
 já na voj - nu ne - po - je - du,
 až dos - ta - nu no - vý.

Já husarka malá mezi husarama,
 husarů je kompanyje a já jenom sama.

Kdyby bylo ještě těch husarů dvě, šťě,
 já bych se jim postavila, sem odvážný děvče.

Oj ti tró - b - ští pa - cho - lí - ci
 ho - řa - li sou be - rá - neč - ka

Hodová chasa v Troubsku, tak jako všude jinde na Brněnsku, byla řízena stárky. Úkolem stárků bylo udržovat řádný chod hodů podle starých místních tradic, věnovat všem hostům patřičnou úctu a udržovat pořádek. Stárci však měli také povinnosti hostitelského rázu. Tak například se museli postarat o pohoštění hudebníků, kteří se často scházeli z několika obcí k hodovému veselí, které trvalo tři dny. Podobně měli na starosti pohoštění domácí chasy a také i zástupců chasy ze sousedních vesnic, kteří navštívili hody. Z toho důvodu se dříve druhý hodový den připravoval k večeři pro všechnu hodovou chasu beran (skopový guláš, pečínka atp.).

K jednomu z hodových rituálů proto na Brněnsku, Horácku a Hané patřilo stínání berana, které se ještě koncem minulého století provádělo "do slova i písmene", ale které bylo později zakázáno úřady. Bohatý ceremoniál kolem berana pod hodovou mají se však udržoval stále v tradici a přizpůsobil se danému zákazu celkem poetickou formou. Buď v okamžiku, kdy měl být beran slavnostně sřat, přijel na koni "pardon", který v improvizovaném soudním líčení nad beranem a jeho "hříchy" udělil beranovi milost, nebo byl beránek symbolicky sřat: na hlavu se mu položil věnec z rozmarýnu, zimostrázu, květin atp., který byl z jeho hlavy šavlí shozen a tím bylo symbolizováno stětí. Pohoštění bylo mezitím připraveno v nedalekém hostinci z předem upečeného berana.

Příchod chasy pod máji

Stínání berana v Troubsku druhý hodový den odpoledne začíná příchodem chasy s beránkem pod máji za doprovodu písně "Ta tróbská dědina". V čele průvodu jdou stárci s meči v rukou, za nimi ostatní mužská chasa, která přináší beránka přivázaného k lavici. Za nimi přicházejí stárky a ostatní děvčata se stuhami,

zeleným věncem, vyšívaným šátkem a dalšími potřebami k přistrojení beránka před symbolickým stínáním. Obejdou kolem máje a doprostřed postaví lavici s beránkem. První stárek s první stárkou se postaví z jedné strany berana (stárka po pravici stárkové), oba čelem k hudbě. Proti nim stojí druhý pár na opačném konci lavice s beránkem. Ostatní hodová chasa se rozestaví v párech v půlkruhu od jednoho stárkovského páru ke druhému, D stojí vždy po pravici CH.

Zahájení stínacího rituálu prvním stárkem

První stárek pozvedne šavli v pravé ruce a několika průpovíd-kami zahajuje další část hodového ceremoniálu. Na to zanotuje píseň "Ej, hode, hode só". Ke konci písně položí oba stárce na lavici k beránkovi křížem přes sebe oba meče a vrátí se na svá místa. Stárek na to zahájí obřadní obcházení nejprve obou stárků, pak stárek se stárky a nakonec vši chasy kolem beránka s máváním klobouků.

"Vobcházení" (obřadní taneční obcházení v třídobém taktu přísunným krokem střídavě pravou a levou nohou šikmo vpravo a vlevo vpřed podobně jako při hanákoslovácké "zavádce").

Krok "vobcházení":

1. takt - a: Krok levou nohou šikmo vlevo vpřed, ruka s kloboučkem mávne zevnitř.
b: Pravá noha přisune nebo přikročí k noze výkročné výponmo.
c: Obě chodidla buď poklesnou na patu, nebo přešlap na pravou nohu s mírným snížením chodidla k zemi.
2. takt = 1. takt, ale opačně a opačnou nohou.

"Vobcházení" je doprovázeno máváním kloboučku, který stárek drží v levé ruce. V lichých taktech mávne kloboučkem vlevo zevnitř (ve směru nohy výkročné), v sudých taktech dovnitř atd.

Při první sloce obchází stárek sám kolem lavice s beranem a nebo projde před ní směrem k druhému stárkovi a od poloviny písně se obloučkem vrací zpět ke svému místu. Od druhé sloky obcházejí společně s prvním stárkem - každý na jedné straně lavice s beránkem kruhem proti hodinovým ručičkám uvedeným krokem s máváním kloboučkem. Od třetí sloky se připojí k stár-

kům jejich stárky. Každý stárek uchopí stárku pravicí zezadu kolem pasu, ona mu položí levici ohnutou v lokti na jeho pravé rameno, pravou ruku D založí v bok. CH drží v levé ruce klobouček. Nyní "vobcházejí" spolu. Vykročí levou nohou šikmo vlevo vpřed, klobouček mávne vlevo stranou - zevnitř. A od čtvrté sloky se připojily i ostatní páry tak, že všichni obešli kruhem beránka až zpět na svá místa. Někdy se připojí ostatní páry hned při "vobcházení" stárkovských párů, aby se taneční proces poněkud zkrátil.

Na znamení, že je "vobcházení" u konce, chasa zavýská a stárce uchopí šavle. Nastává příprava ke stínání berana.

Broušení mečů - šavlí

Oba stárce se postaví se šavlemi proti sobě (šavle se drží v pravé ruce kolmo vzhůru, levá paže v bok). Při zpěvu písně "Ještě kůža na beranu" přistupují obřadně k sobě:

1. takt: Oba stárce vydupnou pravou nohou vpřed ("ještě").
2. takt - a: Ve stojí na pravé noze, levá noha opřena o zem, nadnesení do výponu.
b: Dopad zpět na patu pravé nohy, levá zůstává opřena o zem přední částí chodidla ("ků-ža").

3. - 4. takt = 1.-2. takt, ale vykračuje levá noha ("na beranu").

5. - 8. takt = 1.-4. takt ("juž chasníci pijou na ňu").

Těmito čtyřmi kroky se přiblíží oba stárce k sobě, v další části pak následuje broušení šavlí:

9. takt: Stárce překříží šavle tak, že se dotýkají z vnější strany a pohybem křísnou meči shora dolů a připraví je k dalšímu broušení ("fik sem").

10. takt: Totéž, ale z vnitřní strany.

11. - 12. takt = 9. - 10. takt.

V dalších 8 taktech gestikulují šavlemi vzhůru, případně ukáží na beránka atp. ("Já se tě. beránku, nebojím, já si tvou hlavěnku přistrojím").

9. - 20. takt se ještě jednou opakují (od "fik sem ...").

V závěru stárce ustoupí nazad na místa vedle svých stárků, šavli držíce v pravé ruce.

Strojení beránka

Stárce, stárky i ostatní zpívají píseň "Budeš mít, beránku, smrt nevinnou". V prvních 8 taktech přicházejí stárky i ostatní děvčata k beránkovi přímo ze svých míst kroky přísunnými s natáčením

ve směru nohy výkročné (v každém taktu jeden krok přísunný). Vykročí pravou nohou a natočí se doprava. V dalších taktech pak beránka přistrojí. Při druhé sloce se vracejí přísunným krokem ve směru nohy výkročné pozpátku na svá místa. Všechny ruce v bok vedle svých chlapců.

Husarská

Stárci se šavlemi jako přípravu setnutí beránka tančí ještě se šavlemi "husarskou" na píseň "Já husárek malý". První a druhý stárek na svých místech vysunou před sebe šavli, kterou drží v pravé ruce, a za písně "Já husárek malý" přistupují k sobě, v 1. - 4. taktu natrásavým krokem přeměnným (vykračuje pravá noha) ukončeným přeskokem na nohu výkročnou, druhá noha pokrčít přednožmo, nebo křísne patou o zem do pokrčení přednožmo dovnitř, chodidlo mírně vztyčeno. V dalším taktu totéž levou nohou. 3.-4. takt je stejný jako 1.-4. takt. Podobně se potom vracejí pozpátku na svá místa ke svým stárkám. Ostatní chasa je sleduje v půlkruhu. Na druhou sloku, kterou zpívají oba stárci i obě stárky, postupuje v prvních 4 taktech podobně vpřed první a druhá stárka. V následných čtyřech taktech se vrací pozpátku zpět.

Oba stárci na místě tančí při druhé sloce krokem husarské.

Při třetí sloce postupuje první a druhý stárkovský pár krokem husarské k sobě a zpět. Ostatní dvojice doprovázejí jejich tanec krokem husarské na místě. Ke konci písně shodí stárek šavlí věneček z hlavy beránka (symbolické setnutí hlavy). Věneček padne do připraveného škopku. Chasa výskáním ukončí stínání berana.

Závěr stínání

Stárci a chlapci při písni "Oj ti tróbstí pacholíci ..." sklízejí všechny rekvizity, uloží je do škopku, stárci se postaví do čela průvodu a tak jako na začátku (ve stejném uspořádání) odcházejí opět při písni "Ta tróbská dědina" ze scény.

Tančí členové souboru Podskalák z Troubska, prvý stárkovský pár Milan Svěrák (1973) - vedoucí souboru a Lenka Pokorná (1978), druhý Tomáš Jakubec (1972) a Alena Doležalová (1978), dále Petr Dujka (1972), Vít Obenrauch (1974), Aleš Svěrák (1975), Jan Turek (1974), Tomáš Turek (1969),

Oldřich Valeš (1975), Romana Gromszká (1977), Barbora Koukalová (1978), Jitka Obenrauchová (1977), Simona Rybová (1978), Markéta Trávníčková (1978) a Magda Vališová (1977), hraje Hájek z Ostopovic jako v B. 9.

B. 20 KOHÓTEK, SVATEBNÍ TANEC Z TROUBSKA
(2:04.49)

Allegretto

Před čepením nevěsty se v Troubsku tančí tanec kohótek. Tančí jej družičky, počínaje první družičkou, s nevěstou podle písňe "Sedí kohótek na hambalko..." Před muzikou jsou pouze družičky, nevěsta a družba. První družička přistoupí ke druhé, vezme ji za ruku a jde s ní doprostřed kola tvořeného ostatními družičkami. Třetí družka pak položí na zem talíř a obě první družičky se dají do zpěvu uvedené písňe. Při počátku písňe podají si družky pravé ruce (zavěsí se za lokty) a podle taktu se otáčejí v 1. až 4. taktu dupavými krůčky kolem talíře položeného na zemi nebo před talířem. Při druhé větě (5. - 8. takt) se zavěsí za levé

ruce. Mezitím se objeví v blízkosti tančících družiček družba a natahuje po nich ruce, jako by chtěl některou z nich vzít do tance. Družička vyzvaná družbou se k němu obrátí, jakoby se s ním chtěla dát do tance, avšak družba se od ní žertovným způsobem odvrátí a ňupkavým krokem tančí kolem (druhá část nápěvu v 3/4 taktu - 1.-8. takt). Děvče se tedy vrátí ke své družce a s ní pak v rytmu další písně cupavě tančí kolem talíře. Když spolu dotančí, zaplatí vhozením mince do plechového talíře za tanec a vrací se mezi ostatní družky. První družka si pak vybere další z družiček stojících v kole a stejně s ní tančí. Píseň se zpívá od začátku. Takto se postupně vystřídají všechny družičky. Pak přijde řada na nevěstu. Družka se nejprve zdráhá, jako by s ní tančit nechtěla. Ale pak s ní zatančí stejně jako prve s družičkami. Tím se s ní vlastně rozloučí družičky jako se svojí kamarádkou. Na to pak přijde jedna z vdaných žen, které číhají za dveřmi místnosti. Ta pak družičkám zaplatí a odvede nevěstu mezi vdané ženy do vedlejší místnosti, kde ji ocepí. Po čepení pak následuje druhý díl tance. Tentokrát tančí kohotka s vdanou ženou všechny vdané ženy, které se čepení zúčastnily. V závěru ji pak prodávají ženi-chovi, který přijde se svými družby a nakonec nevěstu popadne a za křiku žen s ní odtancuje pryč.

Taneční krok:

V 1. - 2/4 - části jednak družičky samy, jednak v držení za pravé a levé lokty, "cupavými" krůčky se otáčejí vpravo kolem své osy. V každém taktu 2/4 provedou:

a1: Přídup pravou nohou celým chodidlem k zemi, noha v chodidle pokrčena, mírně vysunuta vpřed. Levá noha se uvolní.

a2: Přídup celou plochou chodidla levé nohy k noze pravé. Pravá noha se uvolní od země a připraví se k dalšímu kroku.

Podobně v b1 a b2. V závěru 4. taktu se pustí, přetočí se k sobě levými boky a v 5. - 8. taktu se zavěsí za levé lokty a otáčejí se doleva. Nyní podobně vykračuje levá noha.

Krok ve 3/4 části (Cap, cap, cap...):

V každém lichém taktu se provedou tři přídupy - pravou, levou, pravou nohou, v sudých taktech opačnou nohou. Akcenty na jednotlivé kroky jsou vždy silnější v lichých taktech na pravé noze a v sudých taktech na levé noze.

Tančí členové souboru Podskalák z Troubska, nevěstu Romana Gromszká (1977), panimámu Eva Kokešová (1966), družbu Tomáš Jakubec (1972), družičky Martina Velebova (1972), Jitka Obenrauchová (1977) a Markéta Trávníčková (1978), hraje Hájek z Ostopovic jako v B. 9.

B. 21 KRÁLOVNIČKY Z TROUBSKA (2:06.28)

Allegretto

Ne - se - me, ne - se - me má - jí - ček,
ho - řal ho, ho - řal ho Ja - ní - ček,

pěk-ně ze - lé - né,
pěk-ně zdo - be - né na stro-me - ček.

Krá-lov-no mi - lá, král te-be vo - lá,
Krá-la nám vza - li, za mo-ře bra - li,

a - be's k ně-mo přeš - la, ne - be - la tak
co bo - dem dě - la - ti, mo-sí - me že -

peš - ná sa - ma je - di - ná.
bra - ti,

dé - te jí, dé - te jí, ať se ne-hně - vá.

Co-pak ten král za králov-no dostal,
Do ta - neč-ka ja - ko be ple-no-la,

ja - ko be jo ve - ma-lo - val, ve-psal.
ha do dí - la, jak be ne-ho-mě-la.

Pod bí - lém žun - dřič-kem se - dě - la,

ješ - tě mo do vo - čí hle-dě - la.

Ma - ry - šen-ko Má - ři, pa - da - jó

na te - be to - la - ry.

De - bes be - la po - slech - la
Ach, má mi - lá ma - tič - ko,

svý mi - lý ma - tič - ky,
jak se ne - mám vdá - ti,

co vo - na ti ra - di - la,
kam - ko - liv se o - brá - tím,

se - ěa o přes - lič - ky.
chlap - ců ja - ko kví - tí.

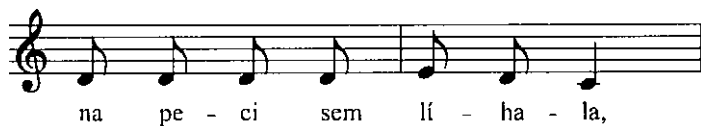
Pla - ná trn - ka přes plot vi - sí,
Ha já ta - ke na te trn - ke,

má pa - nen - ka na ňo mes - lí.
dě, pa - nen - ko, dvě ho - běn - ke.

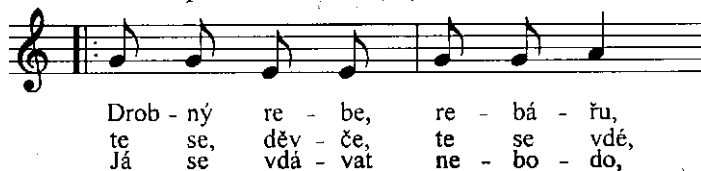
Cim, - cim, - cim - bá - len - ke,
mak, - mak, - ma - ku - len - ke,

Volněji

a tempo

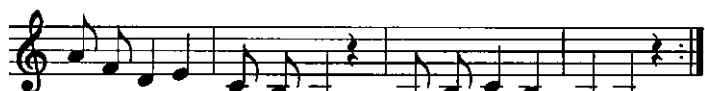
Skoč, děv - če, skoč, děv - če
ho - le - tí da - le - ko

čer - no - vo - ký pro - ně,
přes te ho - re k to - bě.

Pas - téř že-ne krá-ve dom, mám na trá - vo ji-ti,
Mám ko-vá-řa mi-lý-ho, po-do k ně-mo rá-no,

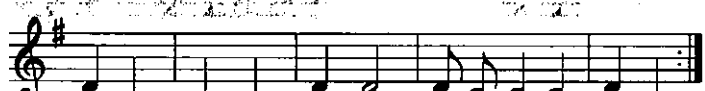
zlámala sem srp no-vé, čem já bo-do ží - ti?
ho-ko-je mně srp no-vé, po-do zas na trá-vo.

Za na- še - ma ho - mna - ma, za - bi - le tam

hét - ma - na, tu máš, tu máš, pa-ne hét-man,

tu - máš, proč nás, proč nás na tu vojnu dá - váš.

Na tu vojnu, vojničku, karabinu, šabličku,
tu máš, tu máš, pane hétman, tu máš,
proč nás, proč nás na tu vojnu dáváš.

Bela za ně mša svatá, slóžila ju děvčata,
|:kerý, kerý, rychtářove céry. :|

Bele za ně rekvíje, složily je při pivě
[:kerý, kerý, rychtářove céry. :]

Královničky je jarní dívčí obřad, spojený s tancem a zpěvem. Konaly se při obchůzce vesnicí na svatodušní pondělí. Královničky procházely obcí, před každým domem se zastavovaly a buď venku nebo uvnitř předváděly celý taneční a pěvecký obřad. Byla to forma kolední obchůzky, za kterou byly odměňovány.

Troubské královničky se skládaly z většího počtu tanečků, z nichž zvláště některé poukazovaly na starobylý původ. Jiné pak byly přejímány z dobového tanečního repertoáru.

Dívky (dříve od 14 let) představovaly jednak krále a královnu (ve slavnostním kroji), které tančily pod baldachýnem utvořeným z tureckého nebo kašmírového šátku upevněným na čtyřech březových stromecích. Při chůzi vesnicí šla pod baldachýnem královna oblečená jako nevěsta. "Král" - dívka oblečená rovněž ve slavnostním kroji - kráčel v čele průvodu královniček s březovým nebo smrkovým májkem v ruce. Ostatní v bílých krojích oděné dívky tvořily královskou družinu.

"Neseme, neseme májíček" - 3/4 takt

Obřad začínal písní "Neseme, neseme májíček". Touto písní před domem zatáčí králenský průvod do kruhu volnou chůzí

(v každém taktu jeden krok). Baldachýn s královnou zůstává uprostřed, králenky z královské družiny se rozestaví kolem baldachýnu, král odevzdá dívce, která je k tomu určena, májek a přichází pod baldachýn ke královně.

"Královno milá..." - 2/4 takt

Král a královna čelem proti sobě. Ostatní dvojice královniček po kruhu čelem proti sobě, první zády. druhá čelem do středu.

1. sloka: Všechny dvojice se otáčejí oporem o pravé dlaně ve skrčení připažmo volnou chůzí kolem. Na 1. dobu každého lichého taktu vykročí pravá noha, v sudých taktech levá noha. Na 2. a 3. dobu vždy výdrž.
2. sloka = 1. sloce, ale oporem o levé dlaně, v lichých taktech vykračuje levá noha.

V závěru se postaví dívky čelem proti sobě, ruce v bok, vzdáleny asi dva krůčky od sebe.

"Copak ten král..." - 3/4 takt

1. sloka:
 1. takt: Dívky postoupí vpřed k sobě 3 kroky, vykračuje levá. Nekráčejí však přímo obličejem k sobě, ale posunuty o krok doleva.
 2. takt: 3 kroky (vykročí pravá s mírným podřepem) se dívky míjejí pravými boky. Při prvním kroku, provedeném s podřepem, kmihnou pravou paží proti sobě z připažení do ohnutí předpažmo.
 3. takt: Na protějším místě se obě otočí 3 krůčky o 180° doprava, vykročí levá noha. Pravá ruka opět v bok.
 4. - 6. takt = 1.-3. takt. Dívky se vracejí na svá místa.
2. sloka: Tančí se jako 1. sloka.

"Pod milém žundříčkem seděla" - 2/4 a 3/4 takt

Tančí dvojice čelem proti sobě. paže upaženy pokrčeně, předloktí kolmo vzhůru, prsty rukou napjaty, palec oddálen od ostatních prstů.

- 1.-3. takt: Dívky se obcházejí půlkruhem až na výchozí místo, vykročí levá noha, dívky natočeny k sobě pravým bokem. Celkem šesti kroky přejdou na protější místo a otočí se čelem k sobě, výdrž až do konce 3. taktu.

Při lichých krocích (levou nohou) se paže v loktech skloní k sobě před hrud' dívky, prsty se k sobě přiblíží. Při sudých krocích ve 2. době taktu se paže obloukem vrátí zpět do původní polohy (jakoby ruce přiblížením se prsty k sobě vytvářely klenutí žudru a zpětným pohybem je otvíraly). Ve 3. taktu pak se dvojice na protějším místě krokem levou nohou natáčí k sobě a paže se opět sklánějí k sobě. Ve 2. době taktu přisune pravá noha k noze levé, paže se rozevřou zevnitř až do upažení pokrčeně a dvojice se sobě pokloní. V závěru taktu se dvojice vzpřímí, paže zůstanou ve stejné poloze.

4. - 6. takt = 1.-3. taktu. Dvojice se vrací stejným způsobem na svá místa. Opsaly tím vlastně celý kruh kolem sebe doprava.
2. část písně se tančí jako první část, ale místo 3 taktů je to celkem 6 taktů, tzn., že pohyby při obcházení 1. a 2. taktu se opakují ještě ve 3. a 4. taktu a teprve až v 5. a 6. taktu se dvojice k sobě otácejí a končí poklonou.

"Debes bela poslechla" - 2/4 takt

Tančí dvojice proti sobě, první D zády do středu, druhá čelem a ruce v bok. V této písni se dvojice obtančí 8 přeměnnými kroky doprava jednou kolem s natáčením v lichých taktech doleva (vykročí pravá noha) a v sudých taktech doprava (vykročí levá noha). Při kroku pravou nohou (noha došlápne křížem přes levou šikmo vlevo stranou) se natočí hlava dívek doprava (hled přes pravý loket na sebe) a při kroku levou nohou vpřed (noha dokročí šikmo před pravou dovnitř) se hlava natočí doleva přes levý loket, který směřuje přímo vpřed. Při druhé sloce stejně jako při první.

"Planá trnka přes plot visí" - 3/4 takt

D stojí čelem proti sobě, první zády, druhá čelem do kruhu. Ruce v bok. Při tanci se po celou dobu obcházejí určitým způsobem (viz popis) s rozkládáním pažemi vpravo kolem sebe.

1. takt: Obě D ustoupí vzad od sebe 3 kroky, na každou dobu jeden, vykročí levá. Pohyb pažemi: na a) jdou obě ruce od boků dlaněmi vzhůru obloukem zevnitř mírně vzad, lokty jsou u těla, a přetočením hřbety vzhůru se přibližují ruce k sobě ve vodorovné poloze před tělem. Při druhém kroku (b) se přetočí ruce dlaněmi vzhůru a ve vodorovné poloze mírně upaží pokrčeně (lokty u těla). Při třetím kroku na c), kdy levá noha přikročí k noze pravé, se přiblíží ruce opět obloukem nahoru k sobě, hřbety vzhůru.

2. takt -a: Obě D krokem pravou křížem přes levou s natočením o 45° doleva (noha došlápne na celé chodidlo) se přetočí na chodidle výkročné nohy čelem proti sobě (to znamená o 45° doprava).

b: Zakročí mírně levou nohou vzad.

c: Přikročí pravou nohou k noze levé.

Paže pokračují v pohybech jako v 1. taktu. Při prvním kroku ve 2. taktu pravou nohou křížem před levou jdou ruce ze středu od sebe dlaněmi vzhůru (lokty u těla). Při otočení na pravé noze a kroku levou nohou vzad se přetočí opět ruce hřbety vzhůru a obloukem se blíží sobě. Při prvním kroku jdou v gestu dlaněmi vzhůru do mírného upažení pokrčeně (lokty k tělu). Při druhém kroku obloukem vzhůru se přibližují ruce hřbety nahoru a při třetím kroku pravou nohou do stoje spojitě se přetočí, dlaně vzhůru, a ve vodorovné poloze do mírného pokrčení zapažmo (lokty u těla) dlaněmi vzhůru ukončí v gestu. Současně se vzájemně pokloní.

Těmito 2 takty se přetočila dvojice o 1/4 kruhu doleva. Při dalších 2 taktech postoupí opět o dalšího 1/4 kruhu (jsou nyní na protějších místech). Celé se ještě dvakrát opakuje, D se vracejí na svá místa.

"Cim, cim, cimbalenke" - takt 2/4:

Všechny D vytvoří vázaný kruh čelem do středu. Jsou navzájem spojeny v připázení vyšívány bílými šátky. Královna a král uvnitř kruhu pod baldachýnem se uchopí ve stoji čelem proti sobě jen za ruce. Celý tanec tančí stejnými kroky, jako kruh dívek. Otáčejí se naopak.

1.-4. takt: Kruh se otáčí obyčejnou chůzí vpravo kolem. Vykročí pravá noha. Při lichých krocích (pravou) kmih pažemi se šátky dovnitř. Při sudých krocích zevnitř.

5. - 8. takt: D natočeny čelem do středu, ruce se šátky v mírném odpažení tančí 8 cvalovými krůčky po přední části chodidel vpravo stranou. Posledním cvalovým krůčkem se zastaví.

9. - 10. takt a 11. - 14. takt: Kruh se otáčí 6 přísunnými kroky vpravo stranou (v každém taktu 1 přísunný krok) s komíháním pažemi se šátky na a) dovnitř, na b) zevnitř.

15. - 22. takt: Tempo se zrychlí. D čelem do středu. Paže se šátky v mírném odpažení v klidu. Kruh se točí 16 cvalovými krůčky vpravo stranou.

"Veletěle huse" - takt 5/4 a 3/4

Tančí dvojice po kruhu levým bokem do středu, první dívka vzadu, druhá vpředu. Uchopí se oběma rukama ve skrčení vzpažmo za šátky.

1. část - takt 5/4

1. takt - a1, a2, b1, b2 (Veletěle): Dvojice se otočí pod šátky 4 kroky jednou vlevo dokola. Vykročí levou nohou.

c: V původním postavení výpon.

d: Pokles na paty.

e: Výdrž.

2. takt = 1. takt, ale opačně.

3. - 4. takt a 5. - 6. takt = 1. - 2. takt.

2. část "Skoč děvče" - 3/4

Tančí se totéž co v 1. části, ale běhovými skočnými kroky (3 v taktu).

1. - 3. takt: Dvojice se podtočí uvedenými kroky 3x pod šátky doleva, vykročí levá noha.

4. takt -a: Výpon v původním postavení.

b: Pokles na paty.

c: Výdrž.

5. - 8. takt = 1. - 4. takt, ale na opačnou stranu. Vykračuje opačná noha.

Poznámka: Král s královnou se po celou dobu podtáčely v obou částech písničky pouze doleva.

"Pastěřížene" - takt 3/4

Dvojice čelem proti sobě, první D zády do středu, druhá D čelem. Ruce v bok. Všechny D drží šátek složený do cípu v levé ruce.

1. takt: Obě D se natočí napravo vpřích a vykročí doprava 3 kroky (začíná pravá noha) směrem k sousední dívce.

2. takt - a: Nakročí levou nohou před pravou, otočí se na ní o 1/4 kruhu doleva čelem k svému protějšku výponmo.

b: Dopad na paty a vzájemná poklona.

c: Vzpřim.

3. - 4. takt = 1. - 2. takt, ale zpět ke své původní partnerce s natočením doleva, vykročí levá noha.

5. - 8. takt = 1. - 4. takt.

Druhá sloka se tančí jako první sloka.

Král a královna uprostřed kruhu pod baldachýnem tančí stejně.

"Za našéma homnama" - takt 3/4

Tančí dvojice dívek čelem proti sobě. První D zády do středu a král pod baldachýnem stojí čelem k druhé D (král ke královně). V pravé ruce drží šátek složený do cípu. Královna a druhá D (zády ze středu) klečí na pravém koleně. Ruce má vpředu složeny, hlavu mírně sklopenou.

- 1.-7. takt: Král a první D uvnitř kruhu obchází v taktech 1.-7. klečící D zleva doprava 8 kroky (v každém taktu 1 krok), vykročí levou (některá pravou) nohou. Současně opisuje pravou rukou nad hlavou klečící D šátkem kroužky. Je k ní přitom stále natočena pravým bokem a pohyb kroužku začíná směrem vpřed, zevnitř a krouživým pohybem nad hlavou opět vpřed. V každém taktu 1 kroužek.
 8. takt: Zastaví se před klečící dívkou na svém původním místě, ruku se šátkem založí v bok a na a) se pokloní klečící dívce a na b), c) vzpřim.
 9. - 11. takt: Nyní stojí král a první D na svém místě před klečícími protějšky a pokračuje v opisování kroužků nad hlavou klečící dívky až do konce 11. taktu (celkem třikrát).
 12. takt: Král a první D založí ruku se šátkem v bok, na a) se pokloní svému protějšku, na b), c) vzpřim.
- Všechny další sloky se tančí jako prvá.

"Březe se nám zelenajó"

Na tuto závěrečnou píseň se královničky uspořádají opět do průvodové formace. Král převezme zpět májíček, postaví se do čela průvodu, za ním postupuje králka pod baldachýnem a ostatní královničky po dvou uzavírají průvod.

Tančí a zpívají členky souboru Podskalák z Troubska, královna Martina Velebová (1972), krále Lenka Pokorná (1978), dále Romana Gromszká (1977) a Jitka Obenrauchová (1977), Barbora Koukalová (1978) a Markéta Trávníčková (1978), Alena Doležalová (1978) a Dana Kopecká (1979), Magda Vališová (1977) a Simona Rybová (1978), baldachýn nesou Jarmila Adámková (1984), Daniela Dittrichová (1985), Alena Tkáčová (1986) a Milada Tkáčová (1984), májíček Hana Urbánková (1988).

B.22 PÍSMENY Z TROUBSKA

(2:12.02)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu nebo v řadách čelem proti sobě, CH zády do středu. Ruce v bok.

- 1.-2. takt: CH i D postupují vpravo stranou 4 houpavými krátkými přísunnými kroky, vykročí pravá noha (vzdalují se od sebe).
- 3.-4. takt: Dvojice se vracejí zpět na svá místa 4 houpavými přísunnými kroky doleva, vykračuje levá noha.
5. takt: Dvojice postoupí 2 kolébavými přísunnými kroky doprava, vykročí pravá noha (CH a D se od sebe vzdálí).
6. takt = 5. takt, ale naopak. Vykročí levá noha.
7. takt: CH a D se otočí na místě vpravo 4 drobnými krůčky o 360°, vykročí pravá noha.
8. takt: Čelem proti sobě CH i D třikrát zadupají pravou-levou-pravou nohou v polkovém rytmu.
9. - 12. takt = 5. - 8. takt.

Tančí členové souboru Podskalák z Troubska Petr Dujka (1972) a Romana Gromszká (1977), Vít Obenrauch (1974) a Barbora Koukalová (1978), Tomáš Turek (1969) a Alena Doležalová (1978), Oldřich Valeš (1975) a Jitka Obenrauchová (1977), hraje Hájek z Ostopovic jako v B. 9.

B.23 PŠENKA Z TROUBSKA

(2:12.46)

Con moto

The musical score is written for a single melodic line in treble clef, 2/4 time. It consists of six staves. The first four staves contain the main melody with Czech lyrics underneath. The fifth and sixth staves provide a harmonic accompaniment, starting with a key signature change to one sharp (F#) and a common time signature change to 3/4. The melody is composed of eighth and quarter notes, with some rests. The lyrics are: 'Haj, hu - sič - ky, ze pše - nič - ky, haj, hu - sič - ky, ze ži - ta, lep - ší je ta ma - lá hol - ka, než - li je ta ve - li - ká.'

Haj, hu - sič - ky, ze pše - nič - ky,
haj, hu - sič - ky, ze ži - ta,
lep - ší je ta ma - lá hol - ka,
než - li je ta ve - li - ká.

Ta malá se sama točí,
a ta velká nemůže,
ona čeká na chasníka,
až jí chasník pomůže.

Tančí dvojice smíšené po kruhu, levým bokem do středu. CH uvnitř, D po jeho pravici. Drží se za vnitřní ruce v připažení, vnější v bok.

- 1.-8. takt: Dvojice postupuje polkovými kroky vpřed s natáčením od sebe a k sobě. Vykračuje vnější noha. Spojené paže komíhají při vykročení vnějších nohou (CH a D natočení k sobě zády) vpřed a při krocích v sudých taktech vnitřní nohou (noha musí vykročit vpřed - dvojice se natočí k sobě obličejem) vzad.
9. - 16. takt: D předstoupí před CH, uchopí se s ním za pravou ruku ve vzpažení, druhé ruce v bok. D se podtáčí vpřed po kruhu pod spojenými pravicemi polkou. Vykročí pravou nohou vpřed a v prvním taktu se natočí zády k CH. CH vykročí v 1. taktu levou nohou vpřed. V posledním taktu se přitočí D opět k pravému boku CH a uchopí se za vnitřní ruce v připažení. Vnější ruce v bok. Někdy v tomto taktu provedly dvojice krok dupavě s mírným snížením těžiště.

Tančí a hrají jako v B. 22.

B.24 SEKERA Z OŘECHOVA A TROUBSKA (2:13.28)

Allegretto

FINE

Se - a se - a se - ke - ra je má.

Já do le - sa ne - po - je - du,
Se - ke - ra je za dva zla - tý

já do le - sa ne - puj - du,
a to - půr - ko za to - lar,

kdy - by na mě haj - ný při - šel,
dy - by na mě haj - nej při - šel,

on by mně vzal se - ky - ru.
von by mně to všech- no vzal.

D.C. al FINE

Tančí dvojice smíšené čelem proti sobě, CH levým bokem do středu. Drží se za ruce vpředu křížem, pravé nahoře.

1. takt -a: Výskokem řezanka pravou nohou vpřed.

b: Výdrž v řezankovém postoji pravou nohou vpřed.

2. takt = 1. takt, ale opačnou nohou.

3. takt -a: Řezankový poskok pravou nohou vpřed.

b: Řezankový poskok levou nohou vpřed.

4. takt -a: Řezankový poskok pravou nohou vpřed.

b: Výdrž. Při řezance jsou překřížené paže v klidu.

5. - 8. takt: Dvojice postupuje 4 přeměnnými kroky vpřed po kruhu. D vykračuje pravou nohu vzad, CH levou nohu vpřed.

9. - 12. takt: Dvojice se vrací přeměnnými kroky vzad. Opět vykračuje CH levou vzad, D pravou vpřed.

13. - 16. takt = 1.- 4. takt (řezanka, vykračuje pravá noha).

Celý tanec se ještě jednou opakuje. Začíná rovněž řezankou, ale levou nohou. Všechny kroky pak začínají opačnou nohou, než při první sloce.

Tančí členové souboru Podskalák z Troubska Petr Dujka (1972) a Romana Gromszká (1977), Tomáš Jakubec (1972) a Magda Vališová (1977), Milan Svěrák (1973) a Martina Velebová (1972), Oldřich Valeš (1975) a Jitka Obenrauchová (1977), hraje Hájek z Ostopovic jako v B. 9.

B.25 U SEDLÁKA DOBŘE SLOUŽIT (SKOČNÁ)
Z TROUBSKA
(2:14.10)

Allegretto

Dob - ře u sed - lá - ka sló - žit,
rá - no jab - ka, ve - čer jab - ka,

dob - ře u sed - lá - ka je,
a v po - led - ne ře - pa je.

Tančí trojice po kruhu, CH levým bokem do středu a dvě D čelem proti němu pravým bokem do středu. CH založí ruce v bok. D se drží za vnitřní ruce, vnější v bok.

1. takt -a: CH ve stojí na levé noze, pravá noha se dotkne patou země šikmo vpravo zevnitř.
b: CH se dotkne špičkou pravé nohy země před nohou stojnou (stojná noha - levá - v každé době taktu pěruje v koleně). DD ustoupí před CH jedním přeměnným krokem vnější nohou vzad s natočením zevnitř (od sebe), spojené vnitřní paže kmiň vpřed.
2. takt: CH krok-sun-krok (široký přeměnný krok) pravou nohou vpřed. DD ustoupí před CH přeměnným krokem vnitřní nohou s natočením čelem k sobě, vnitřní paže spodním obloukem vzad.
3. -4. takt: CH totéž co v 1. - 2. taktu, ale opačnou nohou, DD stejně.
5. - 8. takt = 1.-4. takt.

Následují zátočky CH střídavě s D uvnitř a vně kruhu vždy 4 běhovými krůčky. Lichá D se otáčí na místě 4 krůčky ve směru zátočky s CH. Vnitřní vpravo, vnější vlevo.

9. - 10. takt: CH se zavěsí s D uvnitř kruhu za pravé lokty a zatočí se s ní 4 běhovými kroky jednou kolem, vykročí pravá noha.

Druhá D se otáčí na místě doleva, vykročí levá noha.

11. - 12. takt: CH se zavěsí s druhou D za levé lokty a zatočí se s ní 4 běhovými krůčky doleva. CH vykročí pravou nohou, D levou. Lichá D se otáčí na místě 4 krůčky doprava.

13. - 16. takt = 9. - 12. takt.

Při zátočkách je vždy volná ruka v bok. Dívka vně kruhu se v taktech 9. - 10. taktu otáčí sama na místě vlevo.

Poznámka: Počáteční kroky CH se někdy prováděly také skočně: CH poskočil v každé době taktu na jedné noze. Druhá noha vykopla vpřed, pata k zemi, špička vzhůru (na první dobu taktu). Při poskoku na druhou dobu taktu pokrčila přednožmo dovnitř. V dalším taktu pak teprve důrazně vykročila pokrčená noha přeměnným krokem vpřed. Proto název skočná.

Tančí členové souboru Podskalák z Troubska Petr Dujka (1972), Romana Gromszká (1977) a Martina Velebová (1972), Milan Svěrák (1973), Alena Doležalová (1978) a Lenka Pokorná (1978), Tomáš Jakubec (1972), Markéta Trávníčková (1978) a Magda Vališová (1977), hraje Hájek z Ostopovic jako v B. 9.

B.26 TANCE O DOŽINKU KOLEM ZLATÉ BABY Z OŘECHOVÍČEK (REKONSTRUKCE)

(2:15.26)

Moderato

ko - níč - ky bí - lé až na dvě mí - le

šla - pají s milým chodníčky, aj, chodníčky.

Žni, můj srpečku, naposled,
pšeničku, žito, aj oves,
koníčky bílé až na dvě míle
šlapají s milým chodníčky, aj, chodníčky.

Con moto

Mě - la sem já hu - lá - na,

mě - la sem ho rá - da,

mě - la sem já prs - tý - nek,

já sem mu ho da - la.

Měla sem já hulána,
měla sem ho ráda,
dala sem ho do sena,
sežrala ho kráva.

Podle Lucie Bakešové se v Ořechovičkách o "dožínku" strojívala Zlatá baba. Byl to slaměný vích upevněný na holi s hlavou rovněž ze slámy, která byla ozdobena klásky všech druhů obilí a kvítím. Klásky kolem hlavy Zlaté baby tvořily "zlatozář". Dívky tuto slaměnou "Zlatou babu" nosily po vesnici a kolem ní zpívaly a tančily. Zpívaly jednak žatevní písně, jednak písně s tematikou dožínkovou. Přitom obyčejně kráčely v dvojstupu nebo houfu za dívkou, která nesla Zlatou babu. Cestou se někde na návsi nebo volném prostranství zastavily a zazpívaly a zatančily si kolo nebo řetěz (průplet) atp. Zpívaly přitom obvyklé živé písně, při kterých skákaly kolem Zlaté baby cvalem aj. Dívka se Zlatou babou uprostřed se otáčela nebo figurínou potřásala atp.

Při písni "Žni můj srpečku..." se otáčely volnou chůzí.

Při písni "Měla sem já hulána..." se buďto na místě natáčely jedním nebo druhým směrem (ruce v bok) anebo držíce se navzájem za paže v těsném kroužku skákaly vpravo kolem odrazem snožmo s ohýbáním nohou zánožmo (2 skoky v taktu). Přitom výskaly atd. Zlatou babu, která bývala i velmi dovedně upletena, darovaly žnečky hospodyně.

Tančí členky souboru Omičan z Omic Martina Brimová (1976), Hana Brzobohatá (1952), Helena Drimlová (1946), Pavla Kadelová (1974), Miroslava Kroutilová (1942), Olga Skoupá (1950), Gabriela Wolfová (1972) a Jitka Wolfová (1948).

B.27 KOLA Z HLÍNY
(2:16.58)

Con moto

The musical score is written for a single voice part in G major (one sharp) and 2/4 time. It consists of eight staves of music. The lyrics are written below the notes. The score includes repeat signs and first/second endings. The melody is simple and folk-like, with a mix of quarter and eighth notes. The lyrics are in Czech and describe a scene in a forest.

U Br-na lou - ka ši - ro - ká,
roste na ní trá - va, roste na ní trá - va,
u Br-na lou - ka ši - ro - ká,
ros-te na ní trá - va vy - so - ká.
Te - če vo - da zhora, čis-tá je ja - ko já,
to - čí se do - ko - la o - ko - lo
1. ja - vo - ra. 2. ja - vo - ra.

Přišly tam na ni dvě panny,
trávy zelené, trávy zelené,
přišly tam na ni dvě panny,
trávy zelené našly.
Teče voda zhora, čistá je jako já,
točí se dokola okolo javora.

Díval se na ně z hradu pán,
na své pachole, na své pachole,
díval se na ně z hradu pán,
na své pachole zavolal.
Teče voda zhora, čistá je jako já,
točí se dokola okolo javora.

Ženy se uchopí za ruce a vedeny první postupují v taktu 2 kroky a zatáčí se do kruhu. Kruh se však neuzavře, nýbrž vedoucí chorovodu projde brankou mezi poslední a předposlední tanečnicí a vede celý řetěz za sebou. Po projití všech se předposlední nepřetáčí, ale zůstane zapletena. Pak postupuje znovu kolem a vede celý řetěz za sebou. Nyní projde předposlední brankou a opět se kolo zaplete (jako při hře na pletení věnečků). Takto se postupně prochází všemi brankami až po poslední. Každá žena má svoji levou ruku přeloženu zpředu na pravé rameno, kde se jí drží další žena pravou rukou. Poslední se zaplete otočením kolem vlastní osy doleva a překřížením své levé paže zepředu dozadu. Při další sloce se pak poslední začne zase rozplétat, přetočí se asi 2 kroky zpátky a natočí se do protisměru. Prochází nyní od konce jednotlivými brankami zpětným postupem, takže se kolo zase postupně rozplétá. Po rozpletení kola zatočí řetěz protisměrem do uzavřeného kruhu proti směru hodinových ručiček. Pak se kruh uzavře.

Poznámka: Po celou dobu chorovodu i kola pravidelně kráčely v každém taktu 2 kroky. Při zaplétání vždycky, kdykoliv vkročila první do branky, přidupla.

Tančí jako v B. 26, zpívá H. Drimlová.

B.28 MUŽSKÁ KOLA Z OMIC
(2:19.03)

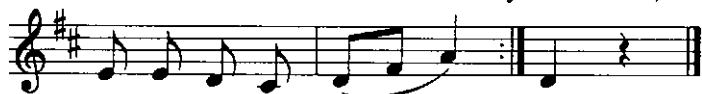
Allegretto

Ten pernštýnské zá - mek me - zi ho - ra - ma,

slí - bi - lo nám hez - ký děv - če,

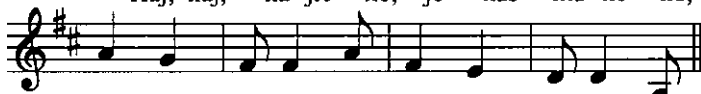

že puj - de s na - ma, _____ ma

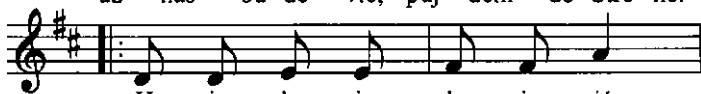
A když sme tam přišle, paní nedala,
že je holka eště mladá, abe čekala.

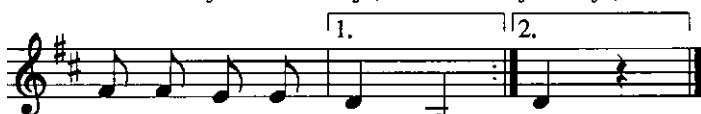
Háj, háj, há - jíč - ko, je nás ma - lič - ko,

až nás bu - de víc, půj - dem do Stře - lic.

Hu - ja - hu - ja, hu - ja - já,

te - če vo - da kal - ná, z hor.

Když sme tam přišli, tak nás vítali,
až jim klobóčky z hlavy litaly.

Žádnej ju tam nenalivá, chlapci, podle k nám,
naše vrata nevrzajó, já je zalívám.

Zalívám je ráno mlíkem, večír smetanó,
abe vone nevrzale, dyž chlapci přindó.

"Ten perštýnské zámek" - takt 2/4

Muži zpívají první sloku před hudbou, která podchytila jejich nářev a doprovází je. Přidupávají, gestikulují atp. Takto přezpívali 2 sloky. Pak navazuje píseň další.

"Háj, háj, hájíčko" - takt 2/4

CH CH uzavírají kruh držíce se navzájem za plece, čelem do středu. Při zpěvu první části přenášejí v mírném stoji rozkročném váhu těla střídavě na pravé a levé nohy.

1. - 4. takt: Na refrén "Huja, huja, hujajá" v délce 4 taktů poskakují na levé noze otáčejíce se doprava, pravá noha pokrčena přednožmo, chodidlo volně nad zemí (v každém taktu 2 skoky).
5. - 8. takt: Přeskočí na druhou nohu (pravou), levá pokrčena přednožmo, a poskakují po pravé noze s otáčením doleva (v taktu 2 skoky).

Při druhé sloce v první části přešlapující na pravou a levou nohu s 2 zhupy (v lichých taktech přenášejí váhu těla na pravou, v sudých na levou).

Refrén:

- 1.-4. takt: Na začátku 1. taktu se pustí a otočí se o půl kola doleva zády do středu. Dřepnou a zavěsí se za lokty. V této

poloze poskakují otáčejíce se doleva (proti hodinovým ručičkám), v každém taktu 2 poskoky.

5. - 8. takt: Podobně se otáčejí zpět. Nebo po celých 8 taktů se v dřepu otáčejí vždy v každém taktu 2 poskoky stále doleva.

"Ho Bohonic na kopečko" - 2/4

První sloka se zpívá jako u předcházejícího kola v půlkruhovitém rozestupu. Při druhé sloce začnou muži skákat:

1. takt - a: Skokem dřep, kolena u sebe.
b: Výskok na levé noze, pravá v koleně vykopne vpřed.
2. takt -a: Odrazem z levé nohy skokem dřep.
b: Výskok na pravé noze, levá vykopne vpřed.

Takto se střídají skoky do dřepu s výskoky na jedné i druhé noze až do konce sloky.

Druhá sloka: 2 CH skočí k sobě do dřepu čelem proti sobě, uchopí se za ruce a skáčí v dřepu kozáčka.

1. takt -a: Skok v dřepu na pravé noze, levá se natáhne šikmo zevnitř a opře se patou o zem.
b: Výskokem výměna pokrčené nohy a druhá noha (pravá) se natáhne šikmo zevnitř vpravo a opře se patou o zem. Takto střídají kozáčkové skoky ve dvojici až do konce písně. Ostatní muži mezitím uzavírají cvalet vpravo kolo kolem nich. Uchopí se za plece a cválají až do konce 4. taktu vpravo, vykračuje pravá noha (v každém taktu 2 cvalové kroky vpravo stranou).

V 5. - 8. taktu cválají opačným směrem, vykračuje levá noha.

Nakonec se všichni pustí, poskočí na levé noze, pravou ohnou zánožmo a plesknou na ni pravou dlaní a s hlasitým jucháním ukončí kolo.

Tančí a hrají členové souboru Omičan z Omic Rostislav Brim (1948), Jiří Brzobohatý (1972), Miloš Brzobohatý (1952), Jaroslav Kroutil (1940), Miroslav Kroutil (1971), Petr Nečas (1969) a Jaroslav Skoupý (1946), muzika ve složení Zdeněk Nečas (1932) prim, Ivo Pelikán (1970) housle-kontr, Hana Drimlová (1975) cimbál a Pavel Wolf (1949) kontrabas.

B. 29 ŽENSKÁ KOLA Z OMIC

(2:20.53)

Allegretto

Za sto - do - lou je ječ - mí - nek,
u - vá - za - la že - na mu - že
na ře - mí - nek, mí - nek.

Milá ženo, pusť mě z něho,
neřeknu ti celý týden slova zlého.

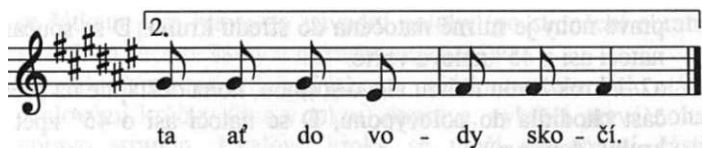
Nepustím ti, až z nedělka,
aby's věděl, darebáku, co je ženka.

Allegretto

Hlu - bo - čí, hlu - bo - čí,
jak se ta vo - da to - čí,

Con moto

kte - rá ne - má šo - ha - jíč - ka,
ta ať do vo - dy sko - čí,

Já šohajíčka nemám,
přec do vody neskočím,
eště já se u Prokopa
na kramflíčku otočím.

"Za stodolou je ječmínek" - takt 2/4

Tančí DD ve vázaném kruhu čelem do středu. Drží se za ruce v mírném odpažení.

1. -4. takt: Kolo se otáčí čtyřmi přiskočně provedenými přísunnými kroky doprava, vykročí pravá noha:

a: Pravá noha našlápne shora celým chodidlem na zem vpravo stranou s mírně houpavým pohybem z kyčlí doprava.

b: Levá noha přikročí mírně přiskočně k noze pravé. Pohyb z kyčlí mírně doleva.

2. -4. takt = 1. takt.

5.-8. takt: Kolo se otáčí drobnými cvalovými kroky vlevo stranou (v každém taktu 2). V 8. taktu b) se ukončí cval seskokem do postoje snožmo. Provedou tedy celkem 7 cvalových skoků doleva, vykračuje levá noha, a seskokem do stoje snožmo cval ukončí.

9. - 12. takt = 5.-8. takt, ale naopak a opačnou nohou.

Všechny další sloky se tančí jako 1. sloka.

Někdy se mohl střídat pohyb v lichých slokách doprava (viz popis) a v sudých slokách doleva.

"Hlubočí, hlubočí" - takt 2/4

1. sloka: Postavení a držení žen při tanci jako u předchozí písně. Pokud mají ženy v rukou šátečky, každá drží svůj vlastní v levé ruce složený do cípu, takže výtvarně doplňuje celý tanec.

1.-8. takt: Kolo se otáčí kříženými kroky doleva - v každém taktu 2, vykračuje pravá noha křížem před levou:

1. takt - a1: Z mírného nadnesení na levé noze došlápnu DD pravou nohou křížem přes levou nohu na celé chodidlo. Špička

pravé nohy je mírně natočena do středu kruhu. D se současně natočí asi o 45° nalevo vpříč.

a2: Úkrok levou nohou vlevo stranou, noha došlápne na přední část chodidla do polovýponu, D se natočí asi o 45° zpět do kruhu (doprava).

b1: Krok pravou nohou křížem za levou s natočením téměř o 90° doprava, noha došlápne celým chodidlem za nohu levou. Pravá noha je špicí u paty levé nohy, která je vytočena špičkou do středu.

b2: Úkrok levou nohou vlevo stranou s natočením čelem do středu kruhu (o 45° doleva).

2. - 8. takt = 1. takt.

9.-12. takt: Kruh se otáčí sedmi cvalovými krůčky, ukončenými seskokem do stoje spojného v poslední době 12. taktu, vpravo stranou. Vykročí pravá noha. Cvalové krůčky se provádějí v mírném nadnesení po přední části chodidel. Seskokem do stoje snožmo se zastaví otáčení doprava.

13. - 16. takt = 9. - 12. takt, ale naopak a opačnou nohou.

2. sloka: Tančí se totéž, ale v postavení zády do kruhu.

1. - 2. takt: Přetočení do tohoto postoje se provede v 1. až 2. taktu čtyřmi kroky, vykročí levá noha a ženy se přetočí přitom o 180° doprava (za pravým ramenem). Současně přeloží každá svoji levici se šátkem, jehož opačný konec drží pravou rukou sousedka po levé straně, přes hlavu. Drží se tedy navzájem zkřížmo levou přes pravou za šátky.

3. -8. takt: Otáčení v kruhu kříženými kroky pravou přes levou vpředu, v taktu dva zkřížené kroky.

3. takt - a1: Krok křížený pravou vpředu přes levou, noha došlápne na 2/3 chodidla, špička vytočena do středu kruhu.

a2: Krok levou nohou vlevo stranou provedený sunem po přední části chodidla.

Poznámka: Je to vlastně přísunný krok stranou s křížením pravé nohy před levou nohou.

b1,2 = a1, 2.

Při těchto přísunných krocích s křížením pravé nohy vpředu jsou ženy natočeny mírně nalevo vpříč. Překřížené paže jsou asi ve výši prsou.

8. takt -b: Ženy dvěma kroky pravou-levou se otočí o 180° doleva (čelem do středu). Současně překládají překříženou levou ruku

se šátkem přes hlavu do původní polohy (po skončení obratu se drží za ruce se šátky v mírném odpažení).

9. - 12. takt: V postoji a držení jako na začátku tance se kolo otáčí cvalovými krůčky (dva v taktu) doprava, vykročí pravá noha vpravo stranou. Cvalové kroky se tančí po přední části chodidel.

12. takt -b: Místo posledního cvalového krůčku odrazem z pravé nohy a seskokem do stoje spojného ukončí cval.

13. - 16. takt = 9. - 12. takt, ale naopak a opačnou nohou.

Tančí jako v B. 26.

B.30 ŠLAPÁNÍ KLOBOUKU O SVATBĚ V OMIČÍCH (2:23.37)

Vivo

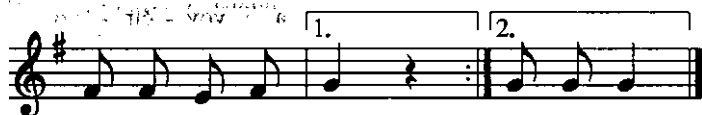
Ja - ká by to ham - ba by - la,
Že - na mu - že bít ne - mů - že,

kdy - by že - na mu - že bi - la,
pro - to - že ho ne - pře - mů - že,

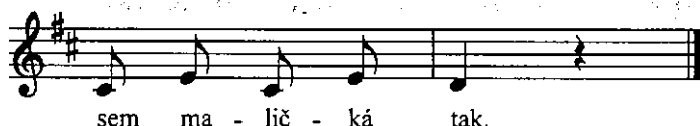
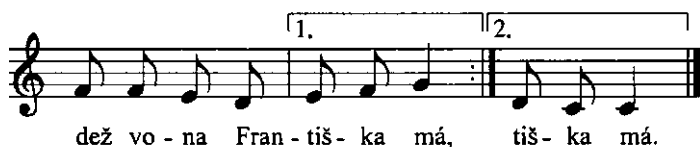

ja - ká by to ham - ba by - la,
že - na mu - že bít ne - mů - že,

kdy - by se jí dal.
pro - to - že ho

rá - da má.

Jesli vy mně pomůžete,
všeci za mnó polezete,
jesli vy mně pomůžete,
polezete tam.

Šlapání klobouku je starý svatební zvyk, který se udržoval v některých případech až do současné doby na západním Brněnsku a na sousedním Oslavansku a Náměštsku. Prováděl se po svatebním obědě. Družba dal povel k tomuto obřadu spojenému s tanečním projevem říkáním: *"Páni muzikanti, pozor na mě déte. Pan družba to dobře zařídí. Nejprve se stůl odklidí. Nechť je minet nebo landryš, kozarádyš nebo štajdyš. Budem všichni veselí! Vivat, páni muzikanti!"*

(Poznámka: Minet = menuet, landryš = lendler, kozarádyš = kozácká, štajdyš = štajeryš, štajerský - vesměs názvy tanců, tančených v těchto územích v 2. polovině 19. století, někdy ještě i počátkem tohoto století.)

Při tomto říkání se shromáždí chasa kolem družby a pomáhá mu plnit jeho příkazy: připraví stůl, z něhož se sklídilo nádobí od

oběda, a položí doprostřed široký starý pomačkaný širák, na kterém budou postupně tančit jednotlivé družičky a v závěru nevěsta.

Počínaje první družičkou vystupuje jedna po druhé na stůl. Chlapci i s družbou se rozestoupí kolem stolu a hlídají jednotlivá děvčata, která po předzpěvu taneční písně za hry hudby, která opakuje předzpívaný nápěv, šlapají po klobouku v rytmu taneční písně, otáčejí se kolem něho šlapákovými kroky atp. (volně improvizovaná taneční akce). Přitom se snaží v nestřeženém okamžiku odkopnout širák. Chlapci hlídají její počínání a odkopnutý širák se snaží zachytit. Shodí-li družička při tanci širák na zem je osvobozena od "výkupného", které vybírá jeden z mládenců do připraveného klobouku při sesazování družičky na zem dalšími dvěma mládenci. Zachytí-li chlapci odkopnutý širák, vrátí jej zpět na stůl a družička musí šlapat klobouk dále. Zpívá další píseň a tanec se opakuje. Jakmile dokončí tanec, sesadí ji chlapci na zem a ihned od ní vyberou výkupné. Poslední tančí nevěsta. Ženich se přiřadí k družbovi a ostatní chase a přihlíží k tomuto tanci, o kterém se říkalo žertem, že při něm symbolicky šlape nevěsta po mužském rozumu.

Pokud některá z družiček nebo i nevěsta nebyly zpěvačky, mohly si "najmout" třeba i některou starší kurážnější ženu, která buďto pouze zpívala za ně, anebo celý tanec tančila místo nich. Taneční písně byly vesměs žertovné popěvky ve 2/4 taktu a zhusta bylo jejich ostří satiricky zaměřeno na přítomné mládence a muže. Viz výše. Obvykle na začátku i na konci tance nebo po družbově přednesu na začátku zahrála hudba tuš.

V závěru šlapání klobouku tančí všechny páry včetně ženicha a nevěsty společný tanec. Někdy je to obkročák - šlapák - hambálek na píseň "Jaká by to hamba byla" nebo nějaký jiný příbuzný tanec. např. škopíček - "Nalej mlíko do škopíčku". Tanec zahájí družba se starosvatkou nebo s některou druhou ženou a k němu se ihned připojí všechny ostatní páry.

Postup tance škopíček:

1. Dvojice předzpívají taneční píseň.
2. Hudba opakuje předzpívaný nápěv k tanci.

Tančí dvojice v postavení čelem proti sobě. CH uchopí D oběma rukama v pase nebo kolem trupu - v podpaždí (prsty směrem k lopatkám). Ženy drží muže oběma rukama ze stran za

ramena, prsty rovněž směřují k lopatkám. V tomto postavení a držení tančí nejprve volným krokem (na první přehraní nápěvu).

1. takt - a: Oba nakročí proti sobě pravou nohou, špičky k sobě nebo těsně vedle sebe. noha na celém chodidle, koleno povolí.
b: Povolené pravé koleno odpěruje nahoru, levá noha došlápně zlehka na zem vedle pravého chodidla rovněž celou šlapkou.
Dvojice se pootočí asi o čtvrt kruhu.

2. - 8. takt = 1. takt.

Dvojice se otáčí zvolna kolem ve směru hodinových ručiček.

Hudba opakuje několikrát nápěv v rychlejším tempu. Dvojice se otáčejí stále na stejném místě rychlými přísunnými krůčky (2 v taktu). Vykračuje opět pravá noha, levá přísouvá po přední části chodidla. Špičky pravých nohou jsou stále u sebe na stejném místě.

Tančí a hrají členové souboru Omičan z Omic, nevěstu a ženicha Gabriela Wolfová (1972) a Miroslav Kroutil (1971), družbu Jaroslav Skoupý (1946) s Olgou Skoupou (1950), dále Rostislav Brim (1948) a Martina Brimová (1976). Miloš Brzobohatý (1952) a Hana Brzobohatá (1952), Jaroslav Kroutil (1940) a Miroslava Kroutilová (1942), Petr Nečas (1969) a Jitka Wolfová (1948), Miroslav Kroutil (1971) a Gabriela Wolfová (1972), muzika jako v B. 28.

B. 31 KUKANÁ I Z OMIC (2:27.05)

Allegretto

Nápěv tance je podložen textem "Boleslav, Boleslav, překrásný město...". Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem

u středu, D před CH. CH uchopí D zezadu oběma rukama za ramena, D ruce v bok.

1. takt: Dvojice postoupí krokem přísunným levou nohou vpřed s mírným natočením asi o 45° vlevo zevnitř. Krok přísunný je ukončen podřepem. D se natáčí hlavou i trupem doleva k CH. CH jakoby si D oběma rukama natáčel k sobě. Oba se přitom na sebe dívají ("kókajó se na sebe").
2. takt = 1. takt, ale naopak a opačnou nohou.
3. a 4. takt. 5. a 6., 7. a 8. takt = 1. - 2. takt.
9. - 11. takt: Dvojice se pustí a D se otáčí přešlapováním z nohy na nohu (obyčejnými hbitými kroky), vykročí levá noha doleva. Někdy jsou to až mírné skoky. CH tleská pravou dlaní do levé (v každém taktu dvakrát) a postupuje hbitou chůzí před ní, 2 kroky v taktu, vykročí levá noha.
12. takt: Dvojice se zastaví čelem proti sobě, CH levým, D pravým bokem do středu a oba - ruce v bok - se navzájem sobě pokloní na 1. dobu taktu.
13. - 16. takt = 9. - 12. takt, ale D se otáčí doprava, vykračuje pravou nohou. CH vykračuje opět levou nohou.

Tančí a hrají členové souboru Omičan z Omic Rostislav Brim (1948) a Pavla Kadelová (1974), Miloš Brzobohatý (1952) a Hana Brzobohatá (1952), Jaroslav Kroutil (1940) a Miroslava Kroutilová (1942), Jaroslav Skoupý (1946) a Olga Skoupá (1950), muzika jako v B. 28.

B. 32 KUKANÁ II Z OMIC (2:27.47)

Melodie jako v B. 31.

Tančí čtyři dvojice smíšené v držení ke kolovému tanci zavřeném, čelem do středu - postavení do kříže.

- 1.-2. takt: První a třetí dvojice si vymění čtyřmi cvalovými skoky (vykračuje vnější noha) místa. Při setkání si vyhýbají doprava. Na protějším místě se otočí posledním jedním až dvěma cvalovými kroky o 180° doleva (CH couvá). Druhá a čtvrtá dvojice stojí na místě.

- 3.-4. takt: Druhá a čtvrtá dvojice totéž co první a třetí dvojice v taktu 1.-2. První a třetí dvojice stojí na místě.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt, dvojice se vrací na svá místa.
9. - 16. takt: Dvojice cvaalem obtančí jednou kolem až na svá místa (v každém taktu dva kroky, vykročí vnější noha).

Tančí a hrají jako v B. 31.

B.33 MAZURKA I Z OMIC

Allegretto

(2:28.13)

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu, D po pravici CH. Dvojice se uchopí vnitřními rukama v pokrčení připažmo, vnější ruce v bok.

1. takt: Dvojice tančí jedním krokem vydupávané mazurky vpřed:
 - a: vydup vnější nohou (výpad),
 - b: přeskok na vnitřní nohu, která dopadne na místo kde stála prve vnější noha; vnější noha přitom se vymrští v koleně vpřed, chodidlo v přirozené poloze;
 - c: ještě jeden poskok na místě na vnitřní noze, vnější noha se poohne v koleně tak, že pata vnější nohy se přitáhne k holeni nohy poskakující.
2. takt: Třemi nízkými skoky přeběhne D na levou stranu CH s otočením kolem vlastní osy o 360° doleva, vykročí pravou (vnější) nohou. Dvojice uvolní přitom původní držení vnitřními rukama a CH přechytne levicí pokrčenou v lokti pravici D, volné ruce založí oba v bok. D nyní stojí po jeho levici, CH přitom přešlápne třemi kroky na místě, vykročí levou (vnější) nohou.
3. - 4. takt = 1. - 2. takt, ale naopak a opačnými nohama. D se vrací zpět na své původní místo.

Pohyby taktů 1. - 4. se opakují až do konce tance.

Tančí a hrají jako v B. 31.

B.34 MAZURKA II Z OMIC

Allegretto

(2:28.42)

Na - še hu - sa cho - dí bo - sa,
zá - bl jí to, by - la ro - sa, na - še hu - sa
chodí bo - sa, záblo jí to do no - hou.

Tančí dvojice smíšené po kruhu v držení polootevřeném, CH zády, D čelem do středu. Spojené vnější paže jsou volně napjaty do směru tance po kruhu.

- 1.-2. takt: Dvojice postoupí dvěma kroky mazurky vydupávané, vykročí vnější noha (popis kroku viz u mazurky I - B. 33).
3. - 4. takt: Dvojice se otočí na místě kolem společné osy o 360° doleva (CH couvá) šesti obyčejnými, mírně hopkavými kroky, vykročí vnější nohou: CH levou vzad, D pravou vpřed, spojené paže jsou v klidu.

Pohyby taktů 1. - 4. se opakují až do konce tance.

Tančí a hrají jako v B. 31.

B.35 ŽENSKÉ KOLO A REJ Z PRACE

(2:29.14)

Píseň Sívá holubičko, kdes byla - 4/4 takt.

Tančí dívky ve vázaném kruhu čelem dovnitř, drží se za ruce v odpažení.

1. sloka

1. -4. takt: Kolo se otáčí obyčejnou volnou chůzí vpravo kolem, na každou dobu taktu jeden krok (v taktu 4/4 se tančí čtyři kroky), vykročí pravá noha.
5. - 10. takt (3/4 takt): Dívky v kruhu se pustí, přechytnou se opačnými rukama a postupují po kruhu proti hodinovým ručičkám opět obyčejnou chůzí - nyní třemi kroky v taktu, vykračuje opět pravá noha. Nyní jsou natočeny zády do kruhu. V posledním taktu se zastaví a přechytnou se opět do původního držení čelem do středu kruhu.

2. sloka

Stejně jako první sloka, ale kolo se otáčí doleva a vykračuje levá noha.

Taneční rej, nápěv 2/4 - Hébéte se sukně na mně

Tančí dívky v otevřeném kruhu, držení navzájem za ruce v odpažení.

V rámci zpívané nebo hrané další melodie běhají dívky rejovitě v různých útvarech drobnými běhovými krůčky (dva v taktu). Rej vede první dívka vpravo v místě, kde se kruh rozpojil. Nejprve vede za sebou celý řetěz s probíháním brankami pod spojenými pažemi dívek, zvednutými nad hlavu - jednou brankou zevnitř kruhu, druhou dovnitř. Takto probíhá sama a vede i celý řetěz dívek za sebou buď všemi brankami anebo ob jednu dívku, často i nepravidelně, zevnitř a zpět dovnitř kruhu až k poslední brance v řetězu. Na jejím konci je dívka, která stála původně vedle ní. Při vlnovkovitém probíhání brankami oběhne první po proběhnutí poslední branky kolem poslední D v řetězu (své dřívější sousedky v kole) a přetočením celého řetězu ve směru proti hodinovým ručičkám vracejí se do původního kruhového útvaru.

Při dalším opakování nápěvu začíná nyní procházet jednotlivými brankami, počínaje svojí sousedkou po levé ruce, a to tak, že vběhne do branky, oběhne kolem své sousedky (celý kruh přitom v rytmu přešlapuje). Pak vběhne do další branky a vede opět obě další dívky za sebou. Takto postupně probíhá brankou třetí, čtvrtou atd. stále proti směru hodinových ručiček, vždy se vrací po proběhnutí branky a provedení celého řetězu brankou do svého původního postavení. Volnou pravou rukou se šátkem mává ve vzpažení. Občas si ona nebo celý kruh zavýskne.

Mohou ještě utvořit "šneka - spirálu", opět krouživými pohyby proti hodinovým ručičkám. Zpětným pohybem pak mohou spirálu rozvinout, přejít případně do vlnovek ("hada") a takto pak mohou zakončit rej odběhnutím z tanečního prostranství.

K celému rejovitému pobíhání - podobně jako při kolech - se pouze zpívávalo, nyní v souborovém a jevištním provedení se tyto rušnější části podkládají hudbou.

Tančí členky souboru Křenovák z Křenovic u Slavkova Olga Kračmarová (1959), Ludmila Macková (1964), Miroslava Mazlová (1960), Lenka Orálková (1959), Ilona Plachetková (1960), Lenka Štěpánková (1968), Jana Vinterová (1960) a Marcela Žampachová (1969), hraje muzika souboru Vrčka ze Šlapanic u Brna jako v B. 1.

B.36 ŽENSKÝ TANEC Z BLAŽOVIC (2:31.29)

Allegretto

Pás - la hu - sy na - de dvo - rem,
sa - ma se - dě - la, sa - ma se - dě - la
pod ja - vo - rem, — pod ja - vo - rem.

Pletla věnec olivový,
drobným jetelem, drobným jetelem
proplétaný, proplétaný.

Mezi rejovité tance dívek o přestávce u muziky za zpěvu příslušných písní patří i tanec Pásla husy z Blažovic. Dívky vytvoří v dvojstupu uprostřed sálu sudý počet dvojic. Liché dvojice mají na počátku tance obě ruce v bok, sudé se drží za vnitřní ruce v připažení, vnější ruce v bok. Celý dvojstup dívek se pohybuje mírně vpřed po přímce až na opačný konec sálu anebo po obvodu kruhu za sebou, všechny levým bokem do středu. Taneční pohyb lichých a sudých dvojic probíhal souběžně, každá skupina dvojic tančila jinak. Ve svém projevu se vždy po určitém počtu taktů střídaly.

Liché dvojice:

1. - 4. takt: Obě D se vzdalují čtyřmi přísunnými kroky ve valčíkovém rytmu od sebe - pravá D doprava, vykračuje pravou nohou vpravo stranou. Levá D doleva, vykračuje doleva vlevo stranou.
5. - 8. takt: Obě D se vracejí po stejné dráze zpět k sobě, rovněž čtyřmi přísunnými kroky. Nyní vykračují vnitřní nohy.

Sudé dvojice:

- 1.-8. takt: Obě D postupují vpřed osmi přísunnými kroky ve valčíkovém rytmu, vykračuje stále pravá noha (někdy vykračují obě vnější nohou: pravá pravou, levá levou).

V tuto dobu liché dvojice, které šly nejprve od sebe a vytvořily tím volný prostor pro průchod sudých dvojic, se vracejí zpět k sobě a uchopí se za vnitřní ruce. Tím si jednotlivé dvojice vyměnily místa i role.

9. - 16. takt = 1. - 8. takt, ale liché dvojice tančí nyní to, co prve sudé dvojice a naopak sudé to, co prve liché.

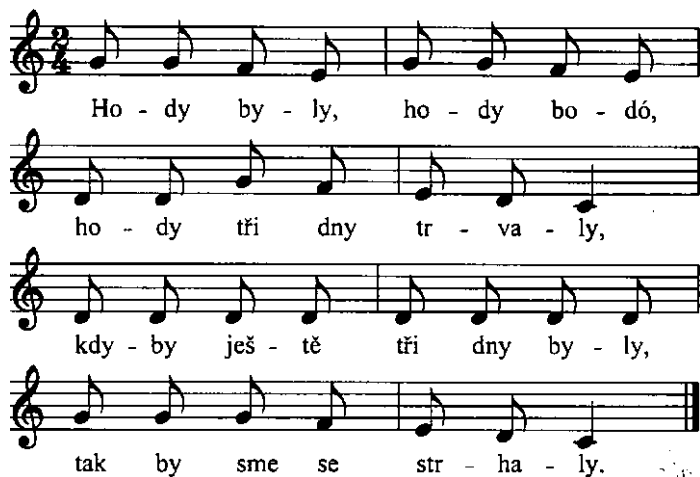
Takto se střídá taneční pohyb i jednotlivé útvary sudých a lichých dvojic až do konce tance.

Tančí a hrají jako v B. 35.

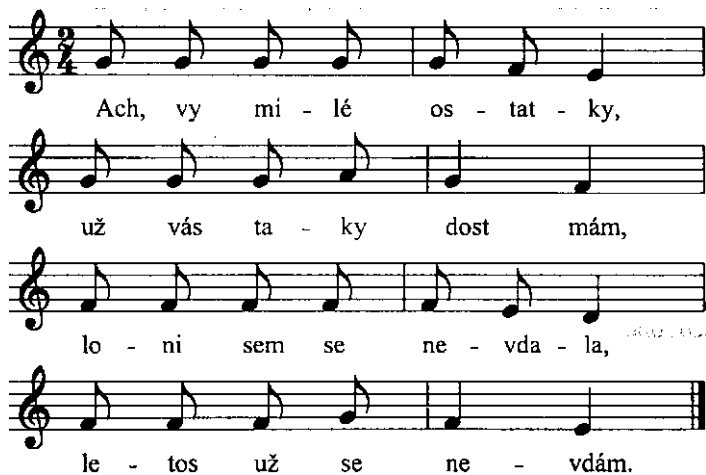
B.37 ŽENSKÝ HODOVÝ A OSTATKOVÝ REJ
Z TVAROŽNÉ

Con moto

(2:32.18)

Ho - dy by - ly, ho - dy bo - dó,
ho - dy tři dny tr - va - ly,
kdy - by ješ - tě tři dny by - ly,
tak by sme se str - ha - ly.

Ach, vy mí - lé os - tat - ky,
už vás ta - ky dost mám,
lo - ni sem se ne - vda - la,
le - tos už se ne - vdám.

Loni sem se mohla vdát, byla sem maličká,
letos bych se vdávala, nemám šohajčka.

Loni sem se mohla vdát, nechtěla sem ševce,
letos bych se vdávala, ani ten mě nechce.

Hodový rej dívek z Tvarožné - píseň Hody byly, hody budou - 2/4 takt

Děvčata v Tvarožné vytvořila o hodech o přestávce u muziky čtveřice (vždy dvě a dvě proti sobě, vzdáleny od sebe čtyři velké kroky). Dívky ve čtveřicích se drží navzájem za ruce vzadu křížem. Za zpěvu hodové písně běhaly jednotlivé čtveřice vždy čtyřmi drobnými běhovými krůčky k sobě (1. - 2. takt), vykročí pravá noha, a čtyřmi běhovými krůčky vzad (3.-4. takt), vykročí opět pravá noha. Při pohybu vpřed někdy dívky v první době taktu i vyduply výkročnou nohou a mírně se předklonily.

Ostatkový rej dívek z Tvarožné - píseň Ach, vy milé ostatky - 2/4 takt

1. sloka

Děvčata se otáčejí běhovými krůčky v kroužcích po čtyřech dívkách, držení za ruce v mírném odpažení. Kroužky se otáčejí doprava běhovými krůčky, vykračuje pravá noha.

2. sloka

Čtveřice dívek v kroužcích se natočí čelem do středu.

- 1.-2. takt: Dívky běží čtyřmi drobnými krůčky až těsně k sobě do středu kruhu, vykročí pravá noha. Spojené paže obloukem zdola vpřed pokrčí předpažmo.
3. -4. takt: Dívky běží čtyřmi krůčky vzad, vykračuje pravá noha. Spojené paže se napínají ze skrčení předpažmo obloukem do mírného zapažení.
5. - 8. takt = 1.-4. takt.

Při třetí sloce se všechny kroužky běhovými krůčky s otáčením doprava v jednom místě uvolní a postupně se spojují do jednoho velkého kruhu, ve kterém pak pohybem proti hodinovým ručičkám tančí až do konce sloky běhovými krůčky. Stále vykračuje pravá noha. Po skončení tance se pustí, natočí se čelem do kruhu, zvednou pravice a typicky brněnským způsobem vyskájí.

Tančí a hrají jako v B. 35.

B.38 HANÁCKÁ (BLATSKÁ) OD SLAVKOVA
(REKONSTRUKCE)
(2:33.04)

Moderato

Synáčku můj milý, a já prosím tebe,
rač mě sebou vzítí do věčného nebe.

Tančí dvojice smíšené po kruhu, levým bokem do středu, D po pravici CH. Drží se za vnitřní ruce v připázení, vnější ruce D v bok, CH založenu hřbetem za zády.

Tanec je rekonstruován podle záznamů F. Sušila. Jde o starobylou hanáckou - blatskou z okolí Slavkova u Brna. U hanácké se v každém taktu postupovalo třemi kroky buďto vpřed nebo vzad. Někdy se postupovalo ve více taktech vpřed, např. ve třech taktech, a stejným počtem vzad. U tohoto tance podotýká Sušil, že dvojice postupovaly vždy osmi kroky vpřed a osmi vzad. V posledním taktu vždy na třetí dobu stály dvojice na místě.

Píseň "hanácká svatá" s textem Když milý Kristus Pán začíná předtaktím, v tomto předtakti a podobně i v závěru třídobých taktů písně vlastně začínal taneční krok přípravou dvojice k tanečnímu kroku v následujícím taktu.

1. takt: Dvojice postoupí třemi drobnými krůčky vpřed, vykročí pravá.
2. takt = 1. takt, ale vykročí levá noha.
3. takt - a, b: Dvojice postoupí ještě dvěma kroky vpřed, vykročí pravá.
c: Výdrž ve stojí spojném.

4. takt: Dvojice se vrací zpět třemi krůčky, vykračuje levá noha.
 5. takt = 4. takt, ale opačnou nohou (pravou).
 6. takt - a,b: Dva kroky vzad levou, pravou (pravá přikročí k levé).
 c: Výdrž ve stoji spojném.
 Takto se tančí až do konce písně.

Tančí členové souboru Křenovák z Křenovic u Slavkova Jiří Andrášy (1973) a Marcela Žampachová (1969), Pavel Kopeček (1976) a Lenka Štěpánková (1968), Hanuš Mazel (1957) a Olga Kráčmarová (1959), Petr Sklenář (1962) a Lenka Orálková (1959), sólo zpívá Alois Randýsek (1953), hraje muzika souboru Vrčka ze Slapanic u Brna jako v B. 1.

B.39 HANÁCKÁ "NA TŘI KROKY" Z BRNĚNSKA (2:35.14)

Moderato

Já na svě - tě zar - mó - ce - ná
 o - de všech sem o - puš - tě - ná,
 ne - mám v svě - tě žád - né - ho,
 kro - mě Já - na sva - té - ho.

Nemám kdo by orodoval,
 za mne bohu stížnost podal
 proti utrhačům zlým,
 bezbožným, nešlechetným.

Jde o další druh hanácké z Brněnska, tančené podle Sušila rovněž na "svatou píseň".

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu, D po pravici CH. Držení stejné jako u hanácké blatské ze Slavkovska, viz B.38.

Po celý tanec v lichých taktech postupovaly dvojice třemi krůčky vpřed, na každou dobu taktu jeden. První krok byl vždy poněkud delší, druhý kratší a třetí na místě. V lichých taktech vykročovala pravá noha vpřed a v sudých taktech levá noha vzad. Kroky vzad byly kratší než kroky vpřed. Dvojice tedy postupovala mírně při tanci dopředu. Taneční kroky byly našlapovány zlehka přes přední část chodidla a byly provedeny s mírným pohupem.

Tančí členové souboru Křenovák z Křenovic u Slavkova Milan Blažek (1974) a Ilona Plachetková (1960), Zdeněk Mixa (1971) a Miroslava Mazlová (1960), Eduard Spáčil (1968) a Ludmila Macková (1964), Igor Vinter (1958) a Jana Vinterová (1960), hraje muzika souboru Vrčka ze Šlapanic u Brna jako v B. 1.

B.40 MAREFSKÁ I OD SLAVKOVA (2:36.25)

Allegretto

Za - toč se mně, ga - lá - neč - ko,
a já se ti ne - za - to - čím,
na dob - rú noc do - ko - la,
já mu - sím jít do po - la,
do po - leč - ka ši - ré - ho, ne - vi - dět tam

Tančí dvojice smíšené po kruhu, CH zády, D čelem do středu. CH drží D oběma rukama v pase. D položí obě ruce zpředu na jeho ramena. Paže D se volně opírají shora o paže CH.

1.-3. takt: Dvojice se otočí o jeden a půl kola vpravo třemi kroky skočné polky, CH vykračuje levou, D pravou nohou. Krok je proveden vždy došlápnutím výkročné nohy shora s potřásáním a mírným poskokem.

4. takt: Dvojice je nyní v postavení D zády do kruhu.

a: CH zvedne D, D se odrazí oběma nohama od země a vzepře se rukama o ramena CH.

b: CH postaví D na zem.

5. - 8. takt = 1.-4. takt, v 8. taktu je nyní CH zády do středu a D čelem jako na počátku tance.

Takto se tančí až do konce nápěvu.

Tančí členové souboru Křenovák z Křenovic u Slavkova Jiří Andrášy (1973) a Marcela Žampachová (1969), Milan Blažek (1974) a Ilona Plachetková (1960), Pavel Kopeček (1976) a Lenka Štěpánková (1968), Hanuš Mazel (1957) a Olga Kráčmarová (1959), Petr Sklenář (1962) a Lenka Orálková (1959), Eduard Spáčil (1968) a Ludmila Macková (1964), Igor Vinter (1958) a Jana Vinterová (1960), hraje muzika souboru Vrčka ze Šlapanic u Brna jako v B. 1.

B.41 MAREFSKÁ II OD SLAVKOVA (2:37.14)

Píseň jako v B. 40.

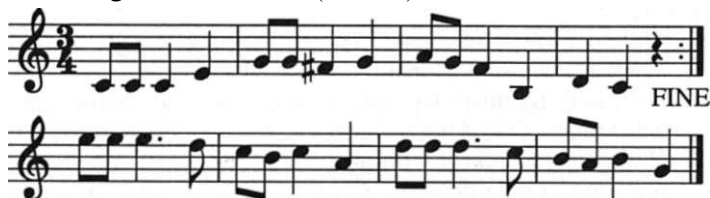
Tančí se jako marefská I (B. 40), ale ve 4. taktu vždy přenese při výskoku D CH tanečnici s otočením o půl kola doprava do postavení jako na začátku tance.

Tančí členové souboru Křenovák z Křenovic u Slavkova Milan Blažek (1974) a Ilona Plachetková (1960), Hanuš Mazel (1957) a Olga Kráčmarová (1959), hraje muzika souboru Vřčka ze Šlapanic u Brna jako v B. 1.

B.42 MAZURKA Z PRACE

Allegretto

(2:38.03)

D.C. al FINE senza rep.

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu, D po pravici CH. CH uchopí levici shora levici D předpažmo, hřbety obou rukou nahoře. Pravé ruce založeny v bok.

1. - 3. takt: Dvojice tančí prudkou vydupávanou mazurku vpřed:
 - a: Vykročí pravá noha výdupem vpřed, levá noha odmrští vzad do poohnutí zánožmo.
 - b: Přeskok na levou nohu na místo kde stála prve pravá noha, pravá noha vymrští v kolenně prudce vpřed do přednožení mírně dolů, špička napjata.
 - c: Ještě jeden poskok na levé noze, pravá přitáhne špičkou k holeni levé nohy, koleno vysoko pokrčeno, špička napjata.
2. - 3. takt = 1. takt.
4. takt: D přebíhá předem třemi klusovými kroky k levému boku CH s otočením kolem vlastní osy o 360° a přechytnou se za pravé ruce, levé v bok, CH přitom přešlapuje třemi krůčky na místě.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt, ale opačnými nohama, v 8. taktu přebíhá D zpět k pravému boku CH s otočením o 360° doprava, CH přešlapuje třemi krůčky na místě.

Takto až do konce tance.

Tančí členové souboru Křenovák z Křenovic u Slavkova Jiří Andrášy (1973) a Marcela Žampachová (1969), Pavel Kopeček (1976) a Lenka Štěpánková (1968), Hanuš Mazel (1957) a Olga Kráčmarová (1959), Petr Sklenář (1962) a Lenka Orálková (1959), hraje muzika souboru Vřčka ze Šlapanic u Brna jako v B. 1.

B.43 TROJÁK I A II Z KORYČAN

(2:38.54)

Melodie jako v B. 40.

Tančí dvojice smíšené po kruhu v držení ke kolovému tanci polootevřeném, CH uvnitř, D vně. Spojené paže směřují vpřed po kruhu.

I. variant:

1. takt -a: Poskok na místě na vnitřní noze, vnější se dotkne špičkou země šikmo zevnitř.
b: Poskok na místě na vnitřní noze, vnější se dotkne špičkou země přednožmo dovnitř (špičky CH a D se téměř dotýkají).
2. takt: Dvojice se otočí jedním krokem houpavé a mírně skočné polky o půl kola doprava. CH vykročí levou, D pravou nohou (vnější).
3. takt = 1. takt, ale v postavení D uvnitř, CH vně a opačnou nohou ("trojhran" opisuje D levou, CH pravou nohou).
4. takt = 2. takt, ale opačnou nohou. Dvojice by měla skončit v původním postavení.

Takto se tančí až do konce nápěvu.

II. variant

Tančí se ve stejném držení a postavení, jako u prvního variantu.

1. takt -a: Poskok na místě na vnitřní noze, vnější vykopne šikmo přednožmo zevnitř mírně dolů. Špička vykopnuté nohy není napjata, ale pata směřuje dolů a špička šikmo vzhůru zevnitř.
b: Poskok na místě na vnitřní noze, vnější švihem ohne v kolenně šikmo dovnitř křížem před nohu stojnou. Špička pokrčené nohy není napjata, ale ve stejné poloze jako v a) (pata je těsně u kolena a špička vnější nohy míří šikmo zevnitř dolů).
2. takt: Dvojice se otočí jedním krokem houpavé a mírně skočné polky o půl kola doprava. CH vykročí levou, D pravou nohou (vnější).
3. takt = 1. takt, ale v postavení D uvnitř, CH vně a opačnou nohou.
4. takt = 2. takt, ale opačnou nohou. Dvojice by měla skončit v původním postavení.

Takto se tančí až do konce nápěvu

Tančí členové souboru Křenovák z Křenovic u Slavkova jako v B. 40, navíc Zdeněk Mixa (1971) a Miroslava Mazlová (1960), hraje muzika souboru Vrčka ze Šlapanic u Brna jako v B. 1.

Literatura

- Bakeš, F. X.: *Staré zpěvy národní při výstavní slavnosti ve Velkém Ořechově*. (1888)
- Bakešová, L.: *Babička Anna Párová*. In: Věstník učitelek ručních prací. roč. VI, čís. 9, str. 70, Praha, listopad 1917. Též. čís. 10, s. 79.
- Bakešová, L.: *Bměnsko-Podhorácko*. Věstník učitelek ručních prací, roč. VI, čís. 1, s. 6, Praha, leden 1917. Též čís. 3, s. 23 a čís. 4, s. 31.
- Bakešová, L.: *Královničky*. In: Obzor 1889, s. 180n.
- Bakešová, L.: *Národní svatba*. Moravská Orlice 1890, č. 62.
- Bakešová, L.: *O kulturním významu tanců národních*. Moravské listy 1901, č. 4
- Bakešová, L.: *Typy Brněnska-Podhorácka*. Náš "dudáček" - poctivec. In: Věstník učitelek ručních prací, roč. VI, čís. 6, s. 46, Praha, červen 1917.
- Bakešová, L.: *Vzpomínky Lucie Bakešové*. In: Památník Sokola v Ořechově 1929, s. 22n.
- Bakešová, L.: *Zvykoslovná úvaha o Moraně*. Časopis Vlastenec-kého spolku musejního v Olomouci, roč. XX, 1903, s. 95n.
- Bakešová, L.: *Zvyky jarní a obyčeje velikonoční*. (Vynášení "smrti". Vítání jara. Mrskut. Královničky troubské. Honění krále.) Moravský rok. Proveden v pondělí dne 29. června 1914 v Brně. - Tamtéž str. 11: Právo ve Šlapanicích, s.11; Dožatá-Žabovřesky, s. 46n.
- Bakešová, L. - Běhálková, X. - Janáček, L. - Zeman, M.: *Národní tance na Moravě*, sešit I. a II. Brno 1891, sešit III. Brno 1893. - Znovu vyšlo v SNKLHU, Praha 1953 a v Supraphonu, Praha 1977. (V posledních dvou vydáních s choreografickými prepisy tanců od Maryny Úlehlové - Hradilové.)
- Bartoš, F.: *Moravská svatba*. Praha 1892.
- Bartoš, F.: *Moravský lid*. Telč 1892. (Hody: s. 62n - Líšeň, s. 69n - Brněnsko)
- Bartoš, F.: *Národní písně moravské*. Brno 1889.
- Bartoš, F.: *Nové národní písně moravské*. Brno 1882.
- Bartoš, F.: *Zpráva o rukopisných sbírkách národních písní moravských z r. 1819, chovaných ve Františkově Musei v Brně*. In: *Časopis Museum Francisceum Annales 1895*. Brunae 1896.

- Bartoš, F. - Janáček, L.: *Národní písně moravské*. Praha 1901.
- Bartoš, F. - Mašíček, C.: *Líšeň*, Brno 1902. (Zvl. otisk Časopisu Matice moravské, roč. XXVI, 1902.)
- Bimková, M.: *Písně a tance ze Slavkovska*. Vyškov 1983.
- Bufková - Wanklová, K.: *Národopisné záznamy z Babic*. In: Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci, I. roč., 1884, s. 244n.
- Černík, J.: *Vonička lidových písní z Brněnska*. Praha 1951.
- Dívčí besedy*. Vydala Ženská útulna v Brně, 1904 - 1905. (M. j. i příspěvky L. Bakešové, otiskované v jednotlivých sešitech pod názvem Staré hry a tance naší mládeže na Moravě. Srovnej též Bakešová, L., Úvodem (k národopisným článkům z Brněnska) ve Věstníku učitelek ručních prací, roč. V, Praha 1916, str. 82n.
- Dostálík, J.: *Lidové písně z Brněnska*. Brno 1981.
- Havelková, V.: *Královničky*. In: Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci, roč. VI, 1889, str. 12n. (Popis zvyku, nápěvy, tance.)
- Homolková, Š.: *Jak si hrají děti v Ořechově*. Uspořádala, doplnila a k vydání připravila Z. Jelínková. OKS Brno-venkov 1984.
- Hrabalová, O.: *Průvodce písňovými rukopisnými sbírkami ÚEF ČSAV*, pracoviště v Brně. Díl 1. a 2., Brno 1983.
- Janovský, R.: *Nejstarší královnička na Moravě zemřela*. In: Od Horácka k Podyjí, s. 154n.
- Jelínková, Z.: *Kola, reje a taneční hry na Brněnsku a Oslavansku*. KDO Brno 1958.
- Jelínková, Z.: *Královničky z Tišnovska a Velkobíteška*. OKS Brno-venkov, nedatováno (1988).
- Jelínková, Z.: *Lidové tance a taneční hry na Brněnsku*. MKS S. K. Neumanna, Brno 1974. Reedice tamtéž r. 1978.
- Jelínková, Z.: *Lidové tance Brněnska, Hané, Horácka*. KDO Brno, 1959. (Hanácké tance zpracovala L. Mátlová.)
- Jelínková, Z.: *Lidové tance z Tišnovska*. OKS Brno-venkov, 1989.
- Jelínková, Z.: *Lidový tanec na Moravě a ve Slezsku ve sběratelském a publikačním díle Františka Bartoše*. In: Slovácko XXX, 1988, s. 147n.
- Jelínková, Z.: *Lidový tanec na Brněnsku v pramenech 19. století*. MKS SKN, Brno 1980. Reedice tamtéž, 1983.
- Jelínková, Z.: *Lidový tanec ve Velkém Brně a na Brněnsku*. In: Brno v minulosti a dnes II. Brno 1959, str. 178n.

- Jelínková, Z.: *Národopisné slavnosti Brněnska*. (Ke kořenům původu a rozšíření národopisných slavností na Brněnsku.) In: Město, prostor, lidé, slavnosti: Sborník příspěvků X. strážnického sympozia (18.-19.10.1983), Uh. Hradiště 1990, s. 283n.
- Jelínková, Z.: *O výzkumu lidových tanců na Moravě a ve Slezsku*. In: Lidový tanec, píseň a hudba v tradici a současné praxi. Sborník příspěvků z 12. etnomusikologického semináře (Valtice 17. - 19. 7. 1982). KKS Brno 1983, s. 25n.
- Jelínková, Z.: *Ohlas jinonárodních tanců v našem lidovém a společenském tanci*. Rkp.
- Jelínková, Z.: *Písňový materiál s popisy tanců*. Z archivu Kabinetu pro lidovou píseň v Brně. Krajské internátní školení v Boskovicih 12. - 18. 7. 1952. Vyd. OKKNV Brno, 1952. Druhé opravené vydání 1953. (Tance z Brněnska, s. 23-56.)
- Jelínková, Z.: *Tance na Náměšťsku a Oslavansku*. OKS Třebíč, 1976.
- Jelínková, Z.: *Tanec hanácká a jeho druhy a formy na území Moravy*. In: Živý odkaz Karla Vetterle (1898-1979), Brno 1993, s. 37n.
- Jelínková, Z.: *Za našo rajó*. Dětské hry a říkadla z Brna. MKS SKN Brno, 1982. (Edice dětského folklóru, sešit I.-V.)
- Jelínková, Z.: *Zaniklý svatební tanec "šlapání klobouku" na Náměšťsku, Moravskokrumlovsko a v přilehlých územích*. In: Naším krajem 2, 1990, s. 44n. Vydalo Západoomoravské muzeum v Třebíči, 1990
- Jelínková, Z.: *Zprávy o lidovém tanci a hudbě na Moravě a ve Slezsku v Bartošově pozůstalosti*. In: Slovácko XXIX, 1987, s. 89-106.
- Jelínková, Z.: *Lidový tanec na Moravě a ve Slezsku ve sběratelském a publikačním díle Františka Bartoše*. In: Slovácko XXX, 1988, str. 147-154.
- Jelínková, Z.: *Zvyky, písně, tance a hry z Babic u Brna*. OKS Brno-venkov, 1986.
- Jelínková, Z.: *Národopisné slavnosti Brněnska*. (Ke kořenům původu a rozšíření národopisných slavností na Brněnsku.) In: Město, prostor, lidé, slavnosti. Sborník příspěvků X. strážnického sympozia (18. - 19. 10. 1983). Uherské Hradiště, Slovácké muzeum 1990, s. 283 - 291.

- Jelínková, Z.: *Vzpomínáme stého výročí národopisné výstavky v Ořechově u Brna*. In: Brněnsko tančí a zpívá. Vydalo Kulturní a informační centrum města Brna, 1992. s. 3 - 10.
- Jurášek, J.: *Lidové písně z Brněnska*. Brno 1981.
- Kocman, M.: *Lidové písně z Třebuska*. Brno 1895.
- Kovář, E.: *Přehled dějin folkloristiky (do roku 1894)*. In: Národopisný sborník československý 1, Praha 1897, s. 102n: Lidozpyt u Čechův (mj. i o L. Bakešové, X. Běhálkové, L. Janáčkovi a o tancích).
- Kubíček, V.: *Kronika obce Hrušovan 1252 - 1925*. Vlastním nákladem, nedat.
- Laudová, H.: *Lidový oděv, tanec a hudba na Moravě podle archívního materiálu z roku 1836*. In: Český lid 45, 1958, s. 159 - 162.
- Laudová, H.: *Nevyužité rukopisné sběratelské záznamy Františka Sušila*. In: Český lid 55, 1968, s. 325n.
- Letáčky Ženské útulny v Brně*. Vycházelo od roku 1904 do roku 1939.
- Národopisná výstavka v Ořechově*. Brno 1892.
- Národopisná výstavka v Třebusku*. Brno 1894.
- Němcová, M.: *Lidové tance v dívčím tělocviku*. Praha 1919.
- Oháňková, K. - Poš, J.: *Národní tanec ve výchově tělesné*. Lysá n. Labem, I. vydání 1913, II. vydání. III. vydání
- Pokorný, K.: *Slatina - naše školní obec*. Brno 1936.
- Polcár, dr.: *Moravská svařba*. Dle starých zvyků v Třebusku a Bosonohách sestavil dr. Polcár. Vydala Tělocvičná jednota Sokol v Bosonohách. Nedatováno.
- Sachár, J. L.: *Královničky*. Staré národní tance obřadní se zpěvy. Pro klavír upravil a popsal J. L. Sachár. V Brně 1889.
- Sigmund-Haberský: *Královničky*. Nedatováno.
- Sigmund-Haberský: *Národní tance moravské*. Praha, nedatováno.
- Sirovátka, O. a kolektiv: *Město pod Špilberkem*. O lidové kultuře, tradicích a životě lidí v Brně. Brno 1993. (kap. 11 - A. Sulitka, Výroční zvyky a slavnosti; 16 - M. Toncrová, Zpěv a hudba; 17 - Z. Jelínková, Lidový tanec; 18 - Z. Jelínková - J. M. Krist, Soubory lidových písní a tanců; 19 - R. Jeřábek, Brno - centrum národopisné práce na Moravě.)
- Slavík, F.: *Paměti obce Babic u Brna*. In: Selský archiv I, 1902, s. 155.

- Slavík, F. A.: *Tuřany u Brna*. In: Časopis Matice moravské, 21, 1897, s. 70 - 75.
- Slavík, F. A.: *Slavnosti a obyčeje lidové z Moravy na Národopisné výstavě československé v Praze 1895*.
- Smrž, E.: *Bosonohy*. Rok života osady Brněnského kraje. Bosonohy 1928.
- Sušil, F.: *Moravské národní písně*. Brno 1835.
- Sušil, F.: *Moravské národní písně*. Sbírka nová. Brno 1840.
- Sušil, F.: *Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými*. Vydání II. - Brno 1860. Vydání IV. - Praha 1951.
- Svoboda, F.: *Lidové tance z Líšně*. Praha 1954.
- Štěpánek, V.: *Národopis obce*. In: Drásev 1238-1988, Drásev 1988.
- Toncrová, M.: *Zpěvník lidových písní z Brna*. Brno 1995.
- Troubské královničky*. In: Zeitschrift für österreichische Volkskunde 1 (1896), s. 134.
- Troubsko 1237-1987*. Sborník vydaný k 750. výročí první písemné zprávy v obci. Zpracoval autorský kolektiv za redakce Václava Štěpánka a Libora Jana. MNV Troubsko, 1987.
- Uhlíř, B.: *Šlapanice u Brna*. 1924.
- Urubková, J.: *Proměny způsobu lidového života v příměstské vesnici (Líšeň)*. Diplomová práce na FF UJEP v Brně, 1985. I. Kapitola - Hody.
- Vetterl, K.: K historii hanáckého tance "cófavá". In: Český lid 46, 1959, s. 277n.
- Vetterl, K.: *Volkslied- Sammelergebnisse in Mähren und Schlesien aus dem Jahre 1819*. In: Sborník prací FF UJEP v Brně, H 8, 1973/74, str. 95n.
- Zrzavý, J.: *Jan Zrzavý vzpomíná na dětství, domov a mladá léta*. Praha 1971.

Vlastivěda Moravská, II. Místopis

- Knies, J.: *Blanský okres*. Brno 1902.
- Kratochvíl, A.: *Ivančický okres*. Brno 1904.
- Kratochvíl, A.: *Židlochovický okres*. Brno 1910.
- Ličman, A.: *Slavkovský okres*. Brno 1921.
- Slavík, F. A.: *Brněnský okres*. Brno 1897.

Resumé

Brněnsko, with the metropolis of Brno in the centre, covers the area among the regions of Haná, Horácko and Slovácko. With the gradual growth of the city, formally separated agricultural communities around the city have become suburban parts. Most of them have kept old traditions - the folk costumes, some folk customs and festivals. In particular, they are so called "young" feast and the "old" feast (in some districts the feasts called "babské" /"womanish"/ are held instead of the "old" ones), Shrovetide and the spring procession with "smrtka" (the Reaper) and with "májíček" (a may-pole). In the places where the traditional Shrovetide carnivals are not preserved, balls in folk costumes are held. Original folk costumes are often replaced by more common and easier attainable costumes of the Kyjov district. A typical folk dance repertoire, performed at these events, is the dance suite called "beseda" (the Czech and Moravian variant) and at least one of the original local dances. But even in the case when none of the local figure dances or dancing games is performed, "rounds", danced by women and men, are never omitted. They are performed by the male and female dancers either separately or together, accompanied with various songs. (A.12, A.20, A.21, B.9, B.10, B.11, B.27, B.28, B.29, B.35). At the beginning of the village feast, after gathering the village youth around the may-pole, the festive "round" is danced, accompanied with the song "Ta komínská/tuřanská/jundrovská.../ mája tenká, viděl jsem je ze Špilberka /=Špilberka/" ("The may-pole of Komín/Tuřany/Jundrov.../ is very slender, I could see it from Špilberk") (A.12). Then the rounds of various kinds and steps are danced during each interval between dances. In case when there are more rounds (concentric rounds) each of the rounds usually turns in the opposite direction (e.g.B.11). As soon as musicians start to play again, the rounds turn swiftly once more and then male dancers choose their partners from the round. The dancing events on the occasion of the village feasts and Shrovetide follow deep-rooted rules of the tradition. "Stárek", a young men who is elected by the village youth every year, looks after complying with this traditions (e.g. A.11, A.18, B.1). Both ceremoniousness connected with cheer (with typical huzzas of men, women and girls), and holding to old folk costumes witness that the tradition is still living. This is proved by the research of folk songs and dances which has been done since the 50 of this century.

The conception of Brněnsko covers particularly the suburbs and the nearest environs of Brno. Sometimes the region of "greater" Brněnsko is mentioned, extending to the north-east as far as the periphery of the uplands of Dražanská Vysočina and farther to the towns of Vyškov and Slavkov near Brno, to the south as far as Klobouky near Brno. In the west it stretches to Rosice, Oslavany and Ivančice.

Both central Brněnsko and that with the surrounding suburbs form, as far as the folk costumes, songs, dances and music are concerned, a unique region which is, according to a large number of elements typical for the Haná region, often called the region of the Brno Hanáks.

Lucie Bakešová with František Xaver Bakeš, her husband, attracted attention to the ethnography and folklore of Brněnsko at the end of the 80s of the last century, especially with their ethnographical exhibition and festival, held in Ořechovičky, a part of Velký Ořechov (now Ořechov near Brno), on 15th July 1888 on the occasion of the conference organized by Vlastenecký musejní spolek olomoucký (the Patriotic Museum Association of Olomouc). In the period of preparations for the Czech-Slavonic Ethnographical Exposition in Prague in 1895, another exhibition and festival (28th August 1892) were arranged there and at the same time a new ethnographical centre arose in Troubsko, headed by local teachers Konstantin Sojka and Metoděj Kocman. In Troubsko, the exhibition and festival were held on 1st July 1894 and, among folk dances and customs, some local dances were performed there. The dances worth mentioning are the wedding dance "kohótek" ("little cock" - B.20), the "stáreks" sharpening of sabres while "walking around a ram" and the dance called "husarský" ("hussar's dance" - B.19), which are parts of the village feast ceremonies, and "troubské královničky" dance ("Troubsko princesses' dance" - B.21).

In the region of Brněnsko, as well as in Horácko and especially in Haná, the dance "hanácká" ("dance of Haná") which was sometimes called "cófavá" ("back-dancing") or "hanácký tanec" was known in the 17th and 18th century. It became a subject of interest of some Czech and foreign composers of that time. The oldest information about this dance is from the environs of Slavkov at Brno from the year 1755. The source of the information is the report about the Empress Maria Theresia's stay in Moravia. As late as the beginning of the 19th century it was danced in Brněnsko and recorded in Guberniální sbírka (Government digest) from the year 1819 as one of the most frequent dances. The annotations which can be often found with the recordings of the dance are saying that it is a very old dance, being performed for 50 or 100 years. In the 18th century, apart from "hanácká", the folk "minuet" (called also "minet") appeared in central and western Moravia. Its existence in Brněnsko is evident from the wedding declamation which was accompanying the performing of the wedding ceremony on the occasion of Ořechov festival in 1888 (see "říkání" in B.30).

The dance of "hanácká" has, in respect to the choreography and the dance steps, a lot of variants and names in Brněnsko: "vláčitá" (in the villages of Zábřdovice-A.1, Maloměřice-A.3, Kuřim-B.8), "moravská" (in Obřany and Maloměřice-A.2), "hanácká" - "blatská" (in the Slavkov

district-B.38), "hanácká na tři kroky"("three-step dance of Haná"- B.39) and others.

Other ancient dances, known both from Guberniální sbírka from 1819 and from the recordings made by František Sušil in the 20s and 30s of the last century, are the two-four time "skočná" (A.5) and the men's dance "čapatá" (A.6) with special elements suggesting some dances of other folk regions, for example "odzemek", a typical dance of the Valašsko region, and "hajduk" (A.10), written down by František Svoboda at the end of the 19th century, according to the rendering of the dance by shepherds from Líšeň, or "bandits' dance" from Uherskobrodsko in Moravian-Slovakia. It also resembles "lašský skok", a typical dance of the Beskydy Mountains. A vigorous and lively dance called "holán" or "hulán" (A.4, A.32, B.7) belongs to this sort of dances as well. It is still danced in Líšeň in the same way as it was recorded by František Sušil in Obřany and Maloměřice 170 years ago. We can say that a great number of figure dances in Brněnsko were living as late as the beginning of the 20th century: "kozácká" (A.8), "zahradnická" (A.15-16), "kalamajka", "kanafaska", "židovská", "sekerenka" (B.24), "ševcovská" (A.26), "kovářská" (B.3) and others. The heritage of the last century is represented by the dances and dance games, such as "pometlová" (a dance with a broom), "Eliška", "hubičková", "Červená, bílá růžička", and other dances.

A lot of dances, collected by L.Bakešová, did not survive. Líšeň is the place where unique recordings were made by František Svoboda, a collector and a bandmaster. His transcripts of dances has no analogy to be found in the near or wide vicinity of Líšeň, a small town which was exposed to various influences. It is evident from some pieces of music, having several parts, from some texts of songs intended for dance and from the movement and choreographical conception that the influences were not of folklore character. Compared with previous recordings made by Bartoš and Mašíček, the number of dances published by Svoboda is much greater (they are recorded on the video-cassette, provided with the codes A.7, A.9-10, A.29-40). It is advisable to remark that most of the dances "written down" by Svoboda got popularity due to numerous folk festivals and other events, and in this way they gradually became a part of folklore repertoire. Comparing the present way of rendering these dances with the recordings by Svoboda, published in 1954, we find out that some of the dances have changed because of the different conception of trainers who practised them.

In 1951 the modern professional research of folk dances in Brněnsko was begun in Komín, in a special and remarkable locality. Another interesting spot of folklore and ethnographical activity was in Tuřany. Apart from Líšeň, mentioned above, Jundrov, Troubsko, Ochoz, and Střelice belonged to the most active communities. Besides common round dances (such as Viennese waltz, polka, třasák- A. 14, mazurka -

A.22-24, B.5, B.33-34, B.42, šotyška- A.25, A.27, A.39, B.13, kvapík) everywhere (in other villages as well) folk dances were performed. Although some of them disappeared from dancing events, they were preserved owing to those who remembered them. This enabled to write down a lot of figure dances, dance games and, above all, various sorts of dance rounds (A.28, B.26, B.35, B.37).

Ceremonial dances, worth mentioning, are "stínání berana" ("the beheading of a ram"- B. 19), "masopustní právo žen" ("the women's Shrovetide privilege"-A. 19), "ostatková zábava pod právem" ("the Shrovetide dancing under the privilege" - B.1), the wedding dance "holóbek" ("darling" - B.15), "Oj, na krakovským mostě" ("On the bridge of Krakow" - B.16), "kohótek" ("little cock" - B.20), dances on the occasion of the harvest-home (B.26) and the wedding trampling of a hat underfoot (B.30).

According to the oldest records, village people danced to the accompaniment of bagpipe bands (consisting of a bagpiper or a bagpiper with a violinist) in Brněnsko. Later ensembles with a dulcimer, mostly with a small one, were formed (for example, in 1845 they consisted of two violins, two clarinets and a dulcimer). The big dulcimer was used in Tuřany, even after World War II. Later the dulcimer ensembles were replaced by brass bands which used to play outside (for example on the occasion of the afternoon dancing under the may-pole), and in a ball-room (the evening dancing event called "štrajch").

Summarizing the development of the folk dance in Brněnsko during the last 250-300 years, we discover that the most frequent dances of the 18th century and the first three decades of the 19th century were "hanácká" and the folk variant of the minuet. "Hanácká" gradually merged together with "sousedská". Its counterpart is a dance called "skočná" which is related to "maďar" (also called "maďera") and "cupatá" (also called "uherská") (A. 1).

From the 30s of the last century new round dances started to prevail - "valčík"- "tajč"(A.17), "sousedská", "mazurka", "polka", "třasák", "obkročák houpavý" and "obkročák poskočný". Especially "kvapík" ("gallop") enjoyed great popularity. Their dance steps influenced figure dances which were often enlarged with waltz and polka codas. They penetrated the dances connected with some crafts and various kinds of "šotyška" dance. Among older dances "hulán", obkročák" and "šlapák" were preserved.

At the end of the 19th century old forms and types of dances disappeared completely. The dances performed during the 19th century were those which were new or transformed in the latter half of the 19th century.

In the 50s of this century the revival of folklore, folk costumes and customs was evident in some places of the region and the intensive

research of folk dances has been carried out since. Apart from the round dances (Viennese waltz, polka, třásák), the rounds accompanied with singing have become typical dances of the present time. The rounds (e.g. a "two-dance" from Komín "Když jsem šel... - Šel zahradník...- A.15-16) have borrowed their texts and tunes from some figure dances.

The dances in this publication are provided with the same name and alphabetical-numeral codes which can be found with the dances on the video-cassette as well. The number in brackets under the name of each dance refers to the time of the beginning of the recorded dance in the following order: hour, minute, second. The years following the names of interpreters denote years of their birth (or death).

Jan Miroslav Krist

Resumé

Als Brünner Gebiet bezeichnen wir das Territorium zwischen folgenden Gebieten: Hanna, Horácko und Slovácko, mit der mährischen Metropole Brunn in der Mitte. Mit der fortlaufenden Entwicklung der Grostadt wurden zu Vorstädten die Dörfer, die bis vor kurzem die selbständigen, überwiegend landwirtschaftlichen Dörfer waren. Manche von diesen Dörfern haben bis heute, mindestens für die festlichen Gelegenheiten, Trachten, einige Bräuche und Volksfeste erhalten. Es sind vor allem die "junge" und "alte" Kirchweihe (manchmal veranstalten sie anstatt der "alten" Kirchweihe die neuere "altweibische" Kirchweihe), Faschingsfeste und Frühlingsrundgänge mit "Totenpuppe" und Maibäumchen. Wo keine Faschingsfeste veranstaltet werden, findet mindestens der Trachtenball statt, bei der Kirchweihe trägt man heute die mehr erschwinglichen Trachten aus dem Kyjovsko - Gebiet. Bei allen diesen Bräuchen und Festen tanzt man sowohl die Nationaltänze "Beseda" (böhmisch und mährisch), als auch mindestens ein der lokalen Tänze. Aber auch dort, wo man keinen der lokalen figuralen Tänze oder der Tanzspiele mehr tänzt, vergit man nie die Runden, die von Frauen, sowie Männern, entweder von jeder Gruppe getrennt oder zusammen getanzt werden, mit Sang verschiedener Lieder / A.12, A.20, A.21, B.9, B.10, B.11, B.27, B.28, B.29 und B.35 /. Am Kirchweihanfang, nachdem die jungen Leute unter den Maibaum kommen, tanzen sie zuerst die rituell gelaunte Runde "Ta komínská (tuřanská, jundrovská ...) mája tenká, viděl sem je ze Špimberka - Der Maibaum von Komín (Tuřany, Jundrov ...) ist dünn, ich hab ihn von Spimberk (= die Burg Spilberk) gesehen" / A.12 /. Weiter tanzt man während fast jeder Pause zwischen den Tanzstücken die Runden verschiedenster Sorten und Schritten, und wenn es sich mehrere Runden geben (gleichmittige Kreise), dann werden normalerweise die einzelnen Runden in Gegenrichtung gedreht / z.B. B.11 /. Sobald die Musik wieder zu spielen beginnt, werden die Runden noch einmal scharf gedreht, und dann nehmen die Tänzer die Tänzerinnen direkt von der Runde aus zum Tanz. Die Tanzunterhaltungen bei Kirchweihe und Faschingfest sind von den traditionellen Regeln geregelt, unter Aufsicht der vom Jugend gewählten Jungen / z.B. A.11, A.18, B.1 /. Die mit der Fröhlichkeit verbundene Feierlichkeit (das typische Gejauchze von Männern, Frauen und Mädchen), Einhalten der Trachten - das alles bezeugt die immer lebende Tradition. Das wird auch von den, seit den fünfzig Jahren dieses Jahrhunderts bis zu den heutigen Tagen durchgeführten Forschungen der Volkslieder und -tänzen bestätigt.

Der Begriff "Brünner Gebiet" bezieht sich deswegen hauptsächlich auf diese Vorstädte und auf die nächste Umgebung der Stadt Brunn. Manchmal spricht man auch über dem "erweiterten" Brünner Gebiet, das

dann das Gebiet rund um die Stadt darstellt, das sich im Nordosten bis zum Rand des Dražanská Hügellands, und weiter bis zu den Städten Vyškov, Slavkov bei Brünn, in Süden zu Klobouky bei Brünn und im Westen zu Rosice, Oslavany und Ivančice erstreckt.

Was die Nationaltracht, Lieder, Musik, Tänze und Bräuche anbelangt, bildet das engere und erweiterte Brünner Gebiet ein ganz eigentümliches Territorium, das dank der Menge von hannakischen Elementen auch manchmal als der Kreis der Brünner Hannaker bezeichnet ist.

Die Aufmerksamkeit wurde an Brünner Volkskunst und Folklore am Ende der achtzigsten Jahren vorigen Jahrhunderts von Lucie Bakešová und ihrem Gatte František Xaver Bakeš gewendet. Das Ehepaar veranstaltete am 15.7.1888 die ethnographische Ausstellung und das Volksfest im Ort Ořechovičky bei Velký Ořechov (heute Ořechov bei Brünn) bei Gelegenheit der Abfahrtssitzung des Olmützer Vaterländischen Museumverbandes. Bei Vorbereitungen für die Ethnographische Böhmisches-Slawische Ausstellung in Prag im 1895 wurde hier nächste Ausstellung, sowie das Fest organisiert (28.8.1892) und gleichzeitig bildeten die Lehrer Konstantin Sojka und Metoděj Kocman das nächste Zentrum der ethnographischen Arbeit im Troubsko Gebiet, wo die Ausstellung und das Fest am 1.7.1894 stattfanden. Es wurden der Hochzeitstanz "kohótek"(Hähnchen) /B.20/, Kirchweihrundgang der Jungen rund um dem Widder mit Säbelschärpen und "husarská" (Husartanz) /B.19/, und Rundgang der Königinnen von Troubsko /B.21/ durchgeführt.

Im Brünner Gebiet, ähnlich wie im Horácko Gebiet und hauptsächlich in der Hanna, war im 17.-18. Jahrhundert auch der Tanz "hanácká" (die Hannakische), auch "cófaná" oder der "hannakische Tanz" genannt, bekannt, der zum Interessengegenstand der Tondichter nicht nur bei uns, sondern auch in anderen Ländern Mitteleuropas wurde. Die älteste Nachricht von diesem Tanz im erweiterten Brünner Gebiet haben wir vom 1755 aus der Umgebung von Slavkov bei Brünn, wo dieser Tanz beim Besuch der Kaiserin Maria Theresia getanzt wurde. Es wurde noch am Anfang des 19. Jahrhunderts getanzt, wurde auch in die Guberniumssammlung im Jahre 1819 als ein der häufigsten eingetragen, oft mit der Notiz, da er vor fünfzig oder hundert Jahren getanzt worden war. Neben dem hannakischen Tanz erschien seit dem Anfang des 18. Jahrhunderts das Volksmenuett (auch "minet" genannt) im Mittel- und Westmähren, dessen Existenz im Brünner Gebiet das bei Hochzeitsvorführung an Fest in Ořechov 1888 gesagte Gerede bezeugt /siehe Gerede in B.30/.

Was die Vorführung und Schritte anbelangt, hatte der hannakische Tanz viele Sorten und Benennungen: "vláčitá" /Zábrdovice A. 1, Maloměřice A.3, Kuřim B.8/, "moravská" /Obřany und Maloměřice A.2/,

"hanácká - blatská " /Slavkovsko - Gebiet B.38/, "hanácká mit drei Schritten" /B.39/ u.a.

Die anderen altertümlichen Tänze, die aus der Guberniumssammlung vom 1819, sowie aus Eintragungen František Sušils' von zwanzigen und dreizigen Jahren vorrigen Jahrhunderts bekannt sind, ist der Zweiviertelsprungtanz "skočná" /A.5/ und der Männertanz "čapatá" /A.6/ mit bestimmten Elementen, die sich dem wallachischen Männertanz "odzemek" oder "hajduk" /A.10/, sowie dem "zbojnická" (Rebeltanz) Tanz aus dem Uherskobrodsko im Slovácko oder dem lachischen Sprang nähern. Zu dieser Gruppe gehört auch der Sprungtanz "holán - hulan" /A.4, A.32 und B.7/, der bis heute in Líšeň so getanzt wird, wie vor 170 Jahren von F. Sušil in Ovbrány und Maloměřice aufgenommen wurde. Man kann sagen, da die ganze Reihe der figuralen Tänze des Brünner Gebiets tief aus dem vorrigen Jahrhundert kommt: kozácká (Kosakentanz) /A.8 /, zahrádnická (Gärtnerntanz) /A.15-16/, kalamajka, kanafaska (Kanevasunterrock), židovská (Judentanz), sekerenka (Tanz mit der Axt) /B.24/, ševcovská (Schustertanz) /A.26/, kovářská (Schmiedstanz) /B.3/ u.a. Erbschaft des vorrigen Jahrhunderts bilden auch die Tanzspiele - pometlová (Besensspiel), Eliška (Else), hubičková (Spiel mit Küssen), Červená, bílá růžička (Das rote und weie Röschen) u.a.

Viele Tänze aus der Sammlungen von K. Bakešová, vom Ende des vorrigen Jahrhunderts, sind nicht erhalten worden. Aber in Líšeň tauchten die Aufzeichnungen des Sammlers, Kapellmeisters und Sportlehrers František Svoboda auf, für die man sehr schwer die Analogie in der näheren, sowie auch ferner Umgebung dieses interessanten und vielen Einflüssen ausgesetzten Dorfes findet. Da es um die künstlichen Einflüsse geht, kann man aus den mehrteiligen Tonstücken, Texten der Tanzlieder, sowie der beweglichen und choreographischen Auffassung der Tänze ermitteln. Im Vergleich mit den älteren Aufzeichnungen der Sammler Bartoš und Mašíček ist die Menge der von F. Svoboda publizierten Tänze aus Líšeň vielfach gröer (es sind auf der Videokassette unter A.7, A.9-10 und A.29-40 aufgenommen). Man mu aber sagen, da die Mehrheit der von F. Svoboda aufgezeichneten Tänze in Líšeň dank der häufigen volkskündlichen Feier und anderen Veranstaltungen heimisch und im Rahmen der folkloristischen Bewegung auch allgemein geworden ist. Aber die von Svoboda im Jahre 1954 herausgegebenen Aufzeichnungen miteinander vergleichend, ermitteln wir, da manche Tänze schon unter Einflu von verschiedenen Instruktoren viel geändert worden sind.

Die neuzeitlichen Fachforschungen der Volkstänze im Brünner Gebiet wurden erst im Jahre 1951 geöffnet, und zwar in Komín, damals sehr starker und eigenartiger Lokalität. Der gegenseitige Pol der folkloristischen und volkskündlichen Aktivität wurde von Tuřany

gebildet. Neben dem schon erwähnten Dorf Líšeň gehörten zu den meist aktiven die folgenden Dörfer: Jundrov, Troubsko, Ochoz, Střelice. Überall (auch in anderen Dörfern) tanzte man bei verschiedenen Gelegenheiten - neben den üblichen Rundtänzen (Waltz, Polka., Zittertanz - A.14, Mazurka - A.22-24, B.5, B.33-34 und B.42, Polka des "šotyš" Typen - A.25, A.27, A.39 und B.13, Galopp) - die Volkstänze; manche von denen aus der Tanzrunde verschwanden, aber sind im Gedächtnis der Augenzeugen erhalten worden. In dieser Art und Weise wurden viele figuralen Tänze, Tanzspiele und hauptsächlich viele Tanzrunden aufgenommen A.28, B.26, B.35 und B.37/.

Was die rituellen Tänze anbelangt, wir machen auf die folgenden Sitten aufmerksam: das schon erwähnte "Widderköpfen" /B.19/, Faschingrecht der Frauen /A.19/, die Unterhaltung unter dem "Recht" am letzten Faschingtag /B.1/, die Hochzeitstänze holóbek (Taubentanz) /B.15/, Oj na krakovským mostě (Oh, auf der Krakower Brücke) /B.16/ und kohótek (Hähnschentanz) /B.20/, die Tänze bei dem Erntefest /B.26/ und Hochzeitsbetreten des Hutes /B.30/.

Nach den ältesten Informationen spielte im Brünner Gebiet die Dudelsackkapelle (Dudelsackpfeifer oder Dudelsackpfeifer und Geige), später Kapellen mit dem, meistens kleinen Zymbal (z.B. im Jahre 1845 2 Geigen, 2 Klarinetten und Zymbal). Das groe Zymbal wurde in Tuřany aufgezeichnet, wo man dieses Instrument noch nach dem II. Weltkrieg spielte. Jetzt spielt die Blaskapelle, früher war es z.B. die Blaskapelle am Nachmittag (Kirchweihe unter dem Maibaum) und dann die "Streichkapelle" am Abend im Saal.

Wenn wir die Entwicklung des Volkstanzes im Brünner Gebiet binnen der letzten 250-300 Jahre zusammenfassen, ermitteln wir, da der typische Tanz des 18. und fast der ersten Drittel des 19. Jahrhunderts der hannakische Tanz war (und damit fast Hand im Hand das Volksmenuett), der sich fortlaufend mit Ländler verschmelzte. Der Gegentanz war skočná (Sprungtanz), mit den die Tänze maďar-maďera, cupatá-uherská verwandt waren /A. 1 /.

Seit den 30. Jahren vorrigen Jahrhunderts beganen fotlaufend die neuen Rundtänze zu überwiegen - Waltz "tajč" /A. 17/, sousedská (Ländler), Mazurka, Polka, Zittertanz, obkročák (Tanz mit Umschreiten) des schaukelnden und Sprungtypen, besonders beliebt wurde auch Gallop. Diese Tanzschritte beeinflussen die figuralen Tänzen, oft mit den Polka- oder Walzmelodienachspielen, drangen in die sog. Gewerbetanzen und verschiedenen Polkatypen ein; von den älteren Tänzen überlebt der Tanz hulán zusammen mit obkročák (Tanz mit Umschreiten) und šlapák (Trittantz).

Am Ende des 19. Jahrhunderts erlöschten völlig die älteren Tanzformen und -sorten. Es überleben die Tänze, die im Laufe des

19. Jahrhunderts neu entstanden oder nach der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts in die neuen Formen verändert worden sind.

Seit den fünfzig Jahren unseres Jahrhunderts kommt es zum Wiedergeburt der Folklore, Trachten und Bräuche in vielen Orten des Gebiets, Hand im Hand mit den intensiven neuzeitlichen Forschungen der Volkstänze. Zum Symbol der Zeit werden - neben den Rundtänzen (Waltzt, Polka und Zittertanz) - die Gesangrunden. Häufige figurale Tänze gaben ihre Melodie und ihre Texte zu der Runde her (z.B. der Doppeltanz aus Komín - Když jsme šel do Brna pro hrach - Šel zahradník do zahrady /Als ich nach Brünn für die Erbse ginge - Der Gärtner ging in den Garten /- A. 15-16).

An dieser Videokassette sind die Tänze von Hanácké Slovácko (Sektion I), Podluží und Tänze der Mährischen Kroaten (Sektion J) aufgenommen. Die Tänze sind in der Publikation mit demselben alphabetisch-numerischen Symbol wie an der Videokassette bezeichnet; in den Klammern unter der Tanzname ist die Zeit des Tanzanfanges an der Videokassette ab Anfang der Aufnahme angeführt; die Reihenfolge ist: Stunde, Minute, Sekunde; die nach den Interpretersnamen angeführten Zeitrechnungen bezeichnen ihr Geburts- evtl. Todesjahr.

Jan Miroslav Krist

Resumé

Brněnsko - la région autour de la ville de Brno - indique le territoire parmi les régions de Haná, Horácko et Slovácko, dont le centre forme la métropole morave de Brno. La ville s'agrandit et les communes, en grande partie agricoles, devinrent ses banlieues, dont la majorité conserve jusqu'à nos jours, au moins pour les occasions solennelles, les costumes et certaines coutumes et les fêtes populaires. Il s'agit avant tout de la kermesse "jeune" et "vieille" (quelque part on organise la kermesse plus nouvelle appelée "babské hody" - la kermesse de bonnes femmes au lieu de la kermesse "vieille"), des carnavals et de la marche de printemps avec la mort personnifiée - "smrtka" et avec un petit arbre de mai. Si on n'organise pas de carnaval, on prépare au moins le bal de costumes, quelque part on organise des kermesses en costumes de Kyjov qui sont aujourd'hui plus accessibles. Au cours de ces fêtes et habitudes on danse "beseda" (morave, tchèque) ou une des danses locales. Mais aussi dans un lieu où on ne danse aucune des danses locales de figure ou des jeux de danse, on n'oublie jamais les rondes dansées par les femmes et aussi par les hommes, soit seulement par les femmes ou les hommes, soit ensemble, en chantant des chansons différentes (A.12, A.20, A.21, B.9, B.10, B.11, B.27, B.28, B.29 et B.35). La kermesse commence par l'arrivée des jeunes gens sous les arbres de mai qui est suivie par la ronde cérémonielle "Ta komínská (tuřanská, jundrovská...) mája tenká, viděl sem je ze Špimberka (= Špilberka)" (A.12). Pendant chaque pause entre les danses, on fait les rondes de sortes et de pas différents et si on fait plus de rondes (cercles concentriques), puis ces rondes se tournent en sens inverse (p. ex. B.11). Dès que la musique commence à jouer, les rondes font encore un tour brusque et puis les danseurs font danser les jeunes filles directement de la ronde. Les réunions dansantes au cours des fêtes et des carnavals suivent les régions données par la tradition et sous la surveillance des premiers garçons et premières jeunes filles (p. ex. A.11, A.18, B.1). Le caractère cérémonieux lié avec la gaîté (la jubilation typique des hommes, femmes et jeunes filles!), l'observation de l'équipement de costume témoignent que la tradition survit toujours. Les recherches des chansons et des danses populaires, exécutées des années cinquante du 20e siècle jusqu'à nos jours, le confirment.

Alors la région autour de Brno (Brněnsko) comprend avant tout ces banlieues et les environs de la ville. Mais parfois on parle aussi de Brněnsko "plus vaste" qui comprend aussi le territoire autour de la ville et qui s'étend au nord-est jusqu'à Dražanská vrchovina et puis vers les villes de Vyškov, Slavkov u Brna, au sud vers la ville de Klobouky u Brna et à l'ouest vers les villes de Rosice, Oslavany et Ivančice.

Toutes les deux régions de Brněnsko forment, du point de vue du costume populaire, mais aussi du point de vue des chansons, musique, danses et coutumes, une région tout à fait originale qui est, grâce à la quantité des éléments de Haná, appelée parfois la région des habitants de Brno étant de Haná.

Ce fut Lucie Bakešová avec son époux František Xaver Bakeš qui dirigèrent l'attention sur l'ethnographie et sur le folklore vers la fin des années 80 du 19e siècle grâce à une petite exposition ethnographique et à une fête organisée le 15. 7. 1888 dans une partie appelée Ořechovičky du village de Velký Ořechov (aujourd'hui le village d'Ořechov u Brna) à l'occasion de la séance de sortie de l'Association patriotique de musée d'Olomouc. Dans la période des préparations pour l'Exposition ethnographique tchécoslovaque à Prague en 1895, on y organisa une autre exposition et fête (le 28. 8. 1892) et en même temps les instituteurs Konstantin Sojka et Metodij Kocman créèrent un autre centre du travail ethnographique à Troubsko, où on organisa une exposition et la fête le 1er 7. 1894, où entre autre on présenta la danse de noce "kohótek" (petit coq) - (B.20), "vobcházení" - le tour des premiers garçons autour d'un bélier en aiguillant les sarbres et les danses "husarská" ("de hussards") - (B.19) et "petites reines" de Troubsko (B.21).

Dans la région de Brnínsko, pareillement comme dans la région de Horácko et surtout celle de Haná, aux 17e et 18e siècles on connut la danse "hanácká" (appelée aussi "cófavá") ou aussi "hanácký tanec" (la danse de Haná) qui fut étudiée par les compositeurs de notre pays, mais aussi par les compositeurs étrangers des pays de l'Europe centrale. La plus vieille mention de cette danse de la région de Brněnsko "plus vaste" date de l'année 1755 où elle fût dansée dans les environs de la ville de Slavkov u Brna à l'occasion de la visite de l'impératrice Marie Thérèse. Cette danse fût dansée et enregistrée encore au début du 19e siècle - dans le Recueil de gouvernement local de l'année 1819. On écrivit qu'il s'agissait d'une des danses les plus fréquentes en on nota que cette danse était vieille, même qu'elle fût dansée cinquante ou cent ans avant. Dans la Moravie centrale et d'Ouest on dansa au 18e siècle, ensemble avec la danse "hanácká", le menuet populaire (appelé aussi "minet"), dont l'existence est témoignée, dans la région de Brněnsko, par un récit de noce prononcé à l'occasion de la manifestation du mariage au cours de la fête à Ořechov en 1888 (voir le récit - B.30).

La danse "hanácká" eût, du point de vue chorégraphie et du point de vue des pas, beaucoup de sortes et dénominations: "vláčitá" (Zábřovice A.1, Maloměřice A.3, Kuřim B.8), "moravská" ("de Moravie" - Obřany et Maloměřice A.2), "hanácká - blatská" (la région autour de Slavkov - Slavkovsko - B.38), "hanácká à trois pas" (B.39), etc.

Les autres anciennes danses, connues du Recueil de gouvernement local de l'année 1819 et aussi des enregistrements de František Sušil des années vingt et trente du 19e siècle sont la polka piquée de deux-quart (A.5) et la danse d'hommes "čapatá" (A.6) avec des éléments certains rappelant "odzemek" de Valašsko ou "hajduk" (A.10), enregistré vers la fin du 19e siècle par František Svoboda chez les bergers de Líšeň, ou la danse des brigands - "zbojnická" de la région autour d'Uherský Brod de Slovácko, même aussi le saut de Lašsko - des Beskydy. Cette couche des danses comprend aussi une danse piquée et fougueuse - "holán - hulan" (A.4, A.32 et B.7) qui est dansée jusqu'à nos jours à Líšeň de même façon qu'elle fut enregistrée à Obrany et à Maloměřice 170 ans avant par F. Sušil. Il est possible de dire que beaucoup de danses de figure à Brněnsko existent du 19e siècle: "kozácká" (A.8), "zahradnická" ("jardinière") - (A.15-16), "kalamajka", "kanafaska", "židovská" ("des juifs"), "sekerenka" ("petite hache") - (B.24), "ševcovská" ("des cordonniers") - (A.26), "kovářská" ("des forgerons") - (B.3), etc. Les danses qui sont considérées comme l'héritage du siècle passé sont jeux de danse suivants: "pometlová" ("d'écouvillon"), Eliška, "hubičková" ("des bises"), Červená, bílá růžička, etc.

Beaucoup de danses de la collection de L. Bakešová de la fin du 19e siècle disparurent au cours du 20e siècle. Mais à Líšeň, on découvrit les enregistrements d'un collectionneur, chef de musique et moniteur František Svoboda. Ces enregistrements du village si intéressant et exposé à beaucoup d'influences n'ont pas d'analogie dans les autres villages aux environs. Il s'agit des influences artificielles ce qui est évident des compositions de musique de plusieurs parties, des textes des chansons de danse, mais aussi de la conception de mouvement et de chorégraphie des danses. En comparaison des enregistrements plus vieux de Bartoš et de Mašíček, le nombre des danses de Líšeň publié par F. Svoboda est plusieurs fois plus grand (voir videocassette A.7, A.9-10 et A.29-40). Mais il faut dire que la majorité des danses "inscrites" par F. Svoboda prirent pied à Líšeň grâce aux maintes fêtes ethnographiques et aux autres activités et que ces danses se généralisèrent dans le cadre du mouvement folklorique. Mais si on compare les enregistrements de Svoboda, publiés en 1954, on constate que beaucoup de danses se modifièrent sous l'influence des différents chefs de l'initiation.

Les recherches spécialisées modernes des danses populaires à Brněnsko ne furent lancées que en 1951 à Komín, une localité originale et très forte à cette époque-là. Le village de Tuřany formait un second pôle de l'activité folklorique et ethnographique. Sauf la commune de Líšeň, mentionnée ci-dessus, les communes de Jundrov, Troubsko, Ochoz, Střelice furent considérées comme les plus actives. Dans ces communes, mais aussi dans les autres, on dansait, aux occasions

différentes, les danses courantes de ronde (valse, polka, "třasák" - A. 14, mazurkas - A.22-24, B.5, B.33-34 et B.42, "šotyš" - A.25, A.27, A.39 et B.13, galop), mais aussi les danses populaires, dont certaines danses disparurent de la ronde de danse, mais elles restèrent la mémoire des témoins. De cette façon on enregistra une grande quantité des danses de figure, des jeux de danse et notamment beaucoup de sortes des rondes et des sarabandes de danse (A.28, B.26, B.35 et B.37).

Des danses cérémonielles, il faut rappeler la "décapitation" du béliar (B.19), le droit de carnaval des femmes (A.19), la réunion appelée "ostatková pod právem" (B.1), la danse de noce "holóbek" (B.15), "Oj na krakovským mostě" (B. 16) et "kohótek" (B.20), les danses au cours de la fête de la fin de moisson (B.26) et le "fouillage du chapeau" pendant la noce (B.30).

Selon les plus vieux enregistrements ce fût la musique de cornemuse (un cornemuseur ou un cornemuseur et un violoniste) qui joua dans la région de Brněnsko, plus tard les musiques avec le cymbalum (p. ex. en 1845 - deux violons, deux clarinettes et un cymbalum), dans la majorité des cas ce fût un petit cymbalum. Un grand cymbalum fût enregistré à Tuřany, ou on en jouait encore après la seconde guerre mondiale. Aujourd'hui c'est une fanfare qui joue pendant les réunions dansantes, auparavant ce fut une fanfare par exemple l'après-midi (les kermesses sous l'arbre de mai) et le soir - dans la salle - la musique appelée "štrajch".

Si on résume l'évolution des danses populaires dans la région de Brněnsko au cours des 250-300 ans, on voit que la danse "hanácká" (ensemble avec le menuet populaire) fût la danse préférée au 18e siècle et presque le premier tiers du 19e siècle et que cette danse se fondit successivement avec la danse "sousedská". Une autre danse préférée de cette époque, ce fût la polka piquée avec laquelle les danses "maďar-maďera", "cupatá-uherská" (A.1) furent apparentées.

Dans les années 30 du 19e siècle les danses de ronde comme valse-tajč (A. 17), "sousedská", mazurka, polka, "třasák", "obkročák" balancé et "obkročák" de saut commencèrent successivement à avoir la prépondérance, la danse "kvapík" - galop jouit d'une vogue. Ces pas de danse influençaient les danses de figure, assez souvent avec les finitions de valse ou de polka, pénétraient dans les danses appelées les danses d'artisan et dans les sortes différentes des "šotyška" et des danses ressemblantes à elles. Des danses plus vieilles c'est "hulán" qui survit avec "obkročák" et "šlapák".

Vers la fin du 19e siècle des plus vieilles formes et sortes de danse disparurent entièrement. Les danses qui survivent, ce sont les danses qui furent créées au cours du 19e siècle ou transformées dans les formes plus nouvelles après la deuxième moitié du 19e siècle.

La renaissance du folklore, des costumes et des coutumes se manifeste, ensemble avec les recherches modernes intenses, dans beaucoup de lieux de la région des aimées cinquante du 20e siècle. Le symbole de la danse de cette époque devient, ensemble avec les danses de ronde (valse, polka, "třasák"), la ronde de chant. Les mélodies et les textes de la ronde furent inspirés par beaucoup de danses de figure (p. ex. une double danse de Komín "Když sem šel do Brna pro hrach" - "Šel zahradník do zahrady" - A. 15-16).

Les danses dans cette publication sont indiquées du même signe alphabétique et numérique comme les danses sur la cassette. Le temps, inscrit entre parenthèses sous le nom de la danse, indique la position de la danse sur la cassette dès le début de l'enregistrement (en ordre suivant: heure, minute, seconde). L'année écrite entre parenthèses après les noms des interprètes indique l'année de la naissance d'un interprète (éventuellement l'année du décès).

Jan Miroslav Krist

OBSAH

	čas na kazetě	strana
Lidový tanec v Brně a na Brněnsku		3
A. Brněnská předměstí	0: 02.21	15
A. 1 Vláčitá stará (hanácká) a cupatá (uherská) ze Zábřovic (rekonstrukce)	0: 02.26	15
A. 2 Moravská z Obřan a Maloměřic	0: 04.40	19
A. 3 Vláčitá z Maloměřic	0: 06.23	20
A. 4 Hulán (holan) z Maloměřic	0: 09.22	21
A. 5 Skočná (cupavá, maďar) z Obřan a Maloměřic	0: 09.56	22
A. 6 Válavá (čapatá) z Maloměřic	0: 11.50	23
A. 7 Čardáš (cigánská) z Líšně (rekonstrukce v choreografickém zpracování Jitky Šafaříkové)	0: 12.55	26
A. 8 Kozácká stará z Maloměřic (rekonstrukce)	0: 19.59	31
A. 9 Kuničky z Líšně (rekonstrukce)	0: 21.58	32
A. 10 Hajduk z Líšně	0: 24.35	36
A. 11 Zahájení hodové zábavy a pocta příštím stárkům v Komíně	0: 26.51	43
A. 12 Hodová kola pod májí v Komíně	0: 28.54	45
A. 13 Řeznická z Komína	0: 32.29	49
A. 14 Třasák z Komína	0: 34.14	50
A. 15 Zahradník I a II z Komína	0: 35.49	52
A. 16 Zahradník III a IV z Komína	0: 37.14	54
A. 17 Tajč (šópavá) z Bystřce	0: 40.35	57
A. 18 Zahájení hodů v Tuřanech	0: 41.29	58
A. 19 Vostatkové právo žen v Tuřanech	0: 44.03	61
A.20 Dívčí kolo z Tuřan	0: 45.56	62
A. 21 Ženské kolo z Tuřan	0: 47.19	63
A. 22 Mazurka (ländler) z Tuřan	0: 48.59	64
A. 23 Mazurka z Tuřan podle A. Vymazalové	0: 51.29	68
A. 24 Mazurka z Tuřan podle J. France	0: 53.03	68
A. 25 Šotyška proplétaná z Tuřan	0: 53.48	69
A. 26 Ševcovská z Tuřan	0: 55.54	70
A. 27 Šotyška proplétaná z Tuřan	0: 56.46	71
A. 28 Brány - tunel z Tuřan	0: 57.50	72
A. 29 Cofavá z Líšně	1: 01.22	74
A. 30 Drndavá z Líšně	1: 05.49	79
A. 31 Dupák z Líšně	1: 06.59	82
A. 32 Hulán z Líšně	1: 09.35	85

A. 33 Chlobivá z Líšně	1: 10.20	86
A. 34 Líbivá z Líšně	1: 13.04	89
A.35 Líšenka z Líšně	1: 15.35	92
A.36 Nevěrná z Líšně	1: 17.36	94
A. 37 Řetázkuvá z Líšně	1: 20.18	96
A. 38 Šóravá (panská) z Líšně	1: 23.06	99
A. 39 Šotyška z Líšně	1: 26.21	102
A. 40 Věnešná (volná) z Líšně (v úpravě Marie Knechtové)	1: 28.39	105
B. Širší Brněnsko	1: 31.53	109
B. 1 Ostatková zábava pod právem ve Šlapanicích	1: 31.57	109
B. 2 Bublavá ze Šlapanic a Prace	1: 36.11	112
B. 3 Kovářská ze Šlapanic	1: 37.07	113
B. 4 Liška v jamě ze Šlapanic	1: 37.51	114
B. 5 Mazurka z Újezdu u Brna	1: 38.40	115
B. 6 Pantalone ze Šlapanic	1: 39.26	116
B. 7 Hulán z Újezdu u Brna	1: 40.41	118
B. 8 Vláčitá (priklekavá) z Kutími	1: 41.37	119
B. 9 Ženské kolo z Ostopovic	1: 43.20	120
B. 10 Mužské kolo z Ostopovic	1: 46.15	125
B. 11 Smíšené kolo z Ostopovic	1: 48.57	127
B. 12 Rédovák ze Střelic	1: 51.08	129
B. 13 Šotyška z Padochova	1: 52.10	130
B. 14 Tesař z Brněnska	1: 53.17	131
B. 15 Holóbek vrká (holóbek) z Ořechova a Tikovic	1: 54.37	133
B. 16 Oj na krakovským mostě z Ořechova a Tikovic	1: 56.17	134
B. 17 Panenka z Ořechova a Tikovic	1: 57.32	135
B. 18 Stodolenka z Tikovic	1: 58.35	137
B. 19 Obřadní stínání berana o hodech v Troubsku	1: 59.22	138
B. 20 Kohótek, svatební tanec z Troubska	2: 04.49	146
B. 21 Královničky z Troubska	2: 06.28	148
B. 22 Písmeny z Troubska	2: 12.02	159
B. 23 Pšenka z Troubska	2: 12.46	160
B. 24 Sekera z Ořechova a Troubska	2: 13.28	161
B.25 U sedláka z Troubska	2: 14.10	163
B. 26 Tance o dožinku kolem Zlaté baby z Ořechoviček (rekonstrukce)	2: 15.26	164
B. 27 Kola z Hlíný	2: 16.58	167
B. 28 Mužská kola z Omic	2: 19.03	169
B. 29 Ženská kola z Omic	2: 20.53	172

B.30 Šlapání klobouku o svatbě v Omicích	2	23.37	175
B.31 Kukaná I z Omic	2	27.05	179
B.32 Kukaná II z Omic	2	27.47	180
B.33 Mazurka I z Omic	2	28.18	181
B.34 Mazurka II z Omic	2	28.42	182
B.35 Ženské kolo a rej z Prace	2	29.14	182
B.36 Ženský tanec z Blažovic	2	31.29	185
B.37 Ženský hodový a ostatkový rej z Tvarožné	2	32.18	187
B.38 Hanácká (blatská) od Slavkova (rekonstrukce)	2	33.04	189
B.39 Hanácká "na tři kroky" z Brněnska	2	35.14	190
B.40 Marefská I od Slavkova	2	36.25	191
B.41 Marefská II od Slavkova	2	37.14	192
B.42 Mazurka z Prace	2	38.03	193
B.43 Troják I a II z Koryčan	2	38.54	194
Literatura			195
Cizojazyčná resumé			200

LIDOVÉ TANCE Z ČECH, MORAVY A SLEZSKA.

Díl VI., část 1. Brněnsko. Popisy tanců ke stejnojmenné videokazetě.

Zpracovala Zdenka Jelínková. Seznamy účinkujících, resmné a redakce
mgr. Jan Miroslav Krist. Technická redakce Anna Matyášová.

Odpovědný redaktor: PlíDr. Jan Krist

Přepisy písní Josef Hora, sazba písní Editio Moravia, Brno.

Vydal Ústav lidové kultury ve Strážnici 1997.

Tisk: LELKA, Dolní Bojanovice.

1997